MODERN KLASİKLER Dizisi - 58

MİHAİL BULGAKOV
ÖLÜMCÜL YUMURTALAR

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
TUĞBA BOLAT

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları
10. basım

MİHAİL BULGAKOV ★ ÖLÜMCÜL YUMURTALAR
58

MİHAİL BULGAKOV
ÖLÜMCÜL YUMURTALAR

ÖZGÜN ADI
РОКОВЫЕ ЯЙЦА

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2015
SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

REDAKSİYON
KORHAN KORBEK

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM TEMMUZ 2015, İSTANBUL
10. BASIM OCAK 2021, İSTANBUL

ISBN 978-605-332-516-1

BASKI: AYHAN MATBAASI
Mahmutbey Mah. 2622. Sokak No:6/31 Bağcılar/İstanbul
Tel. (0212) 445 32 38 Sertifika No: 44871

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: TUĞBA BOLAT

İÜ Rus Dili ve Edebiyatı bölümünde lisans eğitimi aldı. Bireysel olarak Rusça masal ve şiir çevirileri yaptı, bazı çevirileri *Şiir ve İnşâ* edebiyat dergisinde yayınlandı. Lisans sonrası Belarus Baranoviçi Üniversitesi'nde bir süre Rusça eğitimi aldı. Nikolay Çernişevski'nin *Bir Genç Kızın Öyküsü*, Lev Tolstoy'un *İvan İlyiç'in Ölümü*, Mihail Bulgakov'un *Genç Bir Doktorun Anıları* ve *Ölümcül Yumurtalar* eserlerini Türkçeye çevirdi. Rusya'nın resmi haber ajansı Sputnik'te Rusça ve İngilizce haber çevirilerinin yanı sıra Rus kültürüne ilişkin haberler yapıyor.

Modern
Klasikler
Dizisi -58

Mihail Bulgakov

Ölümcül Yumurtalar

Rusça aslından
çeviren: Tuğba Bolat

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

1. BÖLÜM: Profesör Persikov'un Özgeçmişi 1
2. BÖLÜM: Renkli Sarmal 9
3. BÖLÜM: Persikov Yakalıyor 17
4. BÖLÜM: Papazın Karısı Drozdova 25
5. BÖLÜM: Tavuk Meselesi 35
6. BÖLÜM: Haziran 1928'de Moskova 53
7. BÖLÜM: Rokk 59
8. BÖLÜM: Sovhoz'daki Olay 73
9. BÖLÜM: Canlı Lapa 93
10. BÖLÜM: Felaket 101
11. BÖLÜM: Savaş ve Ölüm 111
12. BÖLÜM: İpler Ayaz Tanrısı'nın Elinde 121

1. BÖLÜM

Profesör Persikov'un Özgeçmişi

16 Nisan 1928 akşamı Moskova Devlet Zooloji Enstitüsü Müdürü ve IV. Devlet Üniversitesi zooloji profesörü Persikov, Herzen Caddesi'nde bulunan Zooloji Enstitüsü'ndeki laboratuvarına girdi. Tavandaki buzlu camlı lambayı yaktı ve etrafına bakındı.

Bu uğursuz akşamı korkunç facialarn başlangıcı olarak saymak gerektiği gibi, bizzat Profesör Vladimir İpatyeviç Persikov'u da bu facialarn baş sorumlusu olarak görmek gerekiyor.

Tam tamına 58 yaşındaydı. Kel, tokmak gibi muntazam kafasının yanlarından sarıya çalan kıllar fışkırıyordu. Yüzü sinekkaydı tıraşlı, altdudağı öne doğru çıkıktı. Bu da bu şeftali* gibi yüze hafif aksi bir ifade katıyordu. Uzun boylu ve hafif kamburdu. Küçük, parlak gözleri vardı; kırmızı burnunun üzerinde gümüş çerçeveli eski moda, minik bir gözlük taşıyordu. Cırtlak, tiz bir sesle vıraklarcasına konuşurdu. Ciddi bir şeyler söylediğinde, kendinden emin bir tavırla sağ elinin işaretparmağını kanca gibi kıvırıp küçük gözlerini kısması tuhaf huylarından yalnızca biriydi. Her zaman kendinden emin konuşurdu, çünkü alanındaki engin bilgisi öylesine benzersizdi ki, o kanca Profesör Persikov'un muhataplarının önünde sıklıkla belirirdi. Alanı haricinde; yani

Profesörün isminin türetildiği "persik" sözcüğü şeftali anlamına gelir. (ç.n.)

zooloji, embriyoloji, anatomi, botanik ve coğrafya haricinde neredeyse hiç konuşmazdı.

Profesör Persikov gazete okumaz, tiyatroya gitmezdi. Karısı ise 1913 yılında "Kurbağaların dayanılmaz bir tiksintiyle içimi ürpertiyor. Onlar yüzünden ömrüm boyunca bedbaht olacağım." yazılı bir not bıraktıktan sonra Zimin Operası'ndan bir tenora kaçmıştı.

Profesör bir daha hiç evlenmedi ve çocuğu olmadı. Çabuk öfkelenen, fakat kin tutmayan biriydi. Sarı böğürtlen çayını severdi. Preçistenka Caddesi'nde beş odalı bir dairede oturuyordu. Odaların birinde, profesörle dadısı gibi ilgilenen cılız, ihtiyar kâhya kadın Marya Stepanovna kalıyordu.

1919 yılında profesörün beş odasından üçüne el konmuştu. O zaman Marya Stepanovna'ya şöyle demişti:

— Eğer bu münasebetsizliğe bir son vermezlerse ülkeyi terk edeceğim Marya Stepanovna.

Hiç kuşkusuz, profesör bu planını gerçekleştirecek olsaydı, dünyadaki herhangi bir üniversitenin zooloji kürsüsünde kendisine kolaylıkla yer bulabilirdi. Nitekim kendisi amfibiler, yani hem karada hem denizde yaşayan hayvanlar konusunda birinci sınıf bir bilim adamıydı ve Cambridge'li Profesör William Weckle ile Roma'dan Giacomo Bartolomeo Beccari dışında kendisiyle aşık atabilecek kimse yoktu. Profesör dört dilde okuyabiliyor, anadili gibi Fransızca ve Almanca konuşuyordu. Persikov ülkeyi terk etme niyetini gerçekleştiremedi, üstelik 1920 yılı, 1919 yılından çok daha kötüydü. Birbirini izleyen pek çok şey oldu. Bolşaya Nikitskaya Caddesi'nin adı Herzen Caddesi olarak değiştirildi. Sonrasında Mohovaya ile Herzen Caddesi'nin köşesindeki binanın duvarındaki saat 11:15'te durdu ve sonunda bu meşhur yılın kargaşalarına dayanamayan Zooloji Enstitüsü'nün teraryumlarındaki sekiz muhteşem ağaç kurbağası numunesi, ardından 15 sıradan karakurbağası ve sonunda da ender bir tür olan Surinam karakurbağası numunesi heba olup gitti.

Karakurbağalarının hemen ardından, doğru bir deyişle kuyruksuzlar sınıfı olarak adlandırılan birinci sıradaki amfibilerin de telef olmasıyla birlikte hiçbir amfibi sınıfa dahil edilemeyecek olan enstitünün değişmez bekçisi Vlas da daha iyi bir dünyaya göçüp gitmişti. Kendisinin ölüm nedeni de zavallı amfibilerle aynıydı ve Persikov bunu hemen teşhis etmişti:

— Yetersiz beslenme!

Profesör kesinlikle haklıydı: Vlas'ın un; karakurbağalarının da un kurduyla beslenmesi gerekiyor, fakat ilki bulunmayınca, haliyle ikincisi de olmuyordu. Persikov hayatta kalan 20 ağaç kurbağası numunesini hamamböcekleriyle beslemeye niyetlenmiş, fakat hamamböcekleri de savaş komünizmine karşı düşmanca tavır takınarak ortadan kaybolmuşlardı. Böylelikle son numuneleri de enstitü avlusundaki lağım çukuruna atmaları gerekti.

Ölümlerin, özellikle Surinam kurbağasının ölümünün Persikov'un üzerinde yarattığı etkiyi tarif etmek mümkün değil. Bu ölümlerde nedense, dönemin Halk Eğitim Komiserliği'ni suçluyordu profesör.

Şapkası ve galoşlarıyla* buz gibi enstitünün koridorunda dikilirken sivri, sarı keçisakallı zarif bir centilmen olan asistanı İvanov'a şöyle dedi:

— Olanlardan sonra bunları gebertmek bile az gelir Pyotr Stepanoviç! Ne yaptıklarını sanıyorlar? Koca enstitüyü batıracaklar! Öyle değil mi? Eşsiz bir erkek, *Pipa americana* türünün nadir bir örneği, 13 santim uzunluğunda...

İşler sonra daha da kötüye gitti. Vlas'ın ölümüyle enstitünün pencereleri boydan boya buz tuttu, öyle ki camların aralarını rengârenk bir buz tabakası doldurdu. Tavşanlar, tilkiler, kurtlar, balıklar ve yegâne çayır yılanına kadar tüm canlılar son nefesini verdi. Persikov günlerce tek kelime etmedi, sonra zatürree geçirdi, fakat ölmedi. İyileştiğinde haftada iki

---

Öyküde lastik ayakkabı anlamında kullanılmıştır. (ç.n.)

kez enstitüye gelip, dışarıdaki hava nasıl olursa olsun her zaman eksi 5 derece olan yuvarlak salonda kulaklarını örten kalpağı, galoşları ve kaşkoluyla, ağzından buhar çıkararak sekiz dinleyicisine "Sıcak Kuşak Sürüngenleri" temalı bir dizi ders verdi. Geri kalan zamanlarındaysa Persikov, Preçistenka'daki evinin tavana kadar kitap dolu odasında, divanda, kareli battaniyesinin altında uzanıyor, öksürüyor, Marya Stepanovna'nın yaldızlı sandalyeleri tıktığı ocağın ağzındaki alevlere bakıyor ve Surinam kurbağasını yâd ediyordu.

Fakat hayatta her şeyin bir sonu vardır. 1920 ve 1921 yılı geçtikten sonra, 1922 yılında işler tersine dönmeye başlamıştı. İlk olarak müteveffa Vlas'ın yerine genç, fakat hayvan bakımı konusunda ümit vaat eden Pankrat görevlendirildi ve enstitü az da olsa ısıtılmaya başlandı. Yazın Klyazma'da, Pankrat'ın da yardımıyla Persikov, on dört adet sıradan kurbağa yakaladı. Teraryumlarda yaşam yeniden yeşeriyordu... 1923 yılında Persikov üçü enstitüde, beşi üniversitede olmak üzere haftada sekiz saat ders verir olmuştu; 1924 yılında bu sayı İşçi Fakülteleri'nde* verdikleri dersler dışında on üçe yükselmiş, 1925 yılının bahar döneminde ise amfibi hayvanlar konulu dersinin sınavlarından 76 öğrencinin çakmasıyla ün salmıştı:

— Amfibilerin sürüngenlerden farkını nasıl bilmezsiniz? –diye soruyordu Persikov.– Bu çok gülünç, genç adam... Amfibilerde metanefroz böbrek yoktur. Bulunmaz... İşte o kadar! Utanmalısınız. Siz, Marksistsiniz herhalde?

— Marksistim, –diyordu üzülerek dersi geçemeyen öğrenci.

— Peki öyleyse, güz döneminde görüşeceğiz, –diyordu Persikov ve kibarca, keyifli keyifli Pankrat'a sesleniyordu:– Sıradakini yolla!

İşçi Fakültesi (Rusçası RABFAK, "Raboçiy Fakultet") Sovyetler Birliği'nde 1919-1940 yılları arasında işçi ve köylü gençleri yükseköğrenime hazırlamak üzere hizmet vermiş olan eğitim kurumu. (ç.n.)

Amfibilerin uzun süren bir kuraklığın ardından gelen ilk yoğun yağış sonrası kendine gelmesi gibi, Profesör Persikov da 1926 yılında yeniden yaşama dönmüştü. Amerikan-Rus ortaklı bir şirket, Moskova'nın merkezinde Tverskaya Caddesi'yle Gazetni Sokağı'nın köşesinden başlayarak on beş katlı binalar ve kentin dışında işçiler için her katında sekizer daire olan 300 blok inşa etmiş, böylelikle Moskovalıların 1919-1925 yılları arasında çektikleri anlamsız ve korkunç mesken krizini bir seferde sonlandırmıştı. Aslında Persikov'un yaşamındaki en muhteşem yazdı. Zaman zaman Marya Stepanovna ile iki göz odaya tıkışmalarını anımsayarak, sessiz ve tatminkâr bir kıkırdamayla ellerini ovuşturuyordu. Profesör beş odasını da geri almıştı artık. Ferahlamış, iki bin beş yüz kitabını, doldurulmuş hayvanlarını, şemalarını ve preparatlarını yerleştirmiş, odasındaki yeşil masa lambasını yakmıştı.

Enstitüyü tanıyabilmek de mümkün değildi: Duvarlar krem rengine boyanmış, amfibilerin bulunduğu odaya özel bir su tesisatı çekilmiş, tüm camlar aynalı olanlarıyla değiştirilmiş, beş yeni mikroskop, cam deney masaları, 2000 amperlik ark lambaları, reflektörler ve müze için dolaplar getirtilmişti.

Persikov yeniden hayata dönmüş ve 1926 yılının Aralık ayında, "Yumuşakçalar ya da Kitonların Üreme Meselesine Dair" (126 sayfa, IV. Üniversite Yayını) başlıklı bir broşürün gün ışığına çıkmasıyla birlikte tüm dünya bundan birdenbire haberdar olmuştu.

1927 yılının sonbaharında ise Japonca dahil 6 dile çevrilen 350 sayfalık esaslı bir çalışma yayımlamıştı: "Pipa, Toprak ve Karakurbağalarının Embriyolojisi." Fiyatı 3 ruble. Gosizdat.*

Fakat 1928 yazında inanılması güç, korkunç bir şey oldu.

Devlet Basımevi. (ç.n.)

2. BÖLÜM

Renkli Sarmal

Profesör ışığı açtı ve etrafına bakındı. Uzun deney masasının üzerindeki reflektörü yaktı, beyaz önlüğünü giydi, masadaki birkaç aleti şıngırdattı...

1928 yılında Moskova'nın içinde koşuşturup duran 30 binden fazla motorlu taşıtın birçoğu pürüzsüz yoldan vızıldayarak Herzen Caddesi'nden geçiyor ve her dakika uğultu ve gıcırtıyla 16, 22, 48 veya 53 hatlı tramvaylar Herzen'den Mohovaya'ya dönüyordu. Rengârenk ışıkların aksi çalışma odasının aynalı camlarına vuruyor ve uzakta, yükseklerde Kurtarıcı İsa Katedrali'nin karanlık ve kocaman kubbesiyle, hilal şeklindeki puslu ve solgun ay görünüyordu. Fakat ne ay ne de Moskova baharının uğultusu Profesör Persikov'u zerre kadar ilgilendiriyordu. Üç ayaklı döner taburesinde oturmuş tütünden sararmış parmaklarıyla sıradan, renksiz, canlı amip türlerinden numuneler yerleştirdiği şahane Zeiss marka mikroskobunun ayar düğmesini çeviriyordu. Persikov büyütme oranını beş binden on bine yükseltirken kapı aralandı, sivri sakalı ve deri önlüğüyle beliren asistanı:

— Mezenteri* hazırladım Vladimir İpatyeviç, bakmak ister misiniz? –diye sordu.

Persikov ayar düğmesini yarıda bırakıp, taburesinden hızlıca kayarak indi ve sigarasını parmakları arasında yavaşça döndürerek asistanının odasına geçti. Odada cam ma-

Bağırsak askısı. (ç.n.)

sanın üzerinde öldü ölecek, korkudan ve acıdan taş kesilmiş bir kurbağa mantar bir serginin üzerine gerilmişti ve hayvanın şeffaf bağırsakları kanla kaplı karnından mikroskoba doğru uzatılmıştı.

— Çok güzel, –dedi Persikov ve bir gözünü mikroskobun okülerine yerleştirdi.

Canlı alyuvarların damarlarda koşuşturduğu apaçık görülen kurbağanın mezenterinde ilginç bir şey gözlemleyeceği belliydi. Persikov kendi amiplerini unutmuştu, bir buçuk saat boyunca İvanov'la nöbetleşe mikroskobun başına geçip durdular. Bu sırada iki bilim adamı da coşkulu fakat sıradan fanilerin anlayamayacağı sözcüklerle görüş alışverişinde bulunuyorlardı.

Sonunda Persikov mikroskoptan uzaklaşarak:

— Yapılacak bir şey yok, kan pıhtılaşıyor, –diye açıkladı.

Kurbağa acıyla başını kıpırdattı; feri sönmüş gözlerinden açıkça:

— Alçaksınız siz, alçak, –dediği okunuyordu.

Persikov uyuşan bacaklarını esneterek ayağa kalktı ve laboratuvarına döndü. Esnedi, daima kızarık gözkapaklarını ovuşturdu ve taburesine oturup mikroskoba bakmaya başladı. Parmaklarını ayar düğmesine yerleştirdi, tam çevirecekken durdu. Sağ gözüyle puslu beyaz bir disk ve diskin içinde belli belirsiz amipler görmüştü. Diskin ortasındaysa kadın saçı buklesini andıran renkli bir sarmal duruyordu. Bizzat Persikov ve yüzlerce öğrencisi bu sarmalı pek çok kez görmüş, fakat kimse üzerine düşmemişti, buna gerek de yoktu. Renkli ışık huzmesi gözleme mâni oluyor ve bu, numunenin odağa tam oturmadığını gösteriyordu. Bu yüzden de numune, ayar düğmesinin tek bir devriyle zeminin düz, beyaz bir ışıkla aydınlatılmasıyla insafsızca yok ediliyordu. Zoologun uzun parmakları ayar düğmesini sıkıştırmışken, birden titredi ve aşağı kaydı. Bunun nedeni Persikov'un sağ gözüydü; birden dikkat kesilmiş, hayrete düşmüş, hat-

ta telaşa kapılmıştı. Devletin şansına mikroskobun başında beceriksiz, sıradan biri oturmuyordu. Hayır, Profesör Persikov'du bu! Tüm hayatı, düşünceleri sağ gözünde toplanmıştı. Beş dakika kadar taş kesilmiş bir vaziyette üstten bakan yaratık aşağıdakini, odağın dışındaki numuneyi, gergin ve ağrıyan gözüyle gözlemledi. Etrafta hiç ses yoktu. Pankrat çoktan antredeki odasında uykuya dalmıştı. Bir kez dolaplardaki camların ezgili ve hafif şıngırtısı duyuldu. İvanov çıkarken laboratuvarın kapısını kilitlemişti. Ardından giriş kapısı gıcırdadı. Sonra yalnızca profesörün sesi duyuldu. Kime sorduğu belli değildi.

— Bu da ne böyle? Hiçbir şey anlamıyorum...

Herzen Caddesi'nden geçe kalmış bir kamyon enstitünün eski duvarlarını sarsarak geçti. Masada içinde penslerin olduğu küçük, yayvan bir cam kap şıngırdadı. Profesörün beti benzi attı ve tehlike altında yavrularının üzerine kapanan bir anne gibi elini mikroskobun üzerine koydu. Artık ayar düğmesini çevirmesi söz konusu değildi; aksine, orada gördüğü şeyin görüş alanını bozacak herhangi bir dış etkenden korkuyordu.

Profesör mikroskobun başından ayrılıp uyuşan bacaklarıyla pencereye yaklaştığında, enstitünün krem rengi sundurmasını altın rengi bir huzmeyle kesen, aydınlık mı aydınlık bir sabah olmuştu. Titreyen parmaklarıyla düğmeye bastı, siyah, ışık geçirmez panjurlar sabahı gizledi ve o bilge, bilimsel gece tekrar laboratuvara döndü. Benzi sararmış ve ilham dolu Persikov bacaklarını açtı, sulanmış gözlerini yer döşemesine dikerek:

— Fakat nasıl olur bu? Dehşet bir şey! –diye konuşmaya başladı, sonra teraryumdaki kurbağalara döndü:– Dehşet bir şey beyler –diye yineledi, fakat kurbağalar uyuyordu, yanıt vermediler.

Bir süre hiç konuşmadı, sonra düğmeye yaklaştı, panjurları kaldırdı, tüm ışıkları söndürdü ve mikroskoba baktı. Yüzü gerginleşti; gür, sarı kaşlarını çattı.

— Hımm, hımm, –diye mırıldandı,– kaybolmuş. Anlıyorum. Anlıyorum, –diye uzatarak yineledi coşku ve heyecanla başının üstündeki sönmüş lambaya bakarak.– Gayet basit.

Gıcırdayan panjurları yeniden indirdi, bir kez daha lambayı yaktı. Mikroskoba baktı, sevinçle ve hırslanmış gibi sırıttı.

Parmağını havaya kaldırarak, ciddi ve ağırbaşlı bir tavırla:

— Onu yakalayacağım –dedi,– yakalayacağım. Belki de güneştendir.

Panjurları tekrar kaldırdı. Güneşi görebiliyordu. Işınları enstitü duvarları ve pencere sövelerinden eğimle Herzen Caddesi'nin kaldırımlarını aydınlatıyordu... Profesör öğlen güneşin nerede olacağını kestirmeye çalışarak pencereden dışarıya baktı. Dans eder gibi kâh uzaklaşıyor kâh yaklaşıyordu; sonunda karnını pencere pervazına yasladı.

Önemli ve esrarengiz bir işe koyulmuştu. Cam bir fanusla mikroskobun üzerini kapadı. Sonra Bunsen bekinin* mavimtırak aleviyle bir parça mühür mumu eritti ve fanusun kenarlarını masaya mühürledi, ardından mum damlalarını başparmağıyla bastırdı. Gazı söndürdü, dışarı çıktı ve laboratuvarın İngiliz kilitli kapısını kilitledi.

Enstitü koridorları loştu. Profesör, Pankrat'ın odasına gitti ve uzun süre sonuç alamadan kapıyı çaldı. Sonunda içeriden zincire bağlı köpeğinkini andıran bir hırıltıyla, öksürük ve homurtu sesleri duyuldu; ardından paçalarından bağcıklı çizgili içliğiyle Pankrat ışıkta belirdi. Gözleri yabanıl bir ifadeyle bilim adamının üzerine dikildi, uyku sersemliğiyle usulca bir şeyler geveledi.

— Pankrat, –dedi profesör gözlüğünün üstünden ona bakarak.– Uyandırdığım için özür dilerim. Bak, dostum, yarın sabah laboratuvarıma girme. Kırıldatılmaması gereken bir çalışmamı orada bıraktım. Anlaşıldı mı?

Laboratuvarlarda kullanılan bir çeşit gaz ocağı. Adını ürünü geliştiren Alman kimyacı Robert Bunsen'den almaktadır. (ç.n.)

— Hımm, a-a-anlaşıldı, –dedi Pankrat hiçbir şey anlamadan. Hafiften sallanıyor, homurdanıyordu.

— Uyan Pankrat, beni dinle, –dedi zoolog ve adamı kaburgalarından hafifçe dürttü; bu hareketi adamın yüzünde korku ve anladığına dair bir ifade oluşturdu.– Laboratuvarı kilitledim, ben gelene kadar temizlenmesine gerek yok. Anlaşıldı mı?

— Baş üstüne efendim, –diye hırıldadı Pankrat.

— Çok iyi, hadi yat şimdi.

Pankrat arkasını döndü, kapıdan girip kayboldu ve hemen yatağa yığıldı. Profesörse girişte giyinmeye başladı. Gri, yazlık pardösüsünü giydi, yumuşak şapkasını taktı, sonra mikroskopta gördüğünü hatırlayıp gözlerini sanki ilk kez görüyormuşçasına galoşlarına dikti. Ardından galoşlarının sol tekini giydi, onun üstüne sağ tekini geçirmeye çalıştı, ama başaramadı.

— Beni çağırmış olması ne müthiş bir tesadüf, –dedi profesör.– Yoksa onu hiç fark etmeyecektim. Fakat, neyin nesidir bu? Şeytan bilir ne...

Profesör gülümsedi, göz ucuyla galoşlarına baktı ve sol ayağındakini çıkarıp sağa giydi.

— Aman Tanrım! Bundan sonra olacaklar tahmin bile edilemez... –Profesör sağ ayağına olmak istemeyen galoşu öfkeyle çekip çıkardı ve çıkışa doğru ayağında tek galoşla ilerledi. O arada mendilini de kaybetti ve ağır kapıyı çarparak dışarı çıktı. Sundurmada ceplerini yoklayarak uzun süre kibrit aradı, sonra buldu ve ağzında henüz yakmadığı sigarasıyla sokakta yürümeye başladı.

Profesör katedrale kadar tek bir kişiye rastlamadı. Orada kafasını kaldırıp katedralin altın rengi kubbesine baktı. Güneş bir tarafından usulca okşuyordu kubbeyi.

— Nasıl da fark etmedim daha önce bunu? Ne tesadüf ama... Tüh sana aptal. –Profesör eğildi, farklı ayakkabılarına bakarak düşüncelere daldı.– Hımm, ne yapsam acaba?

Pankrat'ın yanına mı dönsem? Yok, onu uyandıramazsın. Bu lanet şeyi de atsam yazık olacak... Elimde taşırım. –Galoşunu çıkarttı ve iğrenerek elinde taşımaya başladı.

Preçistenka'dan içinde üç kişi olan eski bir otomobil geçiyordu. İki sarhoş erkeğin kucaklarında 1928 modası ipek bir şalvar giymiş, aşırı boyanmış bir kadın vardı.

— Hey, babalık! –diye bağırdı kadın kısık, boğuk bir sesle.– Galoşun öbür tekini içkiye mi yatırdın?

— Belli ki, Alkazar'da kafayı bulmuş ihtiyar! –diye haykırdı sol taraftaki sarhoş, sağdaki de arabadan sarkarak bağırdı:– Amca, Volhonka'daki gece kulübü açık mıdır? Oraya gidiyoruz biz!

Profesör gözlüğünün üstünden arabadakilere ters ters baktı, ağzından sigarasını düşürdü ve daha o vakit onların varlığını unuttu. Güneş ışınları Preçistenka Caddesi'ni aydınlatıyor, katedralin kubbesi alev alev yanıyordu. Güneş yükselmişti.

3. BÖLÜM

Persikov Yakalıyor

İşin aslı şöyleydi: Profesör dâhi gözünü okülere yaklaştırdığında renkli bir sarmalın üzerinde, diğerlerinden daha parlak ve capcanlı görünen bir ışın hayatında ilk kez dikkatini çekmişti. Bu ışın parlak kırmızı renkte ve sarmalın ucundan, nasıl demeli, sanki iğnenin ucundan dökülmüş gibi küçük, sivri bir şeydi.

Aksilik bu ya, bu ışın birkaç saniyeliğine dâhinin deneyimli bakışını üzerine çekmişti.

Profesör ışında, ışının kendisinden binlerce kez daha anlamlı ve önemli bir şeyi; mikroskop merceği ve aynasının hareketiyle tesadüfen oluşan cılız yavruları fark etmişti. Asistanın profesörü çağırmasıyla, bazı amipler bir buçuk saat kadar bu ışına maruz kalmış ve şunlar olmuştu: Çekirdekli amipler ışının dışında diskin üzerinde ağır aksak ve savunmasız dolaşırlarken; kırmızı, kılıç gibi sivri şeyin uzandığı yerde tuhaf olaylar meydana geliyordu. Kızıl alanda yeni bir hayat yeşeriyordu. Grimsi amipler yalancı ayakçıklar çıkartarak olanca güçleriyle kızıl alana ilerliyorlar ve ışında (sanki sihirli bir şekilde) canlanıveriyorlardı. Orada bir güç onlara hayat veriyordu. Sürü halinde tırmanıyor ve ışında yer edinmek için birbirleriyle boğuşuyorlardı. İçeride kudurmuşçasına –başka bir sözcükle anlatılamaz– bir üreme hali vardı. Persikov'un adı gibi bildiği tüm kuralları yıkıp yerle bir ederek, gözünün önünde yıldırım hızıyla çoğalıyorlardı.

Işının altında parçalara ayrılıyorlar ve her parçadan iki saniyede yeni ve canlı organizmalar meydana geliyordu. Bu organizmalar yerlerini hemen başka bir nesle verebilmek için kısa sürede gelişiyor ve erginliğe erişiyorlardı. Kızıl alanda ve ardından diskin tamamında yer kalmayınca kaçınılmaz bir mücadele başlamıştı. Yeni doğan amipler hışımla diğerlerine saldırıyor, onları parçalıyor ve silip süpürüyorlardı. Yeni doğanların arasında yaşam mücadelesini kaybeden organizma ölüleri duruyordu. En iyi ve en güçlü olanlar kazanıyordu ve bu en iyiler korkunçtu. Birincisi sıradan amiplerden neredeyse iki kat daha büyüktüler; ikincisi saldırganlık ve çeviklikleriyle diğerlerinden ayrılıyorlardı. Hareketleri hızlı, yalancı ayakçıkları normalden çok daha uzundu ve hiç abartısız, bu ayakçıkları ahtapot dokunaçları gibi kullanıyorlardı.

İkinci akşam profesör bitkin ve solgun, bir lokma yemeden, yalnızca kendi sardığı kalın sigaralarla ayakta durarak, amiplerin yeni nesli üzerinde çalıştı; üçüncü akşam ise asıl kaynağa, yani kızıl ışına döndü.

Bunsen bekindeki gaz hafif hafif tıslıyor, sokaktan yine trafiğin gürültüsü geliyordu. Profesör içtiği yüzlerce sigaradan zehirlenmiş halde, gözlerini kısıp döner sandalyesinde geriye yaslandı.

— Evet, şimdi her şey anlaşılıyor. Işın onları canlandırıyor. Bu, kimsenin daha önce incelemediği, hatta keşfedemediği yeni bir ışın. Öncelikle, yalnızca elektrikle mi oluşuyor, yoksa güneşle de ortaya çıkıyor mu, onu bulmak gerek, – diye mırıldandı Persikov kendi kendine.

Bir gece sonra bu da anlaşıldı. Persikov üç mikroskopta üç ışın yakalamış, gün ışığıyla hiçbir şey elde edememişti ve bu durumu şöyle açıkladı:

— Güneş tayfında olmadığını varsayabiliriz... Hımm, demek ki ışının sadece elektrik ışığıyla elde edilebileceğini varsaymak mümkün.

Hayranlıkla tepesindeki buzlu camlı lambaya baktı, aklından coşkuyla bir şey geçti ve İvanov'u laboratuvara çağırdı. Ona her şeyi anlatıp amipleri gösterdi.

Doçent İvanov şaşırmış, tam anlamıyla afallamıştı: Bu kadar basit, ok gibi incecik bir şey nasıl olur da daha önce fark edilmez, olur şey değildi! Herkes için olduğu kadar İvanov için de korkunç bir şeydi bu! Hele bir bakın şuna...

İvanov korku içinde gözünü merceğe yapıştırarak:

— Bakın, Vladimir İpatyeviç! –dedi.– Neler oluyor? Gözlerimin önünde büyüyorlar... Bakın, bakın...

— Üç gündür onları izliyorum zaten, –diye coşkuyla yanıtladı Persikov.

Sonra iki bilim adamı arasında ucu şöyle bağlanan bir konuşma geçti: Doçent İvanov mercek ve aynalar yardımıyla mikroskop dışında ışının büyük bir formunu elde edebilecekleri bir düzenek kurma işine koyulacaktı. İvanov bunun çok basit olacağını umuyordu, hatta öyle olacağından emindi. Işını elde edecekti, Vladimir İpatyeviç'in bu konuda kaygılanmasına hiç gerek yoktu. O sırada küçük bir duraksama yaşandı.

— Pyotr Stepanoviç, çalışmayı yayımladığımda düzeneklerin sizin tarafınızdan kurulduğunu yazacağım, –dedi Persikov bu duraksamanın ortadan kaldırılması gerektiğini hissederek.

— Ah, bu önemli değil... Elbette, istiyorsanız yazın...

Böylece küçük duraksama hemen ortadan kaldırılmış oldu. O andan itibaren İvanov da ışın işine gömüldü. Persikov zayıflayarak, yemeden içmeden, günlerinin tümünü, gecelerinin de yarısını mikroskobun başında geçirirken, İvanov da lambalarla aydınlatılmış fizik laboratuvarında lens ve aynaların kombinasyonuyla uğraşıyordu. Teknik bir eleman da ona yardım ediyordu.

Eğitim Komiserliği'ne bildirilen talebin ardından Persikov'a Almanya'dan içinde iki tarafı dışbükey ile çift taraflı

içbükey aynalar ve bir tarafı içbükey bir tarafı dışbükey parlatılmış lensler olan üç paket geldi. Tüm bunlar İvanov'un düzeneği kurmasıyla ve düzenekte gerçekten de kırmızı ışını elde etmesiyle sonuçlandı. Hakkını da teslim etmek gerekir ki, bu işi gayet ustaca başarmıştı: Yaklaşık dört santimetre çapında oldukça kalın, keskin ve güçlü bir ışındı.

1 Haziran'da düzenek Persikov'un laboratuvarında kuruldu ve profesör hırsla ışın verdiği kurbağa yumurtaları üzerinde deneylere başladı. Bu deneyler harika sonuçlar verdi. İki gün içinde yumurtadan binlerce iribaş çıkmıştı. Fakat hepsi bu kadar da değildi: Bir sonraki gün içinde iribaşlar öyle kocaman, öyle saldırgan ve öylesine açgözlü kurbağalara dönüşmüşlerdi ki, birbirlerinin yarısını oracıkta mideye indirivermişlerdi. Buna karşılık hayatta kalanlar aralıksız yumurtlamaya başladı, iki gün sonra ışın dahi uygulanmadan sayısı belirlenemeyecek düzeyde yeni bir nesil ortaya çıktı. Bilim adamının laboratuvarında işler çığırından çıkmıştı: Laboratuvardan kaçan iribaşlar bütün enstitüye yayıldı; teraryumlarda, yerlerde, her köşe bucakta tıpkı bataklıktaki gibi gür sesli bir koronun uğultuları yükselir oldu. Persikov'dan ateşten korkar gibi korkan Pankrat'ın içinde artık ona karşı beslediği tek bir duygu vardı: ölesiye korku. Bir hafta sonra bilim adamının kendisi de çıldırdığının farkına vardı. Enstitünün içi eter ve potasyum siyanür kokusuyla doluydu ki, maskesini vakitsizce çıkaran Pankrat az daha zehirleniyordu.

Sonunda, büyüyen kurbağa neslini zehirle öldürdüler ve laboratuvarları havalandırdılar.

Persikov, İvanov'a:

— Biliyorsunuz, Pyotr Stepanoviç, –dedi– ışının döteroplazma* ve yumurtacıklar üzerinde kesinlikle akıl almaz bir etkisi var.

Serinkanlı ve kendine hâkim olmayı bilen bir centilmen

Deuteroplasma: Sitoplazmada aktif olmayan kısım. (ç.n.)

olan İvanov alışılmadık bir ses tonuyla profesörün konuşmasını böldü:

— Vladimir İpatyeviç, ne diye döteroplazma gibi küçük ayrıntılara takılıyorsunuz ki? Açık konuşalım: Keşfettiğiniz şey, eşi benzeri olmayan, görülmemiş bir şey... –Sözcükler ağzından güçlükle dökülüyordu, sonunda dilinin altındaki baklayı çıkardı:

— Profesör Persikov, siz yaşam ışınını buldunuz! Persikov'un tıraşsız, solgun yanaklarında hafif bir allık belirdi.

— Eeee, hımm, –diye geveledi.

— Siz, –diye devam etti İvanov.– Öyle bir ün salacaksınız ki... Düşünmesi bile baş döndürücü. Anlıyorsunuz ya, –dedi ve coşkuyla devam etti:– Wells*'in kahramanları bile sizinle kıyaslanamaz, Vladimir İpatyeviç... Ben de onun eserlerini hayal ürünü sanırdım... "Tanrıların Yemeği"ni** hatırlıyor musunuz?

— Evet, ama o bir roman, –diye yanıtladı Persikov.

— Çok da meşhurdur!..

— Unutmuşum... –dedi Persikov.– Okuduğumu hatırlıyorum, ama unuttum.

— Nasıl hatırlamazsınız, hele şuna bir bakın! –İvanov cam masanın üzerinden inanılmaz boyuttaki ölü, karnı şişmiş bir kurbağayı bacağından tutup kaldırdı. Kurbağanın suratında öldükten sonra bile kötücül bir ifade vardı.– Bu dehşet bir şey!

---

* Bilimkurgu eserleriyle ünlü İngiliz yazar H. G. Wells'i kastediyor. (ç.n.)

** Wells'in 1904 yılında yayımlanan *The Food of the Gods and How It Came to Earth* adlı eseri. (ç.n.)

4. BÖLÜM

Papazın Karısı Drozdova

İvanov yüzünden mi, yoksa sansasyonel haberlerin kendiliğinden yayılması yüzünden midir bilinmez; fakat çalkantılı, koca Moskova'da birdenbire ışın ve Profesör Persikov hakkında konuşulur olmuştu. Doğru olsa da, pek üstünkörü ve belirsizdi konuşulanlar. Mucizevi buluşa dair haberler ışıklı başkentte üzerine ateş edilen bir kuş gibi kâh yükseliyor kâh gözden kayboluyor; temmuz ortalarına doğru *İzvestiya* gazetesinin 20. sayfasındaki "Bilim ve Teknoloji Haberleri" köşesinde ışına değinen kısa bir yazı yayımlandığında yeniden gündeme geliyordu. Haberde kısaca, IV. Üniversite'den tanınmış bir profesörün ilkel organizmaların yaşamsal fonksiyonlarını inanılmaz derecede artıran bir ışın keşfettiğine ve bu ışının incelemeye alınması gerektiğine değiniliyordu. Elbette profesörün soyadı "Pevsikov" diye yanlış basılmıştı.

İvanov gazeteyi getirip, haberi Persikov'a gösterdi.

— "Pevsikov," –diye homurdandı Persikov laboratuvardaki düzenekle uğraşırken.– Bu dedikoducular nereden biliyor bütün bu olup bitenleri? Heyhat! Profesörün yanlış yazılmış soyadı da kendisini kurtarmaya yetmedi ve daha hemen ertesi gün başlayan olaylar bir anda Persikov'un yaşamını altüst etti. Pankrat kapıyı çaldıktan sonra laboratuvara girdi; Persikov'a gösterişli, parlak bir kartvizit teslim etti ve:

— Burada, –diye ekledi çekinerek.

Kartvizitin üstündeki zarif yazı şöyleydi:

Alfred Arkadiyeviç Bronski
Moskova *Kızıl Işık*, *Kızıl Biber*, *Kızıl Dergi*, *Kızıl Projektör* dergileri ve *Kızıl Moskova Akşam Gazetesi* Muhabiri.

— Kov gitsin, cehennemin dibine kadar yolu var, –dedi Persikov ilgisiz bir tavırla ve kartviziti masanın altına fırlattı.

Pankrat arkasını dönüp dışarı çıktı, beş dakika sonra yüzünde sıkıntılı bir ifade ve elinde ikinci bir kartvizitle geri döndü.

— Ne o, benimle alay mı ediyorsun? –diye bağırdı Persikov öfke dolu tiz bir sesle.

— GPU'dan olduklarını söylüyorlar, –dedi Pankrat, beti benzi atmış bir halde.

Persikov bir eliyle kartviziti öyle bir tuttu ki, kart az daha ortadan ikiye bölünecekti; öteki elindeki cımbızı ise masaya fırlattı. Kartvizitin üzerine şatafatlı bir el yazısıyla şunlar yazılmıştı: "Çok saygıdeğer profesör, özür dileyerek değerli vaktinizin üç dakikasını kamusal bir yayına ayırmanızı rica ederim. GPU yayınları, Hiciv dergisi *Kızıl Kuzgun* muhabiri."

— Çağır şunu içeriye, –dedi Persikov iç geçirerek.

Pankrat'ın arkasından sinekkaydı tıraşlı, yağlı suratlı genç bir adam göründü hemen. Çinli gibi kalkık kaşları ve bir an bile karşısındakinin gözleriyle buluşmayan akik gibi gözleri şaşırtıcıydı. Adam tamamen kusursuz ve modaya uygun biçimde giyinmişti: Dizlerine kadar uzun dar bir ceket, bol paça geniş bir pantolon ve toynağa benzer, aşırı geniş burunları olan rugan pabuçlar... Genç adamın ellerinde bir baston, sivri tepeli bir şapka ve bir not defteri vardı. Persikov:

— Ne istiyorsunuz? –diye öyle bir sesle sordu ki, Pankrat hemen sıvışıverdi.– Meşgul olduğumu söylemediler mi size?

Genç adam cevap vermek yerine profesörün hem soluna hem sağına doğru iki kere eğildi, ardından gözleriyle labo-

ratuvarı boydan boya taradı ve hemen defterine bir işaret koydu.

Profesör:

— Meşgulüm, –dedi misafirinin gözlerine tiksintiyle bakarak; fakat adamın gözlerini yakalamak mümkün olmadığından bu bakışların onun üzerinde hiçbir etkisi olmamıştı.

— Rahatsız ettiğim, kıymetli vaktinizi çaldığım için binlerce kez özür dilerim saygıdeğer profesör, –diye ince bir sesle konuşmaya başladı adam,– fakat tüm dünyada ses getiren, dünya çapındaki buluşunuz hakkındaki haber, dergimizi sizden birkaç açıklama alma ricasında bulunmak zorunda bıraktı.

— Neymiş bu açıklamalar, tüm dünya da nereden çıktı? –diye inledi Persikov tiz bir sesle ve beti benzi attı.– Size hiçbir bir açıklama yapmak zorunda değilim. Meşgulüm, çok meşgulüm...

— Ne üzerinde çalışıyorsunuz? –diye tatlı tatlı sordu genç adam ve defterine bir işaret daha koydu.

— Hımm, ben... Neden? Bir şeyler mi yayımlamak istiyorsunuz?

— Evet, –dedi genç adam ve birden defterine bir şeyler karalamaya başladı.

— Birincisi, çalışmamı tamamen bitirmeden bir şey yayımlamak niyetinde değilim, üstelik yayımlasam da sizin gazetelerinizde olmaz... İkincisi, siz bütün bunları nereden biliyorsunuz? –Persikov aniden kontrolünü kaybetmeye başladığını hissetti.

— Yeni bir yaşam ışını keşfettiğinize dair haber doğru mu?

— Ne yeni yaşamı? –profesör öfkelenmişti.– Ne zırvalıyorsunuz siz! Üzerinde çalıştığım ışın henüz incelenmedi bile ve henüz genel anlamda hiçbir şey belli değil! Belki protoplazmaların yaşamsal fonksiyonlarını artırabilir...

— Kaç kat? –diye aceleyle sordu genç adam.

Persikov iyice deliye döndü. "Lanet olası herif! Şeytan bilir ne olduğunu," diye geçirdi içinden.

— Neyin nesi bu saçma sorular? Varsayalım ki, bin kat diyorum!..

Genç adamın gözlerinde yabanıl bir sevinç ifadesi belirdi.

— Dev organizmalar mı meydana getiriyor?

— Hiç ilgisi yok! Yani, benim elde ettiklerimin sıradan organizmalardan büyük olduğu doğru... Bazı yeni özellikleri de var... Fakat burada önemli olan boyutları değil, akıl almaz bir hızda üremeleri, –dedi Persikov ve neler söylediğinin farkına varınca dehşete kapıldı. Genç adam yazdıklarıyla bütün bir sayfayı doldurmuştu, sayfayı çevirdi ve yazmaya devam etti. Persikov genç adamın eline düştüğünü hissederek:– Yazmasanıza yahu! –dedi umutsuzluk içinde boğuk bir sesle.– Ne yazıyorsunuz böyle?

— Kırk sekiz saat içinde yumurtalardan iki milyon iribaş elde etmek mümkünmüş, doğru mu bu?

— Ne kadar yumurtadan? –diye bağırdı Persikov yeniden öfkelenerek.– Siz hiç ağaç kurbağası yumurtası gördünüz mü?

— Yarım funt* olur mu? –diye sordu genç adam hiç oralı olmadan.

Persikov kıpkırmızı oldu.

— Nerede görülmüş böyle ölçüldüğü? Pes! Ne diyorsunuz böyle? Ama tabii, bu miktarda kurbağa yumurtasını ele alacak olursak... o zaman... lanet olası belki de bu miktardan çok daha fazlası olur!

Genç adamın gözlerinde kıvılcımlar çakıyordu, bir çırpıda bir sayfayı daha yazıyla doldurmuştu.

— Bu buluşunuzun hayvan yetiştiriciliğinde dünya çapında bir devrim olacağı doğru mu?

— Tam bir gazeteci sorusu, –diye bağırdı Persikov– ayrıca, deli saçması şeyler yazmanıza kesinlikle izin vermiyo-

1 Funt: Yaklaşık 409,5 gram. (ç.n.)

rum. Yüzünüzden gördüğüm kadarıyla mide bulandırıcı şeyler yazıyorsunuz oraya!

— Bir fotoğrafınızı rica edeceğim profesör, –dedi genç adam ve defterini çat diye kapattı.

— Ne? Benim fotoğrafımı mı? Şu sizin dergiler için? Yazdığınız tüm o lanet olası şeylerin yanına mı? Hayır, hayır, hayır... Hem çok meşgulüm... Rica ederim!..

— Eski bir fotoğrafınız da olur. Hemen iade ederiz.

— Pankrat! –diye bağırdı profesör taşkın bir öfkeyle.

— Sizi saygıyla selamlıyorum, –dedi genç adam ve ortadan toz oldu.

Pankrat yerine, kapının ardında, metal bir şeyin yere vururken çıkardığı tuhaf, gıcırdayan ritmik sesleri duyuldu ve hemen ardından odada ender görülecek şişmanlıkta, battaniye kumaşından dikilmiş pantolon ve gömlek giymiş olan bir adam belirdi. Adamın mekanik, takma sol bacağı tangırdıyor, gürültü çıkartıyordu; elindeyse bir evrak çantası vardı. Sarımtırak etli jöleyi andıran ablak ve tıraşlı yüzünde içten bir gülümseme vardı. Profesörü asker gibi eğilerek selamladı, doğrulmasıyla bacağından yay gıcırdaması gibi bir ses duyuldu. Persikov donup kalmıştı.

— Sayın profesör, –diye söze girdi yabancı hoş, kısık bir sesle.– İnzivanızı bozduğu için bu sıradan faniyi affedin.

— Muhabir misiniz? –diye sordu Persikov.– Pankrat!!

— Kesinlikle değilim sayın profesör, –diye yanıtladı şişman adam.– İzin verirseniz kendimi tanıtayım. Bendeniz açık deniz kaptanı ve Halk Komiserleri Kurulu'nun çıkardığı *Endüstri Habercisi* gazetesinin personeliyim.

— Pankrat!! –diye bağırdı Persikov histerik bir halde; tam o anda köşedeki kırmızı ışık yandı ve telefon usul usul çalmaya başladı.

— Pankrat! –diye bir kez daha bağırdı profesör.– Dinliyorum...

Telefonda boğuk bir ses Almanca:

— Verzeihen Sie Bitte, Herr Professor. Das ich store. Ich bin Mitarbeiter des *Berliner Tageblatts**... –diyordu.

— Pankrat! –diye bağırdı profesör ahizeye.– Bin momental sehr beschaftigt und kann Sie deshalb jetzt nicht empfangen**. Pankrat!

Bu arada enstitünün ön kapısının zili çalmaya başlamıştı.

***

— Bronnaya Caddesi'nde korkunç cinayet!! –diye bağırıyordu, sokak lambalarından saçılan ışık cümbüşü ve haziran sıcağından kızan asfalttan yayılan lastik kokuları arasındaki tuhaf, boğuk sesler.– Papazın dulu Drozdova'nın tavuklarının yakalandığı korkunç illeti yazıyor, fotoğrafıyla birlikte! Profesör Persikov'un korkunç buluşunu, yaşam ışınını yazıyor!!

Persikov öyle bir fırladı ki, az kalsın Mohovaya'daki bir otomobilin altında kalacaktı. Hışımla bir gazete aldı eline.

— Üç kapik, vatandaş! –diye bağırdı gazeteci çocuk ve kaldırımdaki kalabalığa karışarak tekrar bağırdı:

— *Kızıl Akşam* gazetesi, X-ışını buluşunu, yazıyor!!

Persikov şaşkına dönmüş halde gazeteyi açtı ve bir sokak lambasına doğru sokuldu. Gazetenin ikinci sayfasının sol köşesinde, Alfred Bronski'nin sanatsal yaratıcılığının ürünü, kel kafalı, çılgın bakışlı, gözleri kaymış, sarkık çeneli bir adam, boyalı bir çerçeve içinden ona bakıyordu. "Esrarengiz kırmızı ışının mucidi V. İ. Persikov" yazıyordu resmin altında da. "Dünya çapında bir gizem" manşetinin altındaki makale şu sözlerle başlıyordu:

"Oturun," dedi seçkin bilim adamı Persikov misafirperver bir tavırla...

Makalenin altını "Alfred Bronski (Alonzo)" imzası süslüyordu.

(Alm.) Rahatsız ettiğim için affedin sayın profesör. *Berliner Tageblatts* gazetesinden arıyorum. (ç.n.)

** (Alm.) Şu anda çok meşgulüm ve randevu kabul edemem. (ç.n.)

Üniversitenin çatısının üzerinden yeşilimsi bir ışık yükselmiş, "Konuşan Gazete"nin hararetli sözleri havayı doldurmuş ve bir kalabalık hemen Mohovaya Caddesi'ne doluşmuştu.

— Oturun!! –diye inledi nahoş, ince bir ses çatıdaki megafondan; bu ses kesinlikle Alfred Bronski'nin sesinin bin kat artırılmış haline benziyordu. –Muhterem bilim adamı Persikov bizi dostane bir tavırla davet etti. Uzun süredir Moskova Proletaryası'nı icadının sonuçlarından haberdar etmek istiyordum...

Persikov'un arkasından hafif, mekanik bir gıcırtı duyuldu ve birisi kolundan çekiştirdi. Döndüğünde takma bacağın sahibinin sarı, yuvarlak yüzüyle karşılaştı. Adamın gözleri yaşlarla doluydu, dudakları titriyordu.

— Sayın profesör, inanılmaz buluşunuzun sonuçlarını benimle paylaşmak istemediniz, –dedi adam üzgün bir şekilde ve derinden iç geçirdi.– Cebime üç kuruş daha girecekti alt tarafı.

Adam hüzünlü bir ifadeyle üniversitenin çatısına, görünmez Alfred'in megafonun kara ağzında saçmaladığı yere baktı. Persikov şişman adam için üzülmüştü nedense.

— Ben ona katiyen "oturun" falan demedim, –diye homurdandı Persikov, havada uçuşan sözcükleri nefretle yakalamaya çalışırken.– Ne acayip, tam bir alçak! Kusura bakmayın lütfen, fakat gerçekten de çalışırken birden içeriye biri giriveriyor... Elbette sizin için söylemiyorum...

— Sayın profesör, belki de bana düzeneğinizi tarif edersiniz? –dedi mekanik adam yılışıp kendini acındırarak.– Artık nasıl olsa sizin için fark etmez...

— Yarım funt yumurtadan 3 günde o kadar çok iribaş çıkıyor ki, saymaya imkân yok, –diye haykırdı megafondaki görünmez adam.

— Düüüt, düüüüt, –diye boğuk bir sesle bağırıyordu Mohovaya'daki otomobiller.

— Aaaaaaa! Şuna bak! Aaaa! –diye uğulduyordu kalabalık, başları havada.

— Ne alçak ama, değil mi? Ha? –diye hırladı mekanik adama Persikov öfkeden titreyerek.– Hoş mu bu yaptığı? Ondan şikâyetçi olacağım!

— Rezalet! –diye onayladı şişman adam.

Göz kamaştırıcı mor bir ışık profesörün gözüne çarptı ve etraftaki her şey; sokak lambasının direği, kaldırım taşlarının bir bölümü, sarı duvar ve meraklı yüzler bir anlığına parıldadı.

— Sizi çekiyorlar Profesör, –diye fısıldadı şişman adam hayranlıkla ve profesörün koluna asıldı, gülle gibi ağırdı. Havada bir şey çatırdamaya başladı.

— Topunun canı cehenneme! –diye bağırdı Persikov kederle, koluna asılı gülleyle kalabalığı yararken.– Hey, taksi! Preçistenka'ya!

24 model külüstür, eski bir araba kaldırımın yanında durdu ve profesör, şişman heriften kurtulmaya çalışarak, arka koltuğa oturdu.

— Beni rahatsız ediyorsunuz, –diye homurdandı profesör ve mor ışıktan korunmak için yumruklarını yüzüne siper etti.

— Okudunuz mu?! Ne yırtınıyorlar?.. Malaya Bronnaya'da Profesör Persikov ve çocuklarının boğazlarını kesmişler!! –diye bağrışıyordu etraftaki kalabalık.

— Benim hiç çocuğum yok, sizi orospu çocukları! –diye haykırdı Persikov ve o anda ağzı açık, öfke dolu gözleriyle, profilden fotoğrafını çeken siyah bir makinenin objektifine yakalandı.

Taksi "Rrrrr... rrrrrr..." diye sesler çıkardı ve kalabalığın arasına daldı.

Şişman adamsa çoktan arka koltuğa kurulmuş, profesörün yan tarafını ısıtıyordu.

5. BÖLÜM

Tavuk Meselesi

Kostroma vilayetinin Stekolni ilçesinde eskiden Troitsk, şimdilerde Steklovsk adını taşıyan taşra kasabasında başörtülü, çiçek demeti işlemeli, gri basma elbiseli bir kadın, eski adı Kilise, şimdiki adı Personal olan sokaktaki küçük evinin sundurmasına çıktı ve hüngür hüngür ağlamaya başladı. Bu kadın eski kilisenin eski başpapazının dulu Drozdova'ydı; öyle bir ağlıyordu ki, çok geçmeden sokağın karşı tarafındaki küçük evin penceresinden başına tüylü bir eşarp sarmış bir köylü kadın kafasını uzatıp bağırdı:

— Ne o Stepanovna, yoksa yine mi?..

— Bu on yedinci! –dedi gözyaşları içinde sabık Drozdova.

— Vah, vah! –diye sızlanmaya başladı köylü kadın başını sallayarak.– Nedir bu başımıza gelenler? Rabbin gazabına uğradık! Sahiden öldü mü?

— Gel de bak Matryona, gel bak. –diye mırıldandı papazın karısı şiddetli ve gürültülü hıçkırıklar arasında.– Bak ne oldu!

Komşu kadın yan yatmış gri bahçe kapısını çarptı, çıplak ayaklarını sokağın tozlu tümseklerine şap şap vurarak ilerledi, gözü yaşlı dul Drozdova'ya kümese kadar eşlik etti.

1926 yılında din karşıtlığına duyduğu üzüntüden vefat eden başpapaz Savvati Drozdov'un eşinin pes etmediğini ve harika bir tavukçuluk işi kurduğunu belirtmek gerek. Ancak dul kadının işleri tam zirvesine varacakken, öyle bir vergiyle karşılaştı ki, iyi insanlar olmasa tavukçuluk işi neredeyse

sona erecekti. Birileri kadına, "Yerel makamlara dul olduğuna ve tavukçuluk kooperatifi kurmak istediğine dair bir dilekçe ver" diye akıl vermişti. Kooperatif bizzat Drozdova, sadık hizmetçisi Matryona ve dulun sağır yeğeninden oluşuyordu. Vergi yükünün azalmasıyla tavuk çiftliği öyle bir başarıya ulaşmıştı ki, 1928 yılında dul kadının tozlu avlusundaki tel örgülü kümeslerinde 250 civarında tavuk gezinir olmuştu; bunların arasında Cochin* cinsi olanlar bile vardı. Dulun ürettiği yumurtalar her pazar Steklovsk pazarına çıkarılıyor, Tambov'da satılıyor, hatta Moskova'daki eski "Çiçkin Yağ ve Peynir Ürünleri" dükkânının cam vitrinlerinde sergileniyordu.

Ve işe bakın ki, on yedinci, güzel ibikli Brahma** cinsi tavuk sabahtan beri avluda dolanıyor ve kusuyordu. Tavuğun "Gıt gıt gıdak" diyerek kederli gözleriyle güneşe öyle bir bakışı vardı ki, bu sanki onu son görüşü gibiydi. Kooperatif mensubu Matryoşka elinde bir maşrapa suyla tavuğun önünde çömelmiş dolanıp duruyordu.

— A benim canım ibiklim... Gel, bili bili bili. Biraz su iç, –diye yalvarıyor ve elinde maşrapayla tavuğun peşinden koşturuyordu, ama tavuğun içmeye niyeti yoktu. Ağzını genişçe açtı, başını havaya kaldırdı. Sonra da kan kusmaya başladı.

— Aman ya Rabbi! –diye bağırdı misafir kadın, kalçalarını döve döve.– Ne oluyor böyle? Kesik yarası gibi kan. Şuradan kalkmak nasip olmasın ki, tavuğun insan gibi kustuğunu ilk kez görüyorum.

Zavallı ibikli tavuğun ölürken duyduğu son sözler bunlar oldu. Yana devrildi, çaresizce gagasını toprağa gömdü ve gözlerini devirmeye başladı. Sonra sırtüstü döndü, iki bacağını da havaya dikti ve hareketsiz kaldı. Matryoşka maşrapadaki suyu etrafa saçarak, kalın sesiyle ağlamaya başladı;

---

* Çin kökenli bir tavuk ırkı. (ç.n.)

** Çok yumurtlamasıyla bilinen bir tavuk cinsi. (ç.n.)

kooperatifin başkanı, papazın dul karısı da ağlıyordu. O sırada misafir kadın dulun kulağına eğilerek şunları fısıldadı:

— İki gözüm önüme aksın ki, senin tavuklara nazar değmiş Stepanovna. Nerede görülmüş böyle şey! Tavuklar böyle hastalanmaz! Biri onlara büyü yapmış.

— Ah, düşmanlarım! –diye haykırdı dul kadın göğe doğru.– Mezara mı koymak istiyorlar beni?

Kadının sözlerine gür bir horoz sesi karşılık verdi ve sonra tüyleri karışmış, cılız bir horoz tıpkı tedirgin bir sarhoşun pavyondan çıkışı gibi yana devrilerek kümesten çıktı. Gözlerini vahşice onların üzerine dikti, olduğu yerde eşindi, kanatlarını kartal gibi açtı; fakat uçmayıp, boynuna kement geçirilmiş bir at gibi avlunun içinde daireler çizerek koşmaya başladı. Üçüncü dönüşünde durup kustu, sonra tıksırmaya ve hırıldamaya başlayıp kan tükürdü; ardından arkasını döndü ve bacaklarını kazık gibi güneşe doğru dikti. Avluyu kadın çığlıkları inletiyordu. Kümeslerdense huzursuz kanat çırpışları, gıdaklamalar ve yaygara karşılık veriyordu bu seslere.

— Büyü değil de ne bu? –diye sordu misafir kadın zafer kazanmış gibi bir edayla.– Peder Sergi'yi çağır, gelsin bir okusun.

Akşam saat altıda, güneş körpe ayçiçeği başları arasından alevli çehresiyle batarken, kilisenin başpapazı, Peder Sergi çiftliğin avlusundaki duasını bitirmiş, boynundaki dua şalını çıkarıyordu. Tahta çitin üzerinden ve aralarından meraklı gözler pederi izliyordu. Pederin kederli karısı haçı öpüp, gözyaşlarıyla ıslattığı kanarya sarısı yırtık bir rubleyi Peder Sergi'ye uzattı. Buna karşılık peder iç geçirerek: "Tanrı'nın gazabı üzerimizde olacak," gibi bir şeyler homurdandı. Tanrı'nın neden kızdığını pekâlâ biliyormuş da söylemiyormuş gibi bir hali vardı Peder Sergi'nin.

Daha sonra sokaktaki kalabalık dağıldı, tavuklar da erkenden yatmıştı; bu yüzden kimse dul kadın Drozdova'nın

komşusunun kümesinde de birdenbire üç tavukla bir horozun telef olduğunu bilmiyordu. Onlar da tıpkı dulun tavukları gibi kusmuştu, ancak ölümleri kümeste kilitliyken ve sessizce olmuştu. Horoz tünekten tepetaklak düşmüş ve o durumda can vermişti. Dulun tavuklarına gelince, onlar da duanın hemen ardından ölmüşlerdi, akşama doğru kaskatı kesilmiş ölü tavuk yığınlarıyla dolu kümesleri ölümcül bir sessizlik kaplamıştı.

Ertesi sabah, kasaba sanki gök gürültüsüyle irkilmiş gibi uyandı, çünkü mesele tuhaf ve dehşet verici boyutlara ulaşmıştı. Öğleden önce Personal Sokağı'nın en ucunda vergi müfettişinin oturduğu evde yalnızca üç tavuk hayattaydı, fakat onlar da öğlen bir gibi kuyruğu dikti. Akşama doğru küçük Steklovsk kasabası dedikodularla arı kovanı gibi uğuldamaya, kaynamaya başlamıştı; kasabada korkunç bir "salgın" lafı dolanıp duruyordu. Drozdova soyadı "Tavuk Vebası mı Yoksa?" başlığı altında yerel gazete *Kızıl Savaşçı*'ya düşüp, oradan da Moskova'ya kadar taşınmıştı.

Profesör Persikov'un yaşamı tuhaf, can sıkıcı ve huzursuz edici bir hal aldı. Kısacası, böyle bir ortamda çalışmak kesinlikle olanaksızdı. Alfred Bronski'yle görüşmesinin ertesi günü, ahizeyi yuvasından kaldırmak suretiyle enstitü laboratuvarındaki telefonunu devreden çıkarması gerekmişti. Akşamleyin ise tramvayda Ohotnıy Ryad'dan geçerken siyah harflerle "İşçi Gazetesi" yazılı büyük bir binanın tepesinde kendisini gördü. Profesör afallamış, beti benzi atmış, eli ayağı titrer bir halde bir taksiye atlıyordu, onun peşindense koluna asılmış, mekanik, toparlak, battaniyeli biri... Profesör binanın tepesindeki beyaz ekranda ellerini yumruk yapmış kendisini mor ışıktan sakınır bir halde görünüyordu. Hemen ardından, "Profesör Persikov arabada ünlü

muhabirimiz Kaptan Stepanov'a açıklama yapıyor" yazan ışıklı bir yazı beliriyordu ekranda. Sahiden de Volhonka boyunca ilerlerken, Kurtarıcı İsa Katedrali'nin önünden sarsılarak geçen bir otomobil ve içinde kapana kısılmış bir kurt gibi debelenen profesörün olduğu bir görüntü düşüyordu ekrana.

— İnsan değil, şeytan bunlar, –diye dişlerinin arasından tısladı zoolog geçip giderken.

Aynı akşam Preçistenka'daki evine dönen zoolog, hizmetçisi Marya Stepanovna'dan kendisi evde yokken onu arayanların telefon numaralarının yazılı olduğu 17 tane pusula aldı. Ayrıca kadın canının burnundan geldiğine dair sözlü şikâyette de bulunmuştu. Profesör pusulaları tam parçalayacakken durdu, içlerinden birindeki numaranın karşısında "Halk Sağlığı Hizmetleri Komiserliği" yazıyordu.

— Bu da nesi? –diye düşündü tuhaf bilim adamı kafası karışmış halde.– Konuyla ne ilgileri olabilir ki?

Aynı akşam 22:15'te zil çaldı ve profesör kıyafetleriyle gözleri kamaştıran biriyle sohbet etmek zorunda kaldı. Profesör üzerinde "Sovyetler Birliği Cumhuriyetleri Dış Ticaret Temsilcilikleri Tam Yetkili Şefi" yazılı (bir ad ve soyadı yoktu) kartviziti sayesinde onu kabul etti.

— Lanet olasıca, –diye söylendi Persikov, büyüteci ve birtakım diyagramları yeşil çuhaya fırlatarak.– Çağırın gelsin şu tam yetkili şef, –dedi Marya Stepanova'ya.

— Nasıl yardımcı olabilirim? –diye öyle bir ses tonuyla sordu ki profesör, şef hafifçe bozuldu.

Persikov gözlüğünü alnına kaldırdı, sonra tekrar indirip konuğunu baştan aşağı inceledi. Adam briyantiniyle, üzerindeki kıymetli taşlarla ve sağ gözündeki monokl ile ışıl ışıl parlıyordu. "Ne iğrenç bir surat bu böyle," diye geçirdi içinden Persikov nedense.

Konuk uzun bir giriş yaptı, puro içmek için izin istedi; bunun sonucunda da Persikov büyük bir gönülsüzlükle ona

oturmasını söyledi. Ardından konuk geç saatte rahatsızlık verdiği için uzun uzun af diledi:

— Fakat, gün içinde siz saygıdeğer profesörü yakala... he-he... pardon, bulmak mümkün olmuyor. (Konuk gülerken sırtlan gibi hıçkırıyordu.)

— Evet, meşgulüm! –diye kısa bir yanıt verdi Persikov ve konuğu bir kez daha gerildi.

Ancak adam öyle ya da böyle ünlü bilim adamını rahatsız etme hakkını kendinde bulmuştu: Söylendiği gibi, vakit nakittir. Sayın profesörün puro içmesine itirazı yoktu, değil mi? Persikov yanıt olarak:

— Hım, hımm, –diye homurdandı. Adam buradan kendine izin çıkardı.

— Yaşam ışınını keşfettiniz, değil mi profesör?

— Saçma! Ne yaşamı?! Gazetecilerin uydurması işte! – diye parladı Persikov.

— Ah, hayır, he-he-he...

Konuk, Persikov'un sözlerinin gerçek bilim adamlarına özgü değişmez bir nitelik olan alçakgönüllülüğün bir göstergesi olduğunu gayet iyi anlıyordu. Artık telgraf diye bir şey vardı. Varşova, Riga gibi dünyanın çeşitli kentlerinde, ışın çoktan haber olmuştu... Herkesin dilinde Persikov'un adı vardı; dünya nefesini tutmuş, çalışmasını takip ediyordu. Fakat Sovyet Rusya'da bilim adamlarının ne durumda olduğu herkesin pekâlâ malumuydu. *Entre nous, soi-dis...** Burada yabancı yoktu değil mi? Ne yazık ki ülkemizde akademik çalışmalar hak ettikleri yeri bulamadığından profesörle irtibata geçmek istemişti. Yabancı bir devlet Profesör Persikov'un laboratuvar çalışmalarına hiçbir karşılık beklemeden destek olmayı teklif ediyordu. Kutsal Kitap'ta da söz edildiği gibi, incilerini ne diye burada saçacaksın? Söz konusu devlet 1919 ve 1920'nin, hani şu, he-he, devrim zamanının profesör için ne kadar zorlu geçtiğini biliyordu. Elbette

(Fr.) *Entre nous, soi-disant*: Sözüm ona, aramızda. (ç.n.)

bu bir sır olarak kalacaktı. Profesör devlete çalışmalarının sonuçlarını sunacak, devlet de ona finansal destek sağlayacaktı. Örneğin profesörün kurmuş olduğu düzeneğin tasarımını görmek ilginç olabilirdi...

O sırada konuk ceketinin iç cebinden bir tomar gıcır gıcır banknot çıkardı.

Profesör 5000 ruble gibi küçük bir miktarı avans olarak hemen alabilirdi... Makbuza falan da gerek yoktu... Bunun lafını bile etmek tam yetkili ticaret şefinin gücenmesine neden olabilirdi.

— Defol! –diye öyle korkunç bir sesle bağırdı ki Persikov, misafir odasındaki piyanonun tiz tuşları tınladı.

Konuk öyle bir sıvıştı ki, bir dakika geçtiği halde hâlâ öfkeden tir tir titreyen Persikov, adamın gerçek mi, yoksa halüsinasyon mu olduğuna dair kuşkuya düştü.

— Bunlar onun galoşları mı? –diye bağırdı Persikov bir dakika sonra antrede.

— Beyefendi unutmuşlar, –diye yanıtladı Marya Stepanovna titreyerek.

— At gitsin şunları!

— Nereye atıyorum. Almaya gelecektir.

— Bina idaresine teslim et. Makbuz da al. Gözüm görmesin o galoşları! Doğruca bina idaresine götür! Alsınlar şu casusun galoşlarını!..

Marya Stepanovna istavroz çıkararak muhteşem galoşları aldı ve arka kapıya götürdü. Bir süre kapının arkasında bekledikten sonra galoşları kilere sakladı.

— Teslim ettiniz mi? –diye gürledi Persikov.

— Ettim.

— Makbuzu bana ver.

— Şey Vladimir İpatyeviç... Başkanın okuma yazması yokmuş!

— Bana hemen bir makbuz getir! Onun yerine okuma yazması olan bir orospu çocuğu imzalasın!

Marya Stepanovna başını sallamakla yetindi, dışarı çıktı ve 15 dakika sonra elinde, "Prof. Persikov'dan depoya bir çift galoş alınmıştır. Kolesov" yazılı bir makbuzla geri geldi.

— Peki bu ne?

— Depo fişi.

Persikov fişi ayağıyla çiğnedi, makbuzu da kâğıt ağırlığının altına sakladı. Derken geniş alnını kırıştıran bir fikir geldi aklına. Telefona atılıp enstitüdeki Pankrat'ı aradı ve ona "Her şey yolunda mı?" diye sordu. Pankrat ahizeye bir şeyler geveledi, söylediklerinden anlaşıldığı kadarıyla ona göre her şey yolundaydı. Fakat Persikov'un sakinliği yalnızca bir dakika sürdü. Homurdanarak telefona sarıldı ve şunları söyledi:

— Bana şeyi... neydi adı... Lubyanka'yı* bağlayın. Mersi... Orada konuyu kiminle görüşmem gerekiyor... Burada galoş giymiş şüpheli birileri dolaşıyor... Ben IV. Üniversite'den Profesör Persikov...

Telefondaki konuşma aniden kesildi, Persikov dişlerinin arasından küfürler savurarak telefondan uzaklaştı.

— Çay içer misiniz Vladimir İpatyeviç? –diye sordu Marya Stepanovna ürkekçe içeriye bakarak.

— Çay falan içmeyeceğim... Hepsinin canı cehenneme! Nasıl zıvanadan çıktılarsa...

Tam on dakika sonra profesör odasında yeni konuklarını ağırlıyordu. İçlerinden hoş, tombulca ve çok kibar olanı haki renk, sıradan bir askeri ceketle süvari pantolonu giymişti. Burnunun üzerinde kristal bir kelebeği andıran kıskaç gözlüğü duruyordu. Kendisi de rugan çizmeleriyle basbayağı bir meleğe benziyordu. İkinci adam kısa boylu ve epey asık suratlıydı; sivil giyinmişti ancak oturuşuna bakılırsa kıyafetler üzerine dar geliyor gibiydi. Kendini ağırdan satan üçüncü konuk profesörün çalışma odasına girmeyerek yarı karanlık sofada kaldı. Bu arada aydınlık ve öbek öbek sigara duma-

---

Eski KGB idare merkezi. (ç.n.)

ruyla dolu odayı olduğu gibi görebiliyordu. Üçüncü adamın yüzünde –o da sivil giyimliydi– duman rengi bir kelebek gözlük güzelliğiyle dikkat çekiyordu.

Odadaki iki konuk kartviziti inceleyerek, 5000 ruble hakkında sorular sorarak ve gelen adamın dış görünüşünü anlattırarak Persikov'u iyice hırpaladı.

— Şeytan bilir, –diye homurdandı Persikov.– Fakat tiksindirici bir suratı vardı. Dejenereydi.

— Gözünün biri takma mıydı? –diye sordu küçük olan boğuk bir sesle.

— Şeytan bilir. Hayır, camdan değildi, fakat fıldır fıldırdı gözleri.

— Rubinstein mı? –diye sordu melek yüzlü olan kısa boyluya sessizce. Adam hayır anlamında başını salladı somurtarak.

— Rubinstein asla makbuzsuz para vermez, –diye homurdandı.– Rubinstein'ın işi değil bu. Daha büyük birilerinin parmağı var.

Galoş meselesi konukların nazarında capcanlı bir ilgiyle karşılanmıştı. Melek yüzlü olan Bina Komitesi'ne telefonda yalnızca birkaç kelime etti:

— Devlet Siyasi İdaresi, acil olarak Bina Komitesi Sekreteri Kolesov'u galoşlarla birlikte Profesör Persikov'un dairesine çağırıyor.

Kolesov da hemen, solgun bir yüzle, elinde galoşlarla çalışma odasında belirdi.

— Vasyenka! –diye seslendi melek yüzlü, sofada oturan arkadaşına.

O da ağır ağır kalktı ve kendini güçlükle taşıyormuş gibi odaya süzüldü. Duman rengi gözlük camları gözlerini tamamen kapatıyordu.

— Evet? –diye sordu kısaca ve uykulu uykulu.

— Galoşlar.

Duman gözler galoşların üzerinde gezindi, o esnada Persikov gözlük camlarının kenarından bir an uykulu değil de, aksine, fevkalade keskin gözlerin ışıl ışıl parladığını görür gibi oldu, fakat parlaklıkları bir anda sönüverdi.

— Ee Vasyenka?

Vasyenka denilen adam uyuşuk bir sesle yanıtladı:

— Evet. Hımm. Bunlar Pelenjkovski'nin galoşları.

Bina Komitesi çok geçmeden Persikov'un hediyesinden mahrum kalmıştı. Gazete kâğıdına sarılan galoşlar ortadan kayboldu. Bu durumdan son derece memnun olan melek yüzlü, asker ceketli konuk ayağa kalkarak profesörle tokalaşmaya başladı. Hatta bu arada içerisinde şunlara değindiği küçük bir konuşma bile yaptı: Bu onur profesöre aitti... Profesörün içi rahat olabilirdi, enstitüde de, evinde de artık kimse onu rahatsız edemezdi... Önlemler alınacak, düzenekleri tamamen güvende olacaktı...

— Muhabirleri vuramaz mısınız acaba? –diye sordu Persikov gözlüğünün üstünden bakarak.

Bu soru konukları bir hayli neşelendirmişti. Yalnız asık suratlı kısa boylu olan değil, sofadaki duman rengi gözlük camları olan bile gülümsemişti. Melek yüzlü olan, gözleri parlayarak ve neşeyle bunun imkânsız olduğunu açıkladı.

— Peki ya evimdeki o şeytan kimdi?

O an herkes gülümsemeyi kesti ve melek yüzlü, kaçamak bir şekilde, adamın küçük çaplı bir dolandırıcı olduğu ve umursanmaya değmeyeceği cevabını verdi. Yine de profesörden bu akşamki görüşmelerinden kimseye bahsetmemesini bilhassa rica etti ve sonra tüm konuklar ayrıldı.

Persikov çalışma odasına, diyagramlara geri döndü, fakat bir türlü çalışamadı. Telefonda küçük kırmızı bir ışık yandı ve bir kadın sesi profesöre, yedi odalı bir evi olan, çekici ve ateşli bir dulla evlenmek isteyip istemediğini sordu. Profesör de ahizeye bağırdı:

— Profesör Rossolimo*'ya gidip tedavi görmeyi öneririm size.

Ardından ikinci bir telefon daha geldi.

Profesör bu sefer biraz daha yumuşaktı, çünkü Kremlin'den oldukça ünlü biri arıyordu. İlgiyle, uzun uzun, profesöre çalışması hakkında sorular sordu ve laboratuvarını ziyaret etmek istediğini dile getirdi. Persikov telefondan uzaklaşarak alnını sildi ve ahizeyi yuvasından kaldırdı. O an yukarıdaki daireden korkunç trompet sesleri gümbürdedi ve Valkyrie'nin çığlıkları uçuştu; Çuha Birliği Müdürü'nün radyosunda Bolşoy Tiyatrosu'ndaki Wagner konseri veriliyordu. Persikov tavandan süzülen uğultu ve gümbürtü eşliğinde, Marya Stepanovna'ya Moskova'yı terk edeceğini, radyosunu parçalayacağından müdürle de mahkemelik olacağını söyledi; çünkü anlaşılan, birileri onu öbür tarafa göndermeye adamıştı kendilerini. Büyütecini kırdı ve çalışma odasındaki kanepeye uzandı; ünlü piyanistin Bolşoy Tiyatrosu'ndan uçup gelen hoş ezgileri eşliğinde uykuya daldı.

Sürprizler ertesi gün de devam etti. Tramvaya binip enstitüye giden Persikov sundurmada modaya uygun, yeşil melon şapkalı, yabancı biriyle karşılaştı. Adam Persikov'u dikkatle inceledi, fakat herhangi bir soru sormaya yeltenmedi; Persikov da bu yüzden ona katlanabildi. Ancak enstitünün sofasında Persikov'u karşılamak üzere şaşkınlık içindeki Pankrat dışında melon şapkalı ikinci bir adam ayağa kalktı ve ona kibarca selam verdi:

— Merhaba yurttaş profesör.

— Ne var? –diye sordu Persikov öfkeden köpürmüş bir halde, Pankrat'ın yardımıyla paltosunu çıkartmaya çalışırken.

Fakat melon şapkalı adam hemen en kibar sesiyle boş yere kaygılandığını fısıldayarak Persikov'u sakinleştirdi.

G. İ. Rossolimo (1860-1928): Sinir sistemi üzerine yaptığı çalışmalarla ünlenen Rus ve Sovyet nöroloji uzmanı. (ç.n.)

Adamın, melon şapkalının orada bulunmasının sebebi profesörü tüm yapışkan ziyaretçilerden kurtarmaktı. Profesörün yalnızca çalışma odasının kapılarından değil, pencerelerinden bile endişe etmesine gerek yoktu. Sonra yabancı adam bir anlığına ceketinin yakasını ters çevirdi ve profesöre bir rozet gösterdi.

— Hımm... Çok iyi iş çıkarmışsınız, –diye geveledi Persikov ve safça sordu:– Peki ama burada ne yiyeceksiniz?

Melon şapkalı güldü ve nöbetini başkasının devralacağını söyledi.

Bundan sonraki üç gün harika geçti. Kremlin'den profesörü üç kere ziyarete geldiler, bir kere de Persikov'un sınav yaptığı öğrenciler geldi. Hiçbiri sınavı geçemedi. Öğrencilerin yüzlerinden Persikov'dan basbayağı öcü gibi korktukları okunuyordu.

— Gidin otobüslerde bilet kesin! Zoolojiyle uğraşamazsınız siz! –diye bağırdığı duyuluyordu laboratuvarından.

— Sert biri midir? –diye sordu melon şapkalı adam Pankrat'a.

— Hem de nasıl, –diye yanıtladı Pankrat.– Olur da biri dayanabilirse, çıktığında ayakta bile zor durur zavallı. Her yanından ter boşanır. Sonra da doğru içmeye...

Bunca işin arasında profesör üç günün nasıl geçtiğini anlamadı, fakat dördüncü gün sokaktan gelen tiz ve keskin bir ses yeniden gerçek hayata dönmesine neden oldu.

— Vladimir İpatiç! –diye bağırıyordu Herzen Caddesi'nden, açık pencereden gelen ses.

Sesin sahibi şanslıydı, zira profesör son günlerde bir hayli yorulmuştu. O sırada dinleniyor, dinginleşmiş ve gevşemiş halde koltuğunda sigarasını tüttürürken kan çanağı gözleriyle etrafına bakınıyordu. Çalışacak hali yoktu. Bu yüzden ve biraz da meraktan pencereden dışarıya baktı ve kaldırımdaki Alfred Bronski'yi gördü. Profesör başındaki sivri uçlu şapkası ve not defteriyle unvan sahibi kartvizitli adamı

hemen tanıdı. Bronski pencereye doğru kibarca ve saygıyla eğildi.

— Aaa sizsiniz demek, –dedi profesör; öfkelenecek gücü bulamamıştı, hem ne olacağını da merak ediyordu. Pencerenin himayesinde kendini Alfred'in karşısında emniyette hissetti. Her daim tetikte olan melon şapkalı, dışarıda hemen Bronski'nin söyleyeceklerine kulak kabartmıştı. Berikinin yüzünde güller açmış, en yılışığından bir tebessüm belirmişti.

— Bir dakikacık sayın profesör, –diye konuşmaya başladı kaldırımdaki Bronski sesini zorlayarak.– Bir tek soru, zoolojiyle ilgili bir soru... İzin verirseniz sorayım.

— Sorun, –dedi Persikov kısaca ve alaylı bir tonla. "Bu alçak herifte bir Amerikalılık falan var kesin," diye geçirdi içinden.

— Tavuklar için ne diyeceksiniz sayın profesör? –diye bağırdı Bronski ellerini ağzına siper ederek.

Persikov şaşırdı. Pencere kenarına oturdu, sonra kalktı ve bir düğmeye basıp parmağıyla pencereyi işaret ederek bağırdı:

— Pankrat şunu, kaldırımdakini içeriye al!

Bronski çalışma odasına geldiğinde, Persikov hoşgörüsünün sınırlarını öyle bir zorladı ki adama:

— Oturun! –diye havladı.

Bronski hayranlıkla gülümseyerek, döner sandalyeye oturdu.

— Lütfen söyleyin, –diye başladı Persikov,– şu sizin gazetelerde yazıyor musunuz?

— Kesinlikle, –diye saygıyla yanıtladı Alfred.

— Anlamadığım şu: Daha Rusça bile konuşamazken, nasıl yazabiliyorsunuz... Şu "bir dakikacık" ve "tavuklar için" de nedir? Herhalde "tavuklar konusunda" demek istiyordunuz?

Bronski saygı ve nezaketle gülümsedi.

— Valentin Petroviç düzeltiyor.

— Kim bu Valentin Petroviç?

— Edebiyat Bölümü Şefi.

— Pekâlâ. Bu arada ben filolog değilim. Şu sizin Petroviç'i bir kenara bırakalım. Tavuklar konusunda tam olarak öğrenmek istediğiniz nedir?

— Söyleyeceğiniz her şey profesör.

O esnada Bronski hemen kalemine sarıldı. Persikov'un gözlerinde zafer kıvılcımları parlıyordu.

— Boş yere bana gelmişsiniz, ben kanatlılar konusunda uzman değilim. I. Üniversite'den Yemelyan İvanoviç Portugalov'a gitmeniz daha iyi olurdu. Şahsen bu konu hakkındaki pek az bilgim var...

Bronski sayın profesörün yaptığı espriyi anladığını gösterircesine hayranlıkla gülümsedi ve "Bilgilerim az esprisi" diye bir not düştü defterine.

— Bu arada, madem merak ettiniz, müsaadenizle... Tavuklar veya gagalılar... tavuk sınıfından bir kuş türüdür. Sülüngillerdendirler... –diye konuşmaya başladı Persikov yüksek sesle, Bronski'ye değil de, karşısında binlerce insan duruyormuş gibi uzaklara bakarak.– Sülüngillerdendirler... Phasianus. Başlarında etsi, deriye benzer bir ibik ve altçenelerinin altında iki ibik bulunur. Hımm... Ancak gıdılarında bir ibik bulunanları da mevcuttur. Hımm, başka... Kanatları kısa ve ovaldir. Kuyrukları orta uzunluktadır, basamaklı bir biçimleri vardır, hatta çatı gibi olduklarını söyleyebilirim. Orta kısmında, tüyleri orak biçiminde kıvrıktır... Pankrat, maket odasından 705 numaralı enine kesit horoz maketini getir!.. Yoksa size lazım değil mi?.. Pankrat model kalsın. Tekrar ediyorum, ben konunun uzmanı değilim, Portugalov'a gidin. Ben şahsen altı yaban tavuğu türü hakkında bilgi sahibiyim... Hımm... Portugalov daha fazlasını bilir... Hindistan'da ve Malezya takımadalarında... Örneğin; Bankiva veya Kazinta horozu Himalayalar'ın eteklerinde, Hindistan'ın, Assam'ın, Burma'nın her yerinde yetiştirilir...

Çatalkuyruklu horoz veya Gallus Varius denilen horoz türü ise Lombok'ta, Sumbawa'da ve Flores'de yetiştirilir. Cava Adası'nda Gallius Eneus denilen muhteşem bir horoz türü bulunur. Hindistan'ın güneydoğusunda çok güzel görünümlü bir horoz olan Sonneratii horozunu da önerebilirim. Size bir resmini göstereceğim. Seylan'a gelince, burada da Stanley tavuğuyla karşılaşıyoruz ki, bu başka hiçbir yerde yetiştirilmez.

Bronski gözlerini faltaşı gibi açmış oturuyor ve çalakalem bir şeyler karalıyordu.

— Anlatmamı istediğiniz başka bir şey var mı?

— Tavuk hastalıkları konusunda bir şeyler öğrenmek isterdim, –diye fısıldadı Alfred.

— Hımm, konunun uzmanı değilim... Portugalov'a sorun... Ancak... Bağırsak solucanları, sülükler, uyuzböceği, kuş biti, tavuk biti ya da Phthiraptera, pireler, tavuk vebası, difterinin sebep olduğu mukoza zarı iltihaplanması... Pnömonomikoz, tüberküloz, tavuk uyuzu... Dahası da olabilir... (Persikov'un gözlerinde kıvılcımlar çakıyordu.) Zehirlenmeler, örneğin güzelavratotu zehirlenmesi, tümörler, raşitizm, sarılık, romatizma, Ahorion Schonlein mantarı... çok ilginç bir hastalıktır: Hastalık sırasında mantar oluşan bölgede küfe benzer küçük lekeler ortaya çıkar...

Bronski alnındaki teri renkli bir mendille sildi.

— Peki sizce son günlerdeki felaketin sebebi nedir profesör?

— Hangi felaketin?

— Nasıl, okumadınız mı yoksa profesör? –diye şaşırdı Bronski ve çantasından *İzvestiya* gazetesinin buruşuk bir sayfasını çıkardı.

— Gazete okumam ben, –diye cevap verdi Persikov ve kaşlarını çattı.

— Peki ama neden, profesör? –diye sordu Alfred nazikçe.

— Abuk sabuk şeyler yazıyorlar da ondan, –diye yanıtladı Persikov hiç tereddüt etmeden.

— Fakat nasıl olur profesör? –diye yumuşak bir sesle fısıldadı Bronski ve sayfayı açtı.

— Bu da ne? –diye sordu Persikov, hatta ayağa fırladı. Kıvılcımlar şimdi de Bronski'nin gözlerinde çakmaya başlamıştı. Mürekkepli işaretparmağıyla tüm sayfayı boydan boya kaplayan, alabildiğince büyük "Ülkede Tavuk Salgını" başlığını işaret etti.

— Nasıl yani? –diye sordu Persikov gözlüğünü alnına kaldırırken...

6. BÖLÜM

Haziran 1928'de Moskova

Moskova aydınlanıyordu, ışıklar dans ediyor, sönüp sönüp parlıyordu. Tiyatro Meydanı'nda otobüslerin beyaz farları ile tramvayların yeşil ışıkları birbirine karışıyordu. Eski Muir ve Merrilees binasının sonradan ilave edilen onuncu katında, renkli ışıklardan zıplayan bir kadın figürü beliriyor ve figür "İşçi Kredisi" sözcüğünü oluşturan farklı renkteki harfleri tek tek fırlatıyordu. Bolşoy Tiyatrosu'nun karşısındaki, geceleri içindeki renkli fıskiyenin çalıştığı parkta bir kalabalık itişip uğulduyordu. Bolşoy Tiyatrosu'nun tepesindeki koca megafondan:

— Lefortovo Veteriner Enstitüsü'nün tavuk aşısı harika sonuçlar verdi. Bugün itibariyle ölen tavuk sayısı iki kat azaldı, –diye anons ediliyordu.

Sonra megafondaki ses değişti, bir böğürtü duyuldu, tiyatronun tepesindeki yeşil ışık yanıp söndü ve megafonda kalınca bir ses inledi:

— Tavuk vebasıyla mücadele için Halk Sağlık Komiserliği, Halk Toprak Komiserliği, Hayvancılık Daire Başkanlığı Müdürü yoldaş Ptaha-Porosyuk, Profesör Persikov, Portugalov ve yoldaş Rabinoviç'ten oluşan olağanüstü bir komisyon kuruldu!.. Yeni müdahale girişimleri!.. –Megafondaki ses çakal gibi kahkaha atıyor ve uluyordu.– Tavuk vebasıyla ilgili olarak...

Tiyatro Geçidi, Neglinnaya Caddesi ve Lubyanka ışıl ışıl yanan beyaz ve mor ışık şeritleriyle, yanıp sönen ışıklarıyla, korna sesleriyle ve yoğun bir duman bulutuyla kaynaşıyordu. Duvarın önünde toplanan kalabalık, keskin kırmızı reflektörlerle aydınlatılmış kocaman afişleri okuyordu:

"Yüksek güvenlik tehlikesi nedeniyle halkın tavuk eti ve yumurta tüketimi yasaklanmıştır. Pazarlarda malın tümüne el konulmak suretiyle, özel satış girişimleri cezai sorumluluğa girecektir. Ellerinde yumurta bulunan tüm yurttaşların, onları acilen yerel polis şubelerine teslim etmeleri gerekmektedir."

İşçi Gazetesi'nin tepesindeki ekranda göğe kadar tavuk yığılmıştı; yeşil üniformalı itfaiyeciler bunları parçalıyor, kıvılcımlar çıkararak üzerlerine hortumlarla gazyağı döküyorlardı. Sonra ekranda kırmızı dalgalar geziniyor, ölümcül bir duman çıkıyor, öbek öbek etrafa dağılıyor, katman halinde yükseliyor ve "Hodınka'da Tavuk Ölüleri Yakıldı" diye ışıklı bir altyazı beliriyordu.

Öğle ve akşam yemeği araları dışında sabah saat üçe kadar satış yapan dükkânların ışıklı vitrin camlarındaki "Satılık Yumurta, Kalite Garantili" yazılı tabelalar kör göze parmak gibiydi. "Moskova Sağlık Birimi-Ambulans" yazılı araçlar endişe veren sirenlerini çalarak, vızır vızır polislerin yanından geçiyordu sık sık.

— Çürük yumurtalardan biri daha zehirlenmiş, –diye homurdanıyordu kalabalık.

Petrovskie Linii Sokağı'ndaki dünyaca ünlü restoran "Ampir" yeşil ve turuncu lambalarıyla ışıldıyordu. İçeride ise masaların üzerinde, taşınabilir telefonların yanında üzerinde likör lekeleri olan, "Alınan talimat gereği omlet yoktur. Taze istiridyelerimizi deneyiniz." yazılı karton tabelalar vardı.

Boncuk tanesi gibi Çin fenerlerinin kuru, ölgün yeşilliğin arasında mahzun mahzun yandığı Ermitaj'da* göz kamaş-

---

Ermitaj Bahçesi'nden söz ediliyor. (ç.n.)

tırıcı şekilde ışıklandırılmış bir sahnede şarkıcılar Şrams ve Karmançikov, şair Ardo ve Arguyev'in yazdığı dizeleri seslendiriyorlardı:

Ah, anne, ne yaparım ben
Hiç yumurta olmadan?

Ve ayaklarını yere vurarak step dansı yapıyorlardı.

Bilindiği gibi 1927 yılında Puşkin'in "Boris Godunov" adlı eserini sahnelerken çıplak boyarları taşıyan trapezin çökmesi sonucu hayatını kaybeden müteveffa Vsevolod Meyerhold'un adı verilen Meyerhold Tiyatrosu'nun rengârenk ışıklı tabelasında Meyerhold'un öğrencisi ünlü Kuhterman'ın yönettiği, Erendorg'un "Tavuk Kürkü" isimli oyunu duyuruluyordu. Yanındaki Akvaryum'daysa* ışıklı reklamlarla dolup taşan ve yarı çıplak bir kadın vücudunun parıldadığı, yeşilliğin arasındaki sahnede, alkış sesleri eşliğinde yazar Lenivtsev'in "Tavuğun Çocukları" adlı oyunu sahneleniyordu. Tver Caddesi boyunca kulaklarında ışıldaklar asılı, üzerlerinde ise "Korş Tiyatrosu'nda Rostand'ın Chantecler'i** Yeniden Sahneleniyor" yazılı parıltılı posterler taşıyan bir dizi sirk sıpası geçiyordu. Gazeteci çocuklar geçen otomobillerin arasından:

— Yeraltı mağarasında korkunç buluntu! Polonya korkunç bir savaşa hazırlanıyor! Profesör Persikov'un korkunç deneyleri! –diye avaz avaz bağırıyorlardı.

Eski Nikitin Sirki'nde koyu kahverengi, tatlı tatlı gübre kokan arenada ölü gibi beyaz suratlı palyaço Bom, şiş karınlı Bim'e:

— Neden bu kadar üzgün olduğunu biliyorum! –diyordu.

— Nedenmiş? –diye soruyordu Bim tiz bir sesle.

---

* Akvaryum Bahçesi'nden söz ediliyor. (ç.n.)

** Başkarakteri bir horoz olan Rostand oyunu. (ç.n.)

— Yumurtaları toprağa gömdün, 15. Bölge polisleri onları buldu da ondan.

— Ha ha ha ha! –diye öyle bir gülüyordu ki sirk izleyicisi, neşe ve hüzünle karışık bu gülüş damarlardaki kanı donduruyordu ve sirkin eski kubbesinin altındaki ağlarla trapezleri titretiyordu.

— He hey! –diye tiz bir çığlık attı palyaçolar ve düzgün bacakları, koyu kırmızı mayosuyla göz kamaştırıcı bir güzelliğe sahip bir kadın, besili beyaz bir atın sırtında sahneye girdi.

Beklenmedik bir ünle taçlandırılmış olan Persikov hiç kimseye bakmadan, kimseye kulak asmadan, fahişelerin dürtüklemelerine ve tatlı davetlerine aldırmadan; bir başına ve ilham dolu bir halde Mohovaya Caddesi boyunca kendine yol açarak Manej'deki ışıklı saatin önüne geldi. Burada düşüncelere dalmış, sağına soluna bakmadan ilerlerken tuhaf, eski moda giyimli bir adamla çarpıştı; elinin parmakları doğrudan adamın beline takılı revolverin ahşap kabzasına gelince canı yandı.

— Hay aksi! –diye homurdandı.– Affedersiniz.

— Kusura bakmayın, –diye karşılık verdi adam sevimsiz bir sesle ve her nasılsa insan karmaşasının içinde birbirlerinden ayrıldılar. Preçistenka'ya yönelen profesör çarpışmayı çoktan unutmuştu bile.

7. BÖLÜM

Rokk

Lefortovo veteriner aşıları mı iyi gelmişti, Samara karantina ekipleri mi işe yaramıştı, Kaluga ve Voronej'deki yumurta tüccarlarına yönelik alınan önlemler mi isabetli olmuştu, yoksa Moskova Olağanüstü Hal Komisyonu'nun çalışmaları mı başarılı olmuştu, tam olarak belli değildi; fakat kesin olan bir şey vardı ki, Persikov'un Alfred'le tavuklar hakkında yaptığı son görüşmeden iki hafta sonra Sovyetler Birliği'nde tek bir canlı tavuk kalmamıştı. Taşra kentlerindeki avluların orasında burasında sahiplerinin gözlerini yaşartan hüzünlü tavuk tüyleri uçuşuyor, son açgözlüler de hastaneleri boyluyor, kanlı ishal ve kusmadan ölüyorlardı. Neyse ki ölü sayısı tüm ülkede binden fazla değildi. Bunları daha büyük karışıklıklar da izlememişti. Volokolamsk'ta kendini peygamber ilan eden biri tavuk kırımına komiserlerin sebep olduğunu duyurmuştu, ancak kayda değer bir başarı elde edemedi. Volokolamsk pazarında köylü kadınların tavuklarına el koymaya çalışan birkaç polis memurunu pataklamışlar ve bölge posta-telgraf biriminin camlarını kırmışlardı. Neyse ki, Volokolamsk otoriteleri çabucak önlemler aldı ve öncelikle peygamber faaliyetine son verdi, sonra da telgraf binasının camları yenilendi.

Kuzeye, Arhangelsk ve Syumkin Vıselok'a kadar ulaşan salgın başka gidecek yer kalmadığından kendi kendine duruverdi, – malum, Beyaz Deniz'de tavuk yetiştirilmez. Sal-

gın Vladivostok'ta da durmuştu, zaten ilerisi okyanustu. Güneyin uzak bölgelerinde kaybolmuş, Ordubat, Culfa ve Karabulak'ta yakılan arazilerde etkisini yitirmişti; batıda ise Polonya ve Romanya sınırında şaşırtıcı biçimde birden kesilmişti. İklim mi, yoksa komşu ülkelerin aldığı sınır karantina önlemleri mi, bir şey etkili olmuştu; ama bir gerçek vardı, salgın daha ileriye gidememişti. Yabancı basın geçmişte benzerine rastlanmamış bu salgını iştahla tartışıyor, Sovyetler ise hiçbir gürültüye mahal vermeden gecesini gündüzüne katarak çalışıyordu. Olağanüstü Hal Komisyonu tavuk vebasıyla mücadelede "Ülke Tavukçuluğunu İhya Etme ve Geliştirme Olağanüstü Hal Komisyonu" adını aldı ve yeni gelen olağanüstü üç kişiyle mevcudu on altı yoldaşa çıktı. Onursal başkanlığına Persikov ve Portugalov'un getirildiği "Dobrokur" kuruldu. Gazetelerde onların fotoğraflarının altına "Yurtdışından yoğun tavuk siparişi" ve "Bay Hughes yumurta şirketini kapatmak istiyor" diye başlıklar atıldı. Gazeteci Koleçkin'in "Bizim yumurtalarımıza ilişmeyin Bay Hughes, siz kendinizinkilere bakın!" sözleriyle biten zehir gibi yazısı tüm Moskova'da büyük yankı uyandırdı.

Profesör Persikov son üç haftada tamamen perişan olmuş ve çalışmaktan bitap düşmüştü. Tavuk meselesi onu iyice tüketmiş ve üzerindeki yükü iki kat artırmıştı. Gecelerce tavuk komisyonu toplantılarında çalışmak, bazen de Alfred Bronski ve mekanik şişman adamla uzun sohbetler yapmak zorunda kalıyordu. Veba mikrobu araştırmalarında Profesör Portugalov, doçentler İvanov ve Borngart ile birlikte tavukları teşrih etmesi ve veba basili arayışı içinde mikroskop altına alması ve hatta bu üç gecede acele olarak "Vebalı Bir Tavuğun Karaciğerinde Görülen Değişiklikler" adlı bir broşür yazması gerekmişti.

Persikov tavuklar üzerinde pek de hevesli çalışmıyordu. Belli ki kafası başka bir şeyle, tavuk felaketinin kendisini uzaklaştırdığı –şu esas ve önemli olan– şeyle meşguldü,

yani kızıl ışınla... Sağlığına dikkat etmeyen, uyku ve yemek düzenini bozan, Preçistenka'ya hiç dönmeden enstitüdeki odasındaki muşamba kanepede uyuyan Persikov gecelerini düzeneğin ve mikroskobun başında geçiriyordu.

Temmuzun sonuna doğru koşturmaca biraz duruldu. İsmi değiştirilen komisyonun işleri normal mecrasına girdi ve Persikov kesintiye uğrayan çalışmasına geri döndü. Mikroskoplara yeni preparatlar yerleştirildi. Balık ve kurbağa yumurtaları düzenekte, ışının etkisiyle olağanüstü bir hızla gelişiyorlardı. Özel sipariş edilen yeni camlar Königsberg'den uçakla getirtildi ve temmuzun son günlerinde İvanov'un gözetimi altında teknisyenler, ışının tabanda bir sigara paketi boyuna ve ağız kısmında bir metre genişliğine varabildiği iki yeni büyük düzenek kurdular.

Persikov hoşnutlukla ellerini ovuşturdu ve gizemli, zor bazı deneylere hazırlanmaya başladı. İlk olarak, telefonda Halk Eğitim Komiseri ile anlaştı, ahizeden kendisine yönelik bir hayli nazik ve epey destekleyen laflar döküldü. Sonra Hayvancılık Yüksek Komisyon Başkanı yoldaş Ptaha-Porosyuk'a telefon etti. Ptaha, Persikov'la çok yakından ilgilendi. Konu Profesör Persikov için yurtdışından yapılacak büyük bir siparişti. Ptaha telefonda derhal Berlin ve New York'a telgraf çekeceğini söyledi. Sonra da Persikov'u Kremlin'den aradılar ve ciddi, kibar sesli biri işlerinin nasıl gittiğini, bir otomobile ihtiyacı olup olmadığını sordu.

— Hayır, teşekkür ederim. Tramvayı tercih ederim, –diye yanıtladı Persikov.

— Peki, ama neden? –diye sordu o gizemli ses ve hoşgörüyle güldü.

İnsanlar Persikov'la genellikle saygıyla karışık bir korkuyla ya da karşılarında küçük ama önemli bir çocuk varmış gibi sevecen bir gülümsemeyle konuşurdu.

— Tramvay daha hızlı, –diye yanıtladı Persikov.

— Peki, nasıl isterseniz, –diye karşılık verdi telefondaki kalın ses.

Bir hafta daha geçti, bu arada Persikov iyiden iyiye yatışan tavuk meselelerinden uzaklaştı, tamamen ışını incelemeye yoğunlaştı. Başı uykusuz geçirdiği geceler ve yorgunluktan kurtulmuş, berraklaşmış ve hafiflemiş gibiydi. Gözlerindeki kırmızı halkalar yok olmak bilmiyordu ve Persikov neredeyse her geceyi enstitüde geçiriyordu... Bir keresinde zooloji barınağından Preçistenka'daki Tsekubu'nun* büyük salonunda ışın ve yumurta hücreleri üzerindeki etkisine dair bir konuşma yapmak için ayrıldı. Tuhaf zooloji profesörünün büyük zaferiydi bu. Sütunlu salondaki alkış sesleriyle tavandaki sıvalar dökülüyor, cızırdayan floresan lambaların ışıkları komisyon üyelerinin siyah smokinlerini ve kadınların beyaz elbiselerini aydınlatıyordu. Sahnede, kürsünün yanında cam bir masadaki tabağın içinde bir kedi büyüklüğünde, güçlükle nefes alan, kül rengi, ıslak bir kurbağa duruyordu. Sahneye küçük pusulalar atıyorlardı. Bunların yedi tanesi Persikov'un yırtıp attığı aşk mektuplarıydı. Daha sonra Tsekubu başkanı, Persikov'u selamlamak üzere güçlükle sahneye ulaşabilmişti. Persikov öfkeyle selam verdi, elleri terden ıslanmıştı ve siyah kravatı da çenesinin altında değil, sol kulağının arkasında duruyordu. Önündeki puslu kalabalıkta yüzlerce sararmış yüz ve beyaz gömlekli erkekler görünüyordu. Birden bir silahın sarı kılıfı gözüne çarptı ve beyaz sütunların ardında bir yerlerde kayboldu. Persikov silahı belli belirsiz gördü ve unuttu. Fakat konuşmasından sonra, giderken, merdivenlerdeki koyu kırmızı halıdan indiği sırada aniden kendisini kötü hissetmeye başladı. Antredeki parlak avizeyi bir an bir karaltı aldı ve Persikov'un gözleri kararadı, midesi bulandı. Yanık kokusu duyar gibi oldu ve sıcak bastı, sanki boynundan aşağı yapış yapış, sıcak kan akıyordu... Titreyen eliyle tırabzana tutundu.

Bilim Adamlarının Yaşam Şartlarını İyileştirme Komisyonu'nun Rusça kısaltması. (ç.n.)

— İyi değil misiniz Vladimir İpatyeviç? –diye soran endişeli sesler dört bir yanını sardı.

— Hayır, yok bir şeyim, –dedi Persikov toparlanarak,– sadece biraz fazla yordum kendimi... Evet... Bana bir bardak su verin lütfen.

Güneşli mi güneşli bir ağustos günüydü. Bu durum profesörü rahatsız ediyordu, bu yüzden panjurlar kapalıydı. Katlanır ayaklı bir reflektörden, aletler ve mikroskop camlarıyla dolu cam masanın üzerine keskin bir ışık demeti vuruyordu. Persikov döner sandalyesine yaslanmış, bitkin bir halde sigara içiyor ve duman şeritleri arasından yorgunluktan ölgün, fakat memnun gözlerle laboratuvarın içindeki boğucu ve kokuşmuş havayı hafiften ısıtan kızıl ışın demetinin bulunduğu düzeneğin aralanmış kapısına bakıyordu.

Kapı çalındı.

— Ne? –diye sordu Persikov.

Kapı hafifçe gıcırdadı ve içeriye Pankrat girdi. Esas duruşta ve Tanrı'nın önündeymiş gibi korkudan bembeyaz kesilmiş halde:

— Konuğunuz var profesör, Rokk geldi, –dedi.

Bilim adamının yüzünde gülümsemeye benzer bir şeyler göründü.

— İlginç. Fakat meşgulüm, –dedi gözlerini kısarak.

— Kremlin'den resmi bir belge getirdiklerini söylüyorlar.

— Rokk, belge getirmiş öyle mi?* Pek rastlanılır bir şey değil, –dedi Persikov ve ekledi:– Peki, gönder gelsin!

— Baş üstüne! –dedi Pankrat ve kapının ardında gözden kayboldu.

Bir dakika sonra kapı tekrar gıcırdadı ve eşikte biri belirdi.

Rokk'un isminin türetildiği "rok" sözcüğü Rusçada "kader" anlamına gelir. (ç.n.)

Persikov döner sandalyesini gıcırdattı, omzunun ve gözlüğünün üzerinden bakarak gözlerini gelen adama dikti. Persikov dış dünyaya oldukça yabancıydı, adam onu ilgilendirmiyordu, ancak içeriye giren adamın önemli ve belli başlı bir özelliği Persikov'un bile dikkatini çekmişti. Adam son derece eski moda giyimliydi. Bu adam 1919 yılında, başkentin sokaklarıyla tam anlamıyla uyum içinde olurdu; zorlasan 1924 yılı başlarında da olabilirdi, ama 1928 yılı için oldukça tuhaftı. Kıyıda köşede kalmış proleterlerin –mesela fırıncıların– bile ceketle dolaştığı, askeri paltoların Moskova'da nadiren görüldüğü ve 1924 yılının sonuna doğru da iyice ortadan kalktığı bir zamanda, bu adamın üzerinde deri, kruvaze bir palto ile yeşil bir pantolon vardı; ayağında dolakları ve kunduraları, belinde de sarı bir kılıfın içinde kocaman, eski yapım Mauser tabanca bulunuyordu. Adamın yüzü Persikov'da herkeste uyandırabileceği türden, son derece nahoş bir izlenim uyandırdı. Küçük gözleri etrafına şaşkın fakat kendinden emin bakıyordu; düztaban ayaklarıyla, kısa bacaklarında ise aşırı bir serbestlik vardı. Yüzü morartıcasına tıraş edilmişti. Persikov hemen kaşlarını çattı. Sandalyesini acımasızca gıcırdattı ve adama bu kez gözlüğünün üzerinden değil, gözlüğünü takarak bakıp kısık sesle:

— Belge mi getirdiniz? Nerede? –diye sordu.

Adamın gördükleri karşısında afalladığı belliydi. Pek şaşıracak birine benzemese de şaşırıp kalmıştı. Gözlerinden anlaşıldığı üzere onu en çok etkileyen şey, tavana kadar uzanan kitaplarla dolu on iki raflı kitaplıktı. Sonra elbette, cehennemdeki gibi, içinde kızıl ışının yayıldığı ve lenslerin üzerinde yoğunlaştığı düzenekler. Loş odada reflektörden yansıyan keskin ışının aydınlattığı, döner sandalyesinde oturan Persikov'un kendisi de oldukça tuhaf ve haşmetliydi. Adam özgüven çerçevesi arasından bariz biçimde saygı kıvılcımları çakan bakışlarını Persikov'a dikti ve hiçbir belge vermeden şöyle dedi:

— Bendeniz Aleksandr Semyonoviç Rokk!

— Ee bayım? Ne vardı?

— Kızıl Işın Sovhoz'un* başkanı tayin edildim, –diye açıkladı adam.

— Ee?

— Ziyaretimin sebebi de gizli bir konu yoldaş.

— Öğrenmesi ilginç olabilir. Kısa kesin mümkünse.

Adam paltosunun düğmelerini açtı, içinden harika, kalın bir kâğıda yazılıp mühürlenmiş bir talimatname çıkarttı. Bunu Persikov'a uzattı. Ardından teklifsizce döner tabureye oturdu.

— Masayı sarsmayın, –dedi Persikov nefretle.

Adam korkuyla masaya göz gezdirdi: Masanın uzak ucunda, nemli bir karanlıktaki açıklıkta bir şeyin ölgün, zümrüt gibi gözleri parıldıyordu. Tüyler ürpertici bir manzaraydı. Persikov belgeyi okuduğu gibi yerinden fırlayarak telefona sarıldı. Birkaç saniye sonra telaşla, son derece sinirlenmiş halde bir şeyler söylüyordu:

— Affedersiniz... anlayamıyorum... Nasıl olur? Benim rızam olmadan, bana danışılmadan... Şeytan bilir ne halt edeceğini!!

O sırada yabancı oldukça gücenmiş halde başka tarafa döndü taburesinde.

— Bağışlayın, ama ben başkan... –diye söze başladı.

Fakat Persikov kanca gibi kıvırdığı parmağını adama sallayıp konuşmasına devam etti:

— Affedersiniz, anlayamıyorum... Ben, nihai olarak, kesinlikle protesto ediyorum. Yumurtalar üzerinde deney yapılmasına onay vermiyorum. Henüz ben bile denemedim onlarda...

Ahizede biri bir şeyler geveliyor, bir tıkırtı duyuluyordu ve uzaktan bile telefondaki sesin küçük bir çocukla konuşur gibi hoşgörülü olduğu anlaşılıyordu. Konuşma kıpkırmızı

Devlet Çiftliği'nin kısaltması. (ç.n.)

kesilen Persikov'un telefonu gürültüyle kapatıp karşısındaki duvara şöyle bağırmasıyla son buldu:

— Benden bu kadar!

Persikov masaya döndü, belgeyi eline aldı, gözlüğünün üzerinden yukarıdan aşağıya, sonra da gözlüğüyle aşağıdan yukarıya doğru okudu ve birden bağırdı:

— Pankrat!

Pankrat opera iskelesinden yükselmişçesine kapıda belirdi. Persikov ona şöyle bir bakıp bas bas bağırdı:

— Defol Pankrat!

Pankrat, yüzünde zerre şaşkınlık ifadesi olmaksızın ortadan kayboldu.

Sonra Persikov adama döndü:

— Kusura bakmayın bayım, –dedi.– Suç bende, bana ne bunlardan! Beni ilgilendirmez.

Adam profesörün sözlerine gücenmekten çok şaşırmıştı.

— Bağışlayın, –dedi,– ama siz yoldaş...

— Hay ben hepinizin... yoldaş da yoldaş... –diye homurdandı Persikov ve sustu.

Rokk'un yüzünden "Fakat" demek istediği okunuyordu.

— Affeder...

— Peki bayım, buyurun, –diye sözünü kesti Persikov.– İşte ark lambası. Okülerini çevirerek ışını elde ediyorsunuz. –Persikov düzeneğin fotoğraf makinesine benzeyen kapağını tıkırdattı.– Objektifleri oynatarak ışık huzmesini bir araya toplayabiliyorsunuz, işte bu 1 numaralı objektif... bu da 2 numaralı ayna... –Persikov ışını etkisiz hale getirip düzeneğin asbestli zemini üzerinde tekrar yaktı.– Bu zemin üzerine ne isterseniz koyabilir ve deneylerinizi yapabilirsiniz. Son derece basit değil mi?

Persikov kinaye yapmak, küçümsemek istemişti, fakat adam ışıl ışıl gözlerle düzeneği dikkatle inceliyor ve hiçbir şey fark etmiyordu.

— Yalnız sizi uyarayım, –diye devam etti Persikov,– ellerinizi ışına değdirmeyin, çünkü gözlemlerime göre epitelde

büyümeye neden oluyor... Maalesef henüz kötü olup olmadıklarını saptayamıyorum.

O esnada yabancı deri kasketini çıkarıp çevik bir hareketle ellerini arkasına sakladı ve profesörün ellerine baktı. Elleri boydan boya iyot yanıklarıyla doluydu, sağ el bileğiyse sargılıydı.

— Peki ya siz profesör?..

— Kuznetski'deki Schwabe'den lastik eldiven alabilirsiniz, –diye öfkeyle cevapladı profesör.– Bunu da ben düşünecek değilim.

Tam bu anda Persikov mikroskopla inceler gibi adama baktı.

— Nereden çıktınız siz? Aslında... Neden siz?..

Rokk sonunda gerçekten gücenmişti.

— Özür dile...

— Neler olup bittiğini bilmem gerekir değil mi?! Neden bu ışının peşine düştünüz?

— Çünkü çok önemli bir mesele var...

— Aha... Çok mu önemli? Öyleyse... Pankrat!

Pankrat göründü.

— Bekle Pankrat, bir düşüneyim.

Pankrat itaat ederek kayboldu.

— Benim... –dedi Persikov,– anlayamadığım bir şey var: Bu acelecilik, bu gizem neden?

— Kafamı allak bullak ettiniz profesör, –diye yanıtladı Rokk,– biliyorsunuz, ülkedeki bütün tavuklar öldü.

— Ne olmuş yani? –diye bağırdı Persikov.– Onları bir anda diriltmek mi istiyorsunuz yoksa? Hem neden henüz incelenmemiş bir ışın yardımıyla?

— Yoldaş profesör, gerçekten kafamı karıştırıyorsunuz. Şöyle söyleyeyim; tavukçuluk işini yeniden yoluna koymamız gerekiyor, çünkü yurtdışında hakkımızda her türlü alçakça şeyi yazıyorlar. Yaa.

— Bırakın yazsınlar...

— Fakat biliyorsunuz işte, –diye esrarengiz bir cevap verdi Rokk ve başını salladı.

— Yumurtalardan tavuk çıkartma fikrinin kimin aklına geldiğini merak ettim.

— Benim, –dedi Rokk.

— Hımm... Peki ya neden, öğrenebilir miyim acaba? Işının özelliklerini nereden biliyorsunuz?

— Konferansınıza katılmıştım profesör.

— Yumurtalarla bir şey yapmadım henüz! Daha hazırlanıyorum!

— Eminim işe yarayacaktır, –dedi Rokk birden inandırıcı ve içten bir şekilde,– ışınınız öyle olağanüstü ki, bırakın civcivi, fil bile çıkartır.

— Bakın şimdi, –dedi Persikov.– Zoolog değilsiniz değil mi? Öyle mi? Ne kötü... Sizden çok cesur bir deneyci olabilirdi... Evet... Yaptığınız sadece... başarısız sonuç alma riskine girmek ve... benim de vaktimi çalmak...

— Düzenekleri iade edeceğiz. Ne diyorsunuz?

— Ne zaman?

— Yumurtalardan ilk partiyi çıkarttığımda.

— Ne kadar da emin konuşabiliyorsunuz! Pekâlâ bayım. Pankrat!

— Yanımda birilerini getirdim, –dedi Rokk,– ve bir de muhafız...

Akşama doğru Persikov'un laboratuvarı ıssızlaşmıştı. Masaların üstü bomboştu. Rokk'un yanındakiler üç büyük düzeneği götürüp, profesöre deney yapmaya başladığı küçük düzeneği bıraktılar.

Temmuz* güneşi batıyordu, koridorlara yayılan bir kasvet enstitüyü kaplamıştı. Laboratuvarda tekdüze ayak sesleri duyuluyordu. Bu Persikov'du. Işıkları açmamış, pencere-

---

Yazar birkaç sayfa önce güneşli bir ağustos günü olduğunu söylemişti. Şimdi ise temmuz güneşinden söz ediyor. Özgün metinde de böyle olduğu için müdahale edilmedi. (e.n.)

den kapıya büyük odayı arşınlıyordu. Bir tuhaflık vardı: O akşam enstitüde kalan herkesi ve tüm hayvanları hüzünlü bir hal almıştı. Kurbağalar nedendir bilinmez, kederli bir konser veriyor, uğursuzca, uyarır gibi vıraklıyorlardı. Pankrat koridorlarda kafesinden kaçan bir suyılanını kovalamak zorunda kalmıştı. Kaçabilsin de, nereye kaçarsa kaçsın gibi bir hali vardı yılanın yakaladığında.

Akşam karanlığı iyice çöktüğünde Persikov'un laboratuvarının zili çaldı. Pankrat eşikte belirdi ve tuhaf bir manzarayla karşılaştı. Bilim adamı bir başına odanın ortasında dikilmiş, masalara bakınıyordu. Pankrat öksürdü ve kıpırdamadan durdu.

— İşte, Pankrat, –dedi Persikov üzeri boşaltılmış masayı göstererek.

Pankrat dehşete düştü. Akşam karanlığında, profesörün gözleri ağlamış gibi görünüyordu. Bu da hiç görülmemiş, çok korkunç bir şeydi.

— Öyle efendim, –diye yanıtladı Pankrat ağlamaklı bir sesle ve "Şimdi bana bağırıp çağırsan daha iyiydi!" diye geçirdi içinden.

— İşte, –diye tekrarladı Persikov; dudakları tıpkı elinden en sevdiği oyuncağı sebepsiz yere alınan bir çocuğunkiler gibi titriyordu.– Biliyorsun, sevgili Pankrat, –diye devam etti Persikov pencereye doğru dönerek,– on beş yıl önce beni terk eden karım, bir operet topluluğuna katılmıştı, şimdi de ölmüş... İşte böyle, Pankrat'çığım... Bir mektup göndermişler bana...

Kurbağalar acı acı bağırıyor ve karanlık profesörün üzerini örtüyordu. Ve işte... Gece... Moskova... Bir yerlerde, birilerinin pencerelerinde beyaz ışıklar yanıyordu... Pankrat ne yapacağını şaşırmış, kederlenmiş, korkudan esas duruşta bekliyordu.

— Git Pankrat, –dedi profesör güçlükle ve eliyle gitmesini işaret etti.– Git, yat benim can dostum, Pankrat.

Ve gece oldu. Pankrat laboratuvardan nedense parmak uçlarına basarak çıktı, koşarak kendi odasına geçti, köşedeki çul çaputu eşeledi, altlarından önceden açılmış bir şişe sert Rus votkası çıkardı ve bir dikişte bir bardak dolusu içti. Ardından ekmek tuz atıştırdı ve gözlerine biraz neşe geldi.

Akşam geç vakitlerde, gece yarısına daha da yaklaşmışken, Pankrat cimrice aydınlatılmış antredeki peykede yalınayak oturmuş, basma gömleğinin altından göğsünü kaşıyarak nöbetteki, uykusuz melon şapkalı adamla konuşuyordu.

— Öldürse daha iyiydi yemin ederim.

— Ağlıyor muydu yoksa? –diye sordu melon şapkalı adam merakla.

— Yeminle... –diye onayladı Pankrat.

— Büyük bilim adamı, –dedi şapkalı.– Kurbağalar karısının yerini tutmuyor belli ki.

— Tutmaz, –diye doğruladı Pankrat, sonra biraz düşünüp ekledi:– Benim hanımı da buraya getirtmeyi düşünüyorum. Öyle köyde durup da ne yapacak... Yalnız bu yılanlara, kurbağalara hayatta katlanamaz...

— Çok iğrenç şeyler, –diye onayladı şapkalı adam.

Profesörün laboratuvarından hiç ses gelmiyordu. Işık da yoktu. Kapının altından en ufak bir ışık bile sızmıyordu.

8. BÖLÜM

Sovhoz'daki Olay

Smolensk Bölgesi'nde ağustosun ortalarından daha iyi bir vakit yoktur herhalde. 1928 yazı, bilindiği gibi, vakitlice yağan bahar yağmurları, sımsıcak güneşiyle, harika hasatlı, mükemmel bir yıldı. Şeremetev'lerin eski malikânesindeki elmalar olgunlaşmıştı... ormanlar yeşermişti, dörtgen tarlalar sapsarı uzayıp gidiyordu... Açık havada olmak insana daha bir iyi geliyordu. Aleksandr Semyonoviç de şehirdeki gibi sevimsiz görünmüyordu. Üzerinde o sinir bozucu paltosu da yoktu. Yüzü bronzlaşmıştı; düğmeli basma gömleğinden upuzun, gür, siyah kıllarla kaplı göğsü görünüyordu, altında da keten bir pantolon vardı. Gözleri daha bir dinginleşmiş, uysallaşmıştı.

Aleksandr Semyonoviç bir yıldızın altına çivilenmiş tabelasında "Kızıl Işın Sovhoz'u" yazılı sıra sütunlu bir sundurmadan koşarak çıktı ve doğruca koruma altında üç siyah düzenek getiren kamyonetin yanına gitti. Aleksandr Semyonoviç bütün gün yardımcılarıyla birlikte Şeremetev'lerin eski kış bahçesindeki serada düzenekleri kurmakla uğraştı. Akşama doğru her şey hazırdı. Cam tavanların altında beyaz, buzlu camlı bir ark lambası yanıyordu, tuğlaların üzerine düzenekler kurulmuştu. Düzeneklerle birlikte gelen bir teknisyen de parlak vidaları gıcırdatıp sıktıktan sonra kara kutuların içinde, asbest zemin üzerinde esrarengiz kızıl ışını yakmıştı.

Aleksandr Semyonoviç koşuşturuyor, bizzat merdivene çıkıyor, kabloları kontrol ediyordu.

Ertesi gün, aynı kamyonet istasyondan geldi ve içinden dümdüz kontrplaktan üç büyük kutu indirildi. Kutuların her yerine yapıştırılmış siyah etiketlerde beyaz harflerle "Vorsicht: Eier!!", "Dikkat: Yumurta!" yazıyordu.

— Neden bu kadar az göndermişler? –diye şaşırdı Aleksandr Semyonoviç, ancak hemen işe koyulup yumurta sandıklarını açmaya başladı. Boşaltma işi yine aynı serada yapılırken, bu işte emeği geçenler şöyleydi: Aleksandr Semyonoviç, aşırı şişman karısı Manya; şimdilerde Sovhoz'un bekçilik işlerine bakan, Şeremetev'lerin tek gözlü eski bahçıvanı; Sovhoz'da çalışmak zorunda bırakılmış muhafız ve temizlikçi kız Dunya. Burası Moskova değildi, her şeyin daha basit, daha samimi ve dostça bir hali vardı. Aleksandr Semyonoviç, seranın üst camlarından süzülen akşam güneşinin ışıklarıyla aydınlanan, sağlam, değerli bir hediye gibi görünen sandıklara şevkle bakarak yapılacakları buyuruyordu. Tüfeği kapının yanında huzurla kestiren muhafız, kerpetenle sandıklardaki çivileri ve metal kaplamaları çıkarmakla uğraşıyordu. Çatırtılar duyuluyor, etrafa toz yayılıyordu. Aleksandr Semyonoviç sandaletlerini şaplatarak sandıkların etrafında koşuşturuyordu.

— Daha yavaş olun lütfen, –dedi muhafıza.– Daha dikkatli... Görmüyor musunuz, yumurta bunlar.

— Bir şey olmaz, –dedi taşra askeri hırıltılı bir sesle, bir yandan da çivileri sökerek,– şimdi bitiyor...

Trr-r-r-t... diye bir ses duyuldu ve toz saçıldı.

Yumurtalar fevkalade paketlenmişti: Ahşap tavanın altında parafinli kâğıt tabakası, üstüne kurutma kâğıdı, onun üstüne kalın bir tabaka halinde odun yongası, onun da üstüne talaş koyulmuştu ve aralarında yumurtaların beyaz tepecikleri parlıyordu.

— Yurtdışı paketlemesi, –dedi Aleksandr Semyonoviç hayranlıkla, talaşlar arasında ellerini dolaştırarak.– Bizde böyle yapmazlar. Manya dikkat et, kıracaksın.

— Aleksandr Semyonoviç, delirdin sen, delirdin! –diye yanıtladı karısı.– Altın mı bu, ne sanıyorsun? Hiç yumurta görmedim mi sanki!.. Ay! Nasıl da büyükler!

— Yurtdışından işte, –dedi Aleksandr Semyonoviç yumurtaları çıkartıp ahşap masaya koyarken.– Bizim köylülerin yumurtaları gibi olacak değiller ya... Bunların hepsi Brahma tavuğu yumurtası herhalde, şeytanın işine bak! Alman yumurtaları...

— Belli oluyor, –diye onayladı muhafız, yumurtalara hayran hayran bakarak.

— Yalnız, neden kirliler anlamadım, –dedi Aleksandr Semyonoviç düşünceli düşünceli.– Manya, sen gözünü yumurtalardan ayırma. Sandıkları boşaltmaya devam etsinler, ben telefon etmeye gidiyorum.

Aleksandr Semyonoviç telefon etmek için avludan geçerek yazıhanesine yöneldi.

O akşam Zooloji Enstitüsü'nün laboratuvarındaki telefon çaldı. Profesör Persikov saçlarını karıştırıp telefona yaklaştı.

— Evet? –diye açtı telefonu.

— Taşradan sizinle görüşmek istiyorlar, –diye sessiz, cızırtılı bir kadın sesi duyuldu ahizeden.

— Evet. Dinliyorum, –dedi Persikov ahizenin siyah ağzına doğru yüzünü buruşturarak.

Hafif bir çıtırtıdan sonra uzaklardan bir erkek sesi kulağına telaşla:

— Yumurtaları yıkayalım mı profesör? –diye sordu.

— Ne? Ne oluyor? Neden bahsediyorsunuz? –dedi Persikov sinirle.– Nereden arıyorsunuz?

— Smolensk Bölgesi Nikolskoye'den, –dedi ahizedeki ses.

— Hiçbir şey anlamadım. Nikolskoye falan bilmem ben. Siz kimsiniz?

— Rokk, –dedi ahizedeki ses sertçe.

— Hangi Rokk? Ha, evet... Siz... Ne soruyordunuz?

— Yıkayalım mı yumurtaları?.. Yurtdışından bir parti tavuk yumurtası gönderdiler de...

— Eee?

— Pislik içindeler...

— Bir şeyleri karıştırıyorsunuz herhalde. Nasıl "pislik" içinde olabilirler ki? E elbette, biraz... gübre yapışıp kurumuştur... ya da başka bir şeydir...

— Öyleyse yıkamayalım mı?

— Elbette, gerek yok. Ne o, düzenekleri yumurtayla mı doldurmak istiyorsunuz şimdiden?

— Dolduracağım, evet, –cevabı geldi ahizeden.

— Hımm, –dedi Persikov.

— Hoşça kalın. –Ahizede bir çatırtı duyuldu ve ses kesildi.

— Hoşça kalın, –diye tekrarladı Persikov nefretle, Doçent İvanov'a dönerek.– Bu herife ne buyurursunuz Pyotr Stepanoviç?

İvanov güldü.

— O muydu? Yumurtalarla ne yapacağını tahmin edebiliyorum.

— Ah-ah... –dedi Persikov sinirli sinirli.– Bir düşünsenize Pyotr Stepanoviç. E tamam... Işının amfibilerin plazmasında gösterdiği etkiyi yumurtaların döteroplazmasında da göstermesi gayet mümkün. Yumurtalardan civciv çıkması da gayet mümkün... Ama nasıl tavuklar olacağını ne siz söyleyebilirsiniz ne de ben... Belki melun tavuklar hiçbir işe yaramaz... Belki iki gün içinde geberip giderler. Belki asla yiyemeyeceğimiz cinsten olurlar! İki ayakları üstünde durabileceklerine bile garanti veremem. Belki de kemikleri kırılgan olur.

Persikov heyecanlanmıştı, elini sallıyordu ve parmağını kıvırmıştı.

— Kesinlikle haklısınız, –diye onayladı İvanov.

— Pyotr Stepanoviç, tavukların yeni nesiller vereceğini garanti edebilir misiniz? Belki bu türden çıkan tavuklar kısır olur. Köpek kadar büyürler, sonra da Mesih gelinceye kadar yumurtlamalarını bekle dur.

— Asla garanti edilemez, –diye hemfikir oldu İvanov.

— Nasıl bir küstahlık bu, –diye kendi kendini yiyordu Persikov,– nasıl bir cüretkârlık böyle! Bakın, görün nasıl bir alçağı yönlendirmekle görevlendirildiğimi! –Persikov, Rokk'un getirdiği belgeyi (deney masasının üzerinde duruyordu) işaret etti.– Bu soruların cevabına yönelik henüz ben bir şey söyleyemezken, bu zırcahili nasıl yönlendireyim!

— Reddetme olanağınız yok muydu? –diye sordu İvanov.

Persikov kıpkırmızı kesilmişti, belgeyi alıp İvanov'a gösterdi. O da okuyup alaylı bir şekilde gülümsedi.

— Anlıyorum... –dedi İvanov anlamlı anlamlı.

— Üstelik... verdiğim sipariş için iki aydır bekliyorum; ne gelen var ne giden... Bu herife hemencecik yumurtaları gönderivermişler, her türlü desteği sağlamışlar...

— Hiçbir şey elde edemeyecek Vladimir İpatyeviç. Yalnızca işini bitirecek, sonra da düzenekleri bize geri getirecek.

— Evet, yeter ki bir an önce halletsin... deneylerimi geciktiriyorlar.

— Evet, işte bu çok kötü... Benim her şeyim hazır.

— Koruyucu elbiseler elinize ulaştı mı?

— Evet, bu sabah.

Persikov biraz olsun sakinleşip canlanmıştı.

— Hımm... Bence, şöyle yapalım. Ameliyathanenin kapılarını iyice kapatalım, ama pencereleri açarız...

— Elbette, –diye onayladı İvanov.

— Üç tane koruyucu başlık var değil mi?

— Evet, üç tane.

— Peki, o zaman... Biri size, biri bana... Öyleyse öğrencilerden birini de çağırabiliriz, üçüncü başlığı da ona veririz.

— Grinmut'u çağırabiliriz.

— Şu semenderler üzerine çalışan mı? Hımm... Olabilir... Ancak, kusura bakmayın, bahar döneminde çenesiz balıkların yüzme keselerinin yapılarının nasıl olduğunu anlatamamıştı, –diye kinle ekledi Persikov.

— Yo, fena değildir... İyi bir öğrenci, –diye destek çıktı İvanov.

— Gecelerce çalışmamız gerekecek, –diye devam etti Persikov,– ancak şöyle bir şey var Pyotr Stepanoviç, gazı kontrol edin, bu Dobrohim'cilerin* ne yapacağını şeytan bilir. Başımıza bir bela açmasınlar.

— Yok, yok, –diye ellerini salladı İvanov.– Dün denedim bile. Haklarını vermek gerek Vladimir İpatyeviç, gaz harika.

— Ne üzerinde denediniz?

— Sıradan kurbağalarda. Azıcık veriyorsunuz, anında ölüveriyorlar. Sahi bir şey daha var Vladimir İpatyeviç. Size elektrikli bir revolver göndermeleri için GPU'ya bir yazı yazın.

— İyi de, nasıl kullanıldığını bilmiyorum...

— Onu bana bırakın, Klyazma'dayken eğlencesine ateş ediyorduk o tabancayla. GPU'dan biriyle kalıyorduk oradayken. Harika bir şey... ve gerçekten muhteşem... Hiç ses çıkarmadan patlıyor, yüz metreye varmadan yere seriyor. Kargalara ateş ediyorduk biz. Bence gaza bile gerek yok.

— Hımm, zekice bir fikir... Çok zekice.

Persikov köşeye gitti, ahizeyi kaldırıp bağırdı:

— Şu şeyi bağlayın bana, neydi adı... Lubyanka'yı...

Havalar epey ısınmıştı. Tarlaların üzerinde saydam, yakıcı sıcağın dalgalanmaları açık seçik görülüyordu. Geceleriyse şahane, aldatıcı ve yeşildi. Ay ışığı Şeremetev'lerin eski

---

Gaz üreticisi bir firmayı kastediyor. (ç.n.)

malikânesine anlatılamaz bir güzellik katıyordu. Sovhoz sarayı şekerdenmiş gibi ışıldıyor, parkta birtakım gölgeler titriyor, göletlerse bir yarısında sütun halindeki ay ışığı, diğer yarısında dipsiz bir karanlıkla iki renkli görünüyordu. *İzvestiya* gazetesi çok küçük puntolarla basılmış satranç sayfası haricinde rahatlıkla okunabilirdi ay ışığında. Ama böyle gecelerde kimsenin *İzvestiya* okumayacağı aşikâr... Temizlikçi Dunya Sovhoz'un arkasındaki koruluktaydı ve her nedense, Sovhoz'a ait külüstür kamyonun kızıl bıyıklı şoförü de oradaydı. Orada ne yaptıkları belli değildi. Bir karaağacın cılız gölgesinde, şoförün yere serilmiş paltosunun üzerine kıvrılmışlardı. Mutfakta küçük bir lamba yanıyor, içeride iki bahçıvan akşam yemeklerini yiyordu. Bayan Rokk ise beyaz sabahlığıyla sütunlu verandada oturmuş, güzeller güzeli aya bakarak hayaller kuruyordu.

Akşam saat onda Sovhoz'un aşağısındaki Kontsovka köyünde sesler kesilmişken, bu pastoral manzarayı büyüleyici, yumuşak flüt sesleri dolduruyordu. Bu seslerin Şeremetev'lerin eski sarayının kolonları ve koruluğun üzerinde nasıl bir etki yarattığı kelimelerle anlatılamaz. "Maça Kızı"nın* narin sesi, düette tutkulu Polina'nın sesine karışıyor ve göz yaşartırcasına büyüleyici, alabildiğine hoş, geçmişten bir hayalet gibi aya doğru yükseliyordu.

— Sönüyorlar... Sönüyorlar... –diye ah ederek geliyordu flüt sesi.

Korulukta çıt çıkmıyordu, Dunya yanağını şoförün sert, kızıl, erkeksi yanağına yaslamış, tıpkı bir orman perisi gibi hiç kımıldamadan müziği dinliyordu.

— İyi öttürüyor itoğlu it, –dedi şoför kolunu Dunya'nın beline dolayarak.

Flütü Sovhoz'un başkanı Aleksandr Semyonoviç Rokk çalıyordu ve hakkını teslim etmek gerek, olağanüstü çalıyor-

---

Çaykovski'nin, Puşkin'in aynı adlı eserinden bestelediği "Maça Kızı" operası. (ç.n.)

du. Aslında flüt çalmak Aleksandr Semyonoviç'in mesleğiydi bir zamanlar. 1917 yılına kadar her akşam Yekaterinoslav şehrindeki "Sihirli Düşler" sinemasının konforlu fuayesini tatlı notalarla inleterek orkestra şefi Petuhov'un ünlü topluluğunda çalışmıştı. Ancak birçoklarının iş hayatını yerle bir eden şu yüce 1917 yılı, Aleksandr Semyonoviç'i de yeni yollara götürmüştü. "Sihirli Düşler"i ve fuayenin tozlu, yıldızlı perdesini bırakıp, eline flütü yerine ölüm saçan bir Mauser alarak savaşın ve devrimin açık denizlerine atılmıştı. Defalarca kâh Kırım'a, kâh Moskova'ya, kâh Türkistan'a, hatta Vladivostok'a savrularak uzunca bir süre dalgalarla boğuşmuştu. Aleksandr Semyonoviç'in kendisini gösterebilmesi için tam da böyle bir devrim gerekiyormuş. Bu adamın çok büyük bir kişi olduğu ve elbette ki "Sihirli Düşler"in fuayesinde harcanmaması gerektiği anlaşılmıştı. Ayrıntılara çok takılmadan, 1927'nin sonuyla 1928 yılının başlarında Aleksandr Semyonoviç'in Türkistan'da bulunduğunu, orada ilk olarak büyük bir gazetenin redaktörlüğünü yaptığını, sonra Yüksek Ekonomi Komisyonu bölge mensubu olduğunu ve Türkistan bölgesi sulama işlerine ilişkin dikkat çekici çalışmalarıyla nam saldığını da belirtelim. 1928 yılında Rokk, Moskova'ya gelerek kesinlikle hak ettiği izni aldı. Taşralı, eski moda giyimli bir adam olarak kurum kimlik kartını cebinde gururla taşıdığı aynı yüksek komisyon, niteliklerini takdir etmiş ve kendisini rahat, şerefli bir göreve tayin etmişti. Heyhat! Aleksandr Semyonoviç'in harıl harıl çalışan beyninin durmaması devlet adına talihsizlikti: Rokk Moskova'da Persikov'un icadıyla karşılaşmıştı ve Tverskaya'daki "Kızıl Paris"in odalarından birinde adamın aklına, Persikov'un ışını yardımıyla bir ay içinde ülkedeki tavukları yeniden hayata döndürmek gibi bir fikir gelmişti. Hayvancılık Komisyonu'nda Rokk'u dinlemiş, düşüncesini onaylamışlardı ve Rokk da elinde bir belgeyle tuhaf zoologun yanına gelmişti.

Cam gibi suların, koruların ve parkın üzerinde süregelen konser, birdenbire vaktinden önce sona eriverdi. O saatte çoktan uyumuş olması gereken Kontsovka köyünün köpekleri aniden katlanılmaz biçimde havlamaya başlamıştı ve bu sesler gitgide işkenceyi andıran genel bir ulumaya dönüşmüştü. Uluma sesleri artarak tarlaları aşınca birden göletlerdeki milyonlarca kurbağa da avazları çıktığınca vıraklamaya başlamıştı. Bütün bunlar o kadar dehşet vericiydi ki, bir anlığına da olsa bu esrarengiz, büyülü gece bunların gölgesinde kalır gibi oldu.

Aleksandr Semyonoviç flütünü bırakıp verandaya çıktı.

— Manya, duyuyor musun?! Lanet köpekler... Ne diye azıp kudurdular böyle?

— Nereden bileyim? –diye yanıtladı Manya aya bakarak.

— Haydi Maneçka, gidip yumurtacıklara bakalım, –dedi Aleksandr Semyonoviç.

— Aleksandr Semyonoviç, inan olsun, şu yumurtalarla, tavuklarınla iyice kafayı bozdun sen. Biraz dinlensen ya!

— Olmaz, Maneçka, kalk gidiyoruz.

Serada parlak bir lamba yanıyordu. Dunya kıpkırmızı bir surat ve ışıldayan gözlerle içeri girdi. Aleksandr Semyonoviç nazikçe kontrol penceresini açtı ve herkes düzeneğin içine bakmaya başladı. Beyaz asbest yüzeyde düzgün bir sıra halinde, yer yer alacalı, parlak kırmızı yumurtalar duruyordu ve düzeneklerde hiç ses yoktu. Tepedeki 15000 mum gücündeki lamba hafifçe cızırdıyordu.

— Yaşasın, çıkartacağım civcivleri! –dedi Aleksandr Semyonoviç coşkuyla, kâh yan taraftaki kontrol gözlerinden kâh yukarıdaki geniş havalandırma deliklerinden bakarak.– Görün işte... Ne oldu? Çıkaramaz mıymışım?

— Biliyor musunuz Aleksandr Semyonoviç, –dedi Dunya gülümseyerek.– Kontsovka'dakiler sizin dinsiz olduğunuzu söylüyor. Sizin yumurtalara şeytan işi diyorlar. Makineden yumurta çıkartmak günahmış... Sizi öldürmek istiyorlardı.

Aleksandr Semyonoviç silkindi ve karısına döndü. Benzi sararmıştı.

— Buna ne diyeceksiniz? Köylü milleti işte! Bunlarla ne yapabilirsiniz ki?.. Maneçka bir toplantı yapmamız gerekecek. Yarın kasabadan işçileri çağıracağım. Onlarla bizzat ben konuşacağım. Herkesin bir işin ucundan tutması gerekecek. Burası ücra bir yer sonuçta...

— Cehalet, –dedi kaputuna sarınmış, seranın kapısının yanında duran muhafız.

Bir sonraki gün tuhaf ve açıklanamaz olaylar başladı. Sabahleyin koruda güneşin ilk ışıklarını, genellikle aralıksız ve güçlü cıvıltılarıyla karşılayan kuşlar yerine bu kez tam bir sessizlik karşıladı. Bu durum kesinlikle herkesin dikkatini çekmişti. Fırtına öncesi sessizliği gibiydi. Ancak fırtına falan kopmadı. Sovhoz'daki konuşmalar Aleksandr Semyonoviç için tuhaf ve müphem bir hal almıştı, özellikle de Kontsovka'da fitneciliğiyle ünlü, Keçi Gerdanı lakaplı bilgiç bir amcanın söyledikleri kulağına geldiğinde... Güya bütün kuşlar sürü halinde toplanmış, gün ağarırken Şeremetev'lerin oradan defolup kuzeye gitmişler; düpedüz saçmalık...

Aleksandr Semyonoviç'in morali çok bozuldu ve bütün gün Graçovka kasabasıyla telefon görüşmesi yapmaya uğraştı. Sonunda kendisine birkaç gün içerisinde uluslararası ilişkiler ve kümes hayvanları konularında iki konuşmacı göndereceklerine dair söz verdiler. Akşam da sürprizsiz geçmedi. Sabah koruluğun susması, ağaçların sessizliği nasıl şüphe uyandırıcı, sevimsiz göründüyse, öğlen Sovhoz'un bahçesindeki serçeler bir yerlere kaybolduysa, akşam da Şeremetevka'daki göleti bir sessizlik bürüdü. Bu gerçekten şaşılacak şeydi, zira Şeremetev'lerin kurbağalarının ünlü vıraklamalarını kırk verst ötedekiler bile pekâlâ bilirdi. Şimdiyse hepsi ölmüştü sanki. Göletten çıt çıkmıyor, sazlar sessiz sedasız duruyordu. İtiraf etmek gerekirse, Aleksandr Semyonoviç de kati bir endişeye kapıldı. Herkes bu hadise-

leri konuşur olmuştu ve bu konuşmalar en sevimsiz biçimde, Aleksandr Semyonoviç'in arkasından yapılıyordu.

— Gerçekten tuhaf, –dedi öğle yemeğinde Aleksandr Semyonoviç karısına.– Bu kuşlar neden gitti, anlayamıyorum.

— Ne bileyim? –dedi Manya.– Şu senin ışından olmasın?

— Ah Manya, düpedüz aptalsın sen, –dedi Aleksandr Semyonoviç elindeki kaşığı bırakıp.– Sen de köylüler gibisin. Işının ne ilgisi var bununla?

— Bilmem. Rahat bırak beni.

Akşam üçüncü bir sürpriz daha gerçekleşti, Kontsovka'daki köpekler yine ulumaya başladı, hem de ne uluma! Ay ışığının vurduğu tarlaların üzerinde kesintisiz bir inilti; kindar, kederli bir feryat vardı.

Aleksandr Semyonoviç'e bir sürpriz daha kısmet oldu, ama bu hoş bir sürprizdi ve seradaydı. Düzeneklerdeki kırmızı yumurtalardan aralıksız bir tıkırtı gelmeye başlamıştı. "Tık, tık, tık..." diye tıkırdıyordu yumurtalardan kâh biri, kâh diğeri, kâh üçüncüsü.

Yumurtalardaki tıkırtı Aleksandr Semyonoviç için zafer anlamına geliyordu. O an göletteki ve koruluktaki tüm o tuhaf hadiseleri unutuverdi. Herkes serada toplandı: Manya, Dunya, bekçi ve tüfeğini kapının yanında bırakan muhafız.

— Ne oldu? Buna ne diyeceksiniz? –diye sordu Aleksandr Semyonoviç zafer kazanmışçasına. Herkes merakla birinci düzeneğin küçük kapısına kulak kabarttı.

— Gagalarını vuruyorlar, civciv bunlar, –diye devam etti Aleksandr Semyonoviç sevinçle.– Civciv çıkartamazdım hani? Konuşsanıza... Hayır, canlarım benim, –dedi ve duygu seliyle muhafızın omzuna patlattı bir tane.– Hem de öyle civcivler çıkartacağım ki, dudağınızı ısıracaksınız. Şimdi şu ikisini izlemem gerek, –diye ekledi sert bir sesle.– Yumurtadan çıkmaya başlar başlamaz bana haber verin.

Bekçi, Dunya ve muhafız hep bir ağızdan:

— Anlaşıldı, –diye yanıtladılar.

"Tık, tık, tık..." diye kıpırdanmaya başladı birinci düzenekteki yumurtalar sırayla. Gerçekten de, gözlerinin önünde incecik parlak kabuğun içinde yeni bir yaşama dair manzara o kadar ilginçti ki, herkes esrarengiz biçimde yanıp sönen ışığın altındaki koyu kırmızı yumurtaların gelişimini izleyerek, ters çevirdikleri sandıklarda uzunca bir süre oturdu. Ancak oldukça geç vakitte, Sovhoz'a ve onu çevreleyen kırlara yeşile çalan bir gece indiğinde yatmaya gittiler. Esrarengiz, hatta korkunç denilebilecek bir geceydi; herhalde Kontsovka'daki köpeklerin gecenin sessizliğini bozup, ikide bir sebepsiz yere kopardıkları kederli ve iniltili ulumalarından dolayı böyleydi. Melun itlerin neden kudurduğu hâlâ muammaydı.

Ertesi sabah Aleksandr Semyonoviç'i bir tatsızlık bekliyordu. Muhafız son derece mahcup, ellerini göğsünde birleştirmiş, uyumadığına, ancak hiçbir şey fark etmediğine dair yeminler ediyor, ant içiyordu.

— Anlaşılır şey değil, –diyordu adam inandırmaya çalışarak.– Benim suçum yok yoldaş Rokk.

— Teşekkürler, size yürekten minnettarım, –diyerek muhafızı payladı Aleksandr Semyonoviç.– Peki neden yoldaş? Neden diktik sizi buraya? Göz kulak olmanız için. Öyleyse söyleyin bana, nereye kayboldu bunlar? Yumurtadan çıkmışlar. Demek ki kaçtılar. Yani kapıyı açık bıraktınız, kendiniz de dışarı çıktınız... Civcivlerimi bulun bana!

— Nereye bakacağım ki? Ne yani, işimi bilmiyor muyum ben? –asker sonunda gücenmişti.– Boşuna üstüme geliyorsunuz Yoldaş Rokk!

— Ne cehennemdeler o zaman?

— Ben nereden bileyim, –diye köpürdü asker sonunda.– Ne yapayım, bir de onların başını mı bekleyecektim? Düzenekleri kimse aşırmasın diye diktiler beni buraya. Ben görevimi yaptım. İşte size düzenekler. Yasalara göre civcivlerinizi yakalama yükümlülüğüm yok. Hem kim bilir nasıl civcivler

çıkmıştır yumurtalarınızdan... Belki de bisikletle kovalasan yetişemezsin!

Aleksandr Semyonoviç bir an durakladı, bir şeyler daha homurdandı ve hayrete düştü. Olanlar gerçekten de tuhaftı. Hepsinden önce doldurdukları birinci düzenekte, ışının tam da altında duran iki yumurta kırılmıştı. Bir tanesi de bir kenara yuvarlanmıştı hatta. Kabuğu, asbestli yüzeyde, ışının altında yatıyordu.

— Şeytan bilir neredeler, –diye mırıldandı Aleksandr Semyonoviç,– pencereler kilitli, çatıdan uçup gidecek değiller ya!

Kafasını kaldırdı ve birkaç büyük deliğin olduğu cam çatıya baktı.

— Ne diyorsunuz siz Aleksandr Semyonoviç? –dedi Dunya son derece şaşırarak.– Civcivler uçacak değil ya. Buralarda bir yerlerdedirler. Gel bili, bili, bili... –diye bağırmaya ve seranın tozlu çiçek saksılarıyla, tahta parçaları ve kırık dökük eşyaların olduğu köşelerine bakınmaya başladı Dunya. Fakat tek bir civcivden ses yoktu.

Sovhoz'un tüm çalışanları iki saat kadar avluda kaçak civcivleri arayarak koştursa da, hiç kimse hiçbir şey bulamadı. Bütün gün son derece hareketli geçti. Düzenek nöbeti, kendisine her on beş dakikada bir düzeneklerin pencerelerinden bakıp herhangi bir değişiklik fark ederse hemen Aleksandr Semyonoviç'i çağırma talimatı verilen bekçi ile güçlendirilmişti. Muhafız suratını asmış, bacaklarının arasında tuttuğu tüfeğiyle kapının yanında oturuyordu. Aleksandr Semyonoviç tüm bu koşuşturmaca arasında öğle yemeğini ancak saat ikide yiyebilmişti. Yemekten sonra eskiden Şeremetev'lerin olan sedirin üzerinde, serin, gölgelik bir yerde bir saat kestirdi. Sonra kvas içti ve her şeyin yolunda olup olmadığını kontrol etmek için seraya gitti. İhtiyar bekçi yüzüstü bir hasıra uzanmış, birinci düzeneğin kontrol penceresinden bakıyordu. Muhafız ise gözünü dört açmış, kapıdan uzaklaşmıyordu.

Fakat yeni haberler de vardı: Hepsinden sonra doldurulan üçüncü düzenekten bir şapırtı ve tıkırtılar gelmeye başladı, içeride bir şey hıçkırıyordu sanki.

— Hah, olgunlaşıyorlar, –dedi Aleksandr Semyonoviç.– Olgunlaşıyorlar işte, görüyorum şimdi. Gördün mü? –diye bekçiye yöneldi.

— Evet, müthiş bir şey, –diye yanıtladı adam son derece belirsiz bir ses tonuyla başını sallayarak.

Aleksandr Semyonoviç bir müddet düzeneğin yanına çömeldi, yumurtadan çıkan olmamıştı. Çömeldiği yerden kalktı, gerindi ve fazla uzaklaşmayacağını, yalnızca yıkanmak için gölete gideceğini söyledi ve bir gelişme olursa derhal kendisini çağırmalarını tembihledi. Sonra saraydaki üzerinde buruşuk çarşaflar olan, daracık, yaylı iki yatağın bulunduğu yatak odasına koştu. Odanın zemininde çıkacak civcivler için bir yığın yeşil elma, tepeleme darı vardı. Havluyu ve bir boşluk bulduğunda pürüzsüz suyun üzerinde dinlenirken çalma düşüncesiyle flütünü de yanına aldı. Hızla saraydan çıktı, Sovhoz'un avlusundan geçerek söğüt ağaçlarının olduğu yoldan gölete yöneldi. Rokk havluyu arada bir sallayarak, koltuğunun altında flütüyle hızla yürüyordu. Gökyüzünden, söğütlerin arasından vuran yakıcı sıcak Rokk'un bedeninin suya arzusunu artırıyordu. Geçerken sağ tarafındaki dulavratotu çalılarına tükürdü. O anda karmaşık, yayvan yaprakların diplerinde sanki birisi bir kütük sürüklüyormuş gibi bir hışırtı duyuldu. Bir an kalbinde nahoş bir çarpıntı hisseden Aleksandr Semyonoviç, dönüp şaşkınlıkla çalılığa baktı. Göletten de iki gündür hiç ses çıkmıyordu zaten. Hışırtı kesildi, dulavratotlarının üzerinden göletin davetkâr, pürüzsüz yüzeyi ve soyunma kabininin gri çatısı ilişti gözüne. Önünde birkaç yusufçuk uçuştu. Tam ahşap köprülere yönelmek istediği sırada, birden yeşilliğin içindeki hışırtı tekrarladı ve buna bir lokomotiften yağ, buhar çıkıyormuş gibi kısa bir tıslama eşlik etti. Aleksandr Sem-

yonoviç kulak kesildi ve sık, yabani otlardan oluşan duvara dikkatle bakmaya başladı.

— Aleksandr Semyonoviç, –diye seslenen karısının sesi duyuldu o anda, kadının beyaz hırkası görünüp kayboldu; fakat sonra böğürtlen çalılıkları arasında tekrar belirdi.– Bekle, ben de yıkanmaya geliyorum.

Karısı aceleyle gölete doğru gidiyordu, ancak dikkatini iyice dulavratotlarına veren Aleksandr Semyonoviç ona cevap vermedi. Gözleri önünde büyüyerek, sık çalılıkların arasından griye çalan, zeytuni bir kütük yükselmeye başladı. Aleksandr Semyonoviç'in gördüğü kadarıyla tomruk ıslak, sarımtırak lekelerle kaplıydı. Tomruk uzamaya başladı, kıvrılarak öyle bir uzadı ki, eğri büğrü, kısa söğüt ağacını aştı. Sonra tomruğun üst kısmı büküldü, hafifçe eğildi ve Aleksandr Semyonoviç'in üzerinde boyu Moskova'daki elektrik direklerini anımsatan bir şey göründü. Fakat elektrik direğinin üç katı kalınlığındaki bu şey, pullu deseniyle çok daha güzeldi. Henüz hiçbir şey anlamayan, ama donakalmış Aleksandr Semyonoviç korkunç direğin tepesine baktığında kalbi birkaç saniyeliğine durdu. Bir ağustos gününde aniden ayaza yakalanmış gibi geldi Aleksandr Semyonoviç'e. Gözleri de öyle bir karardı ki, güneşe yazlık pantolonunun ardından bakıyormuş gibiydi.

Tomruğun üst tarafında bir baş göründü. Bu yassı, uca doğru sivrilen bir baştı ve zeytuni fonu sarı yuvarlak lekelerle süslüydü. Başın tepesinde gözkapakları olmayan, açık, buz gibi çekik gözler vardı ve görülmemiş bir öfkeyle parlıyorlardı. Başıyla havayı gagalarcasına bir hareket yaptı ve gözlerini Aleksandr Semyonoviç'ten bir an bile ayırmadan koca gövdesiyle dulavratotlarının içine daldı. O an, yapış yapış tere batmış halde, korkudan aklını kaçıracak gibi olan Aleksandr Semyonoviç'in ağzından dört sözcük dökülmüştü. Yaprakların arasındaki o gözler o kadar güzeldi ki...

— Bu da ne yahu...

Sonra fakirler geldi aklına. Evet, evet... Hindistan... Hasır bir sepet ve bir sahne... Yılan oynatıcılığı...

Baş tekrar doğruldu ve gövdesi görünürleşti. Aleksandr Semyonoviç flütünü dudaklarına götürdü, hırıltılı bir ses çıkarttı ve her saniye nefesi kesilerek Yevgeni Onegin operasından bir vals çalmaya başladı. Yeşilliğin içindeki gözler aniden amansız bir öfkeyle tutuşmaya başladı bu opera karşısında.

— Ne yapıyorsun, çıldırdın mı sen, bu sıcakta flüt mü çalınır? –diyen Manya'nın neşeli sesi duyuldu ve sağ tarafında bir yerlerde Aleksandr Semyonoviç'in gözüne bir beyazlık çarptı.

Sonra bütün Sovhoz'a yayılan canhıraş bir çığlık ortalığı inletti; vals topal bir bacak gibi aksamaya başladı. Yeşilliğin içindeki baş öne doğru atıldı, gözlerini Aleksandr Semyonoviç'ten ayırıp, onu günahlarıyla baş başa bıraktı. Yaklaşık on metre uzunluğunda ve insan kalınlığındaki bir yılan, dulavratotları arasından yay gibi fırladı. Yoldan toz bulutları yükseldi ve vals sona erdi. Yılan Sovhoz başkanının önünden geçip doğruca beyaz hırkalının göründüğü yere atıldı. Rokk her şeyi olduğu gibi görüyordu: Beti benzi atan Manya'nın uzun saçları diken diken olmuş, neredeyse otuz santim dikilmişti. Rokk'un gözlerinin önünde, bir anda kocaman açtığı ağzından çatala benzeyen bir şey çıkaran yılan, toza batmış Manya'yı omuzlarından dişleriyle yakaladı ve onu yerden bir metre yukarıya kaldırdı. Manya tekrar ölümcül, keskin bir çığlık attı. Yılan on metrelik bir vida gibi kıvrıldı, kuyruğuyla küçük bir hortum yarattı ve Manya'yı çiğnemeye başladı. Manya'nın sesi çıkmıyordu artık, Rokk'un tek duyduğu kemiklerinin çatırdayışıydı. Yerden epey yüksekte çiğnenen Manya'nın başı, hafifçe yılanın yanağına yaslanmıştı. Kadının ağzından kan boşalıyor, kırılan kolu havada sallanıyor, tırnaklarının dibinden oluk oluk kan fışkırıyordu. Ardından yılan çenesini uzattı, ağzını genişçe açtı ve parmağın eldivene

girmesi gibi bir hamlede Manya'nın başını ağzına aldı. Yılanın her tarafa yayılan sıcak mı sıcak nefesi Rokk'un yüzüne de vuruyordu. Kuyruğuyla da onu neredeyse yoldan güneşin kızdırdığı kumlara savuracaktı. Rokk'un saçları işte tam bu anda ağardı. Siyah saçlarının önce sol, sonra da sağ tarafı gümüşe boyanmıştı. Ölümcül bir mide bulantısıyla sonunda kendini patikanın dışına atabildi ve hiçbir şeyi, hiç kimseyi görmeden, her yanı inleten vahşi bir çığlık atarak koşmaya başladı...

9. BÖLÜM

Canlı Lapa

Dugino istasyonundaki Devlet Siyasi İdaresi ajanı Şçukin çok cesur bir adamdı. Düşünceli bir tavırla yoldaşı, kızıl saçlı Polaytis'e şöyle dedi:

— Ee, gidelim mi? Ne dersin? Haydi motosiklete. –Bir süre sonra peykede oturan adama döndü:– Flütü bırakın.

Ancak Devlet Siyasi İdaresi'nin Dugino şubesindeki peykede oturan kır saçlı, tir tir titreyen adam flütü bırakmak yerine ağlamaya, böğürmeye başladı. O anda Şçukin ve Polaytis flütü adamın elinden almaları gerektiğini anladılar. Adam parmaklarını flüte kenetlemişti. İriyarı, neredeyse sirke çıkacak kadar güçlü olan Şçukin, adamın parmaklarını tek tek açmaya başlayıp hepsini flütten ayırdı. Sonra da flütü masaya koydular.

Manya'nın ölümünden sonraki güneşli sabahın erken saatleriydi.

— Bizimle geliyorsunuz, –dedi Şçukin, Aleksandr Semyonoviç'e.– Bize nerede, ne olduğunu göstereceksiniz. – Ancak Rokk korku içinde ondan kaçıp korkunç bir hayaletten korunurcasına kollarını siper etti.

— Göstermeniz gerekiyor, –diye üsteledi sertçe Polaytis.

— Hayır, rahat bırak onu. Baksana adam kendinde değil.

— Beni Moskova'ya gönderin, –diye yalvardı Aleksandr Semyonoviç ağlayarak.

— Sovhoz'a bir daha geri dönmeyecek misiniz yoksa?

Fakat Rokk, soruyu yanıtlamak yerine kollarını yeniden siper etti, gözlerinden korku akıyordu.

— Peki tamam, –dedi Şçukin.– Gerçekten de iyi değilsiniz. Anlıyorum. Ekspres şimdi gelir, onunla gidersiniz.

Sonra istasyon bekçisi Aleksandr Semyonoviç'e su verdi, o da dişleriyle mavi maşrapayı tangırdattı; derken Şçukin ve Polaytis aralarında bir görüşme yaptı. Polaytis, kesinlikle hiçbir şey olmadığını, Rokk'un sadece bir akıl hastası olduğunu ve korkunç bir halüsinasyon gördüğünü düşünüyordu. Şçukin de o sıralarda Graçovka'da turnede bulunan sirkten bir boa yılanının kaçmış olabileceğini öne sürdü. Kuşku dolu fısıltıları duyan Rokk hafifçe doğruldu. Biraz olsun kendine gelmişti, kollarını iki yana açarak bir Eski Ahit peygamberi gibi:

— Beni dinleyin. Dinleyin, –dedi.– Niçin bana inanmıyorsunuz? O gerçekti. Karım nerede öyleyse?

Şçukin suskunluğunu koruyup ciddi bir tavır takındı ve hemen Graçovka'ya bir telgraf çekti. Şçukin'in emriyle üçüncü bir ajan bir an bile yanından ayrılmadan, Moskova'ya kadar Aleksandr Semyonoviç'e eşlik etmekle görevlendirildi. Şçukin ile Polaytis ise keşif hazırlığına giriştiler. Yalnızca bir tane elektrikli revolverleri vardı, fakat bu da yeterince iyi bir savunma aracıydı. Elli mermilik 1927 model, yakın mesafe atışlarında Fransız tekniğinin iftiharı bu tabanca yüz adım menzilli olsa da, düştüğü yerde iki metre çapındaki bir alanda canlı ne varsa öldürebiliyordu. Hedefi ıskalamak çok zordu. Şçukin parlak elektrikli oyuncağını kuşandı, Polaytis ise sıradan 25 mermili hafif bir makineli tüfekle fişek bağlarını aldı ve bir motosikletle, sabah çiyi ve soğuğunda anayoldan Sovhoz'a doğru yola koyuldular. Motosiklet Sovhoz'la istasyonu ayıran on beş verstlik yolu on beş dakikada aldı (Rokk korkudan öleyazarak, yol kenarındaki otların yanında saklana saklana gece boyunca yürümüştü bu yolu). Güneş yakmaya başladığında Top nehrinin kıvrıldığı alçak te-

pede, sütunlu şeker sarayı göründü yeşilliklerin arasında. Etrafta ölüm sessizliği vardı. Ajanlar Sovhoz'un hemen girişinde at arabalı bir köylünün yanından geçti. Köylü çuvallarla yüklü arabasıyla acele etmeden gidiyordu ve çok geçmeden ajanların gerisinde kaldı. Motosiklet hızla köprüyü geçti ve Polaytis birini dışarı çağırmak amacıyla kornayı çaldı. Ancak uzaklardaki, Kontsovka'daki azgın köpekler dışında ses veren olmadı. Motosiklet yavaşlayarak yosun tutmuş aslanlı avlu kapısına yaklaştı. Toza toprağa bulanmış sarı tozluklu ajanlar motosikletten inip, aracı kapının parmaklığına zincirlediler ve avluya girdiler. Sessizlik oldukça ürkütücüydü.

— Hey, kimse yok mu! –diye avazı çıktığı kadar bağırdı Şçukin.

Fakat gür sesine kimse karşılık vermedi. Şaşkınlıkları gittikçe artan ajanlar avlunun etrafında dolaştı. Polaytis kaşlarını çattı. Şçukin sarı kaşlarını gittikçe daha da çatarak, ciddiyetle araştırmaya başladı. Açık kalan bir pencereden mutfağa baktılar; içeride kimse yoktu, ancak yerler beyaz kap kacak parçalarıyla doluydu.

— Galiba gerçekten de bir şeyler olmuş burada. Şimdi anlıyorum. Bir facia, –diye mırıldandı Polaytis.

— Hey, kimse yok mu! Hey! –diye bağırıyordu Şçukin, fakat mutfak kemerlerinin altından yükselen yankılar dışında karşılık veren olmuyordu.– Şeytan bilir ne oldu! –diye homurdandı Şçukin.– Hepsini birden yiyemez ya! Belki de kaçmışlardır. Eve girelim.

Sütunlu verandalı sarayın kapısı ardına kadar açıktı ve içerisi bomboştu. Ajanlar tavan arasına dahi baktılar, bütün kapıları tıklatıp açtılar, fakat kayda değer hiçbir şeye ulaşamayıp tenha sahanlıktan tekrar avluya çıktılar.

— Etrafı dolaşalım. Seralara gidelim, –dedi Şçukin.– Her yere bakalım, belki telefon da edebiliriz orada.

Ajanlar tuğla döşeli patikadan, çiçek tarhlarının yanından geçerek arka avluya ulaştılar, avluyu da geçtikten sonra

seranın parıldayan camlarını gördüler.

— Bekle, –dedi Şçukin fısıldayarak ve belindeki revolveri çıkarttı. Polaytis dikkat kesilerek makineli tüfeğini kavradı. Seradan ve arkasında bir yerlerden, garip ve kalın bir ses geliyordu. Bir lokomotifin tıslaması gibiydi.

— Tısss...Tıssss... –diye tıslıyordu sera.

— Dikkatli ol, –diye fısıldadı Şçukin ve ajanlar topuklarını tıkırdatmamaya çalışarak camlara yaklaşıp seraya baktılar.

Polaytis birden geriye çekildi ve yüzü bembeyaz oldu. Şçukin ağzı açık, elinde tabancasıyla donakaldı.

Seranın içi kurtlu lapa gibi hareketliydi. Devasa yılanlar yerde sürünerek ilerliyor, kıvrılarak yumaklar haline geliyor, tıslayıp yeniden açılıyor, bir şeyler arayarak kafalarını sallıyorlardı. Yeri kaplayan yumurta kabukları yılanların koca gövdeleri altında çatırdıyordu. Yukarıdaki güçlü elektrik lambası serayı tüyler ürpertici sinematografik bir ışıkla aydınlatıyordu. Yerde fotoğraf makinesini andıran koyu renkli üç büyük kutu duruyordu; ikisi yerlerinden oynatılmış, yan yatmış ve ışıkları sönmüştü, fakat üçüncüsünde ufacık, koyu kırmızı, nokta halinde bir ışık yanıyordu. Farklı boyutlardaki yılanlar kabloların üzerinde sürünüyor ve çerçeve kenarlarına çıkıp tavandaki delikten sürünerek dışarı çıkıyorlardı. Tam da elektrik lambasının olduğu yerden aşağıya kapkara, birkaç metrelik benekli bir yılan sarkıyor, başı lambada saat sarkacı gibi sallanıyordu. Tıslamaların arasında ara sıra çıngırak sesleri duyuluyor, seradan göletlerdeki gibi tuhaf ve iğrenç bir koku geliyordu. Ajanlar ayrıca, tozlu köşelerdeki beyaz yumurta yığınlarını, düzeneklerin yanında kıpırdamadan yatan tuhaf, uzun bacaklı dev gibi bir kuşu ve kapıda, yanında tüfeğiyle yatan gri kıyafetli bir adamın cesedini seçebilmişlerdi.

— Geri çekil, –diye bağırdı Şçukin ve sol eliyle Polaytis'i ittirip sağ eliyle de tabancasını kaldırarak geri çekilmeye

başladı. Silahıyla seranın yakınlarına yeşilimtırak kıvılcımlar saçarak dokuz kez kadar ateş etmeyi başardı. İçerideki ses korkunç derecede arttı. Şçukin'in atışlarına karşılık serayı kudurmuşçasına bir hareket aldı ve her bir delikte yassı kafalar belirdi. O sırada bir gürültü tüm Sovhoz'u inletmeye ve duvarlarında yankılanmaya başladı. "Bam bam bam" diye ateş ediyordu Polaytis geri geri çekilerek. Onun arkasındansa dört ayaklı bir yaratığın korkunç hışırtısı geliyordu ki Polaytis birden korkunç bir çığlık attı ve sırtüstü düştü. Ahırın köşesinden çarpık bacaklı, kahverengi-yeşil renkli, kocaman sivri suratlı, tırtıklı kuyruklu, dehşet verici boyutta, kertenkeleyi andıran bir yaratık yuvarlanarak çıktı ve hışımla Polaytis'in bacağını ısırarak, adamı yere çaldı.

— Yardım et! –diye bağırdı Polaytis; o sırada yaratık sol kolunu ağzına alıp çiğnemeye başlamıştı. Polaytis bir yandan da, makineli tüfeğini tuttuğu sağ elini çaresizce kaldırmaya çalışıyordu yerden. Şçukin telaşla döndü. Bir el ateş etti, ama arkadaşını öldürme korkusuyla kurşunu çok uzakta bir yere isabet ettirebilmişti. Seradan küçük yılan başlarının arasından devasa, zeytuni renkte bir yılan gövdesi dosdoğru ona doğru atıldığından seraya ikinci kez ateş etti. Bu atış dev yılanı öldürmüştü; Şçukin hoplayıp zıplayarak timsahın ağzında yarı ölü vaziyetteki Polaytis'in etrafından dolanarak, ajana zarar vermeden korkunç yaratığa ateş etmek için kendine bir yer seçti. Ve nihayet onu öldürmeyi başardı. Elektrikli tabancası etrafı yeşile çalan bir ışıkla aydınlatarak iki kez patladı. Timsah sıçrayıp gerindi, Polaytis'i bırakıp kaskatı kesildi. Adamın kolundan ve ağzından kanlar akıyordu, sağlam kolunun üstüne kapanarak, kırılan sol bacağını çekti. Gözlerinin feri sönüyordu.

— Şçukin, kaç, –diye mırıldandı tıkanarak.

Şçukin'in seraya doğru birkaç el daha ateş etmesiyle seranın birkaç camı parçalandı. Fakat kocaman, zeytuni ve esnek bir yılan bodrum penceresinden yay gibi fırlayıp on

metrelik gövdesiyle avluya atıldı ve bir anda Şçukin'in bacaklarına dolandı. Şçukin yere düştü, parlak revolver bir kenara düştü. Şçukin var gücüyle bağırdı, sonra sesi kesildi, ardından başı dışında her yeri halka halka sarıldı. Halkalardan biri kafasına doğru çıkıp derisini yüzdü ve kafatası çatırdadı. Sonra Sovhoz'da tek bir silah sesi duyulmadı. Her yanı saran tıslama sesi her şeyi bastırdı. Bu sese karşılık, Kontsovka'nın çok uzaklarından, rüzgârla bir çığlık duyuldu; ancak bu çığlığın köpeklere mi, yoksa insanlara mı ait olduğunu anlamak artık imkânsızdı.

10. BÖLÜM

Felaket

Geceleyin *İzvestiya* gazetesi yazı işleri ofisinde lambalar ışıl ışıl yanıyor, şişman yazı işleri müdürü kurşuni masasında "Sovyetler Birliği Cumhuriyetleri" konulu telgraflarla gazete sayfasının ikinci kolonunu düzenliyordu. Gözüne bir dizgi teknesi takıldı, kelebek gözlüğünün ardından daha dikkatle baktı ve kahkaha atmaya başladı, düzeltmenleri ve sayfa sekreterini çağırıp herkese gösterdi yazıyı. Nemli dar kâğıt şeridine şöyle yazılmıştı:

"Graçovka, Smolensk Bölgesi. Kasabada at büyüklüğünde tavuklar ortaya çıktı, at gibi çifte de atıyorlar. Kuyruk yerine burjuva hanımefendileri gibi tüyleri var."

Düzeltmenler kahkahalara boğuldu.

— Benim zamanımda, –dedi yazı işleri müdürü gevrek gevrek gülerek,– Vanya Sıtin'in yanında *Ruskoye Slovo*'da çalıştığım dönemde fil görecek kadar içerlerdi. Sahiden. Şimdi de devekuşu görecek kadar içiyorlar herhalde.

Düzeltmenler bir kahkaha daha patlattı.

— Galiba bu kez devekuşu görmüşler, –dedi bir düzeltmen.– Ne dersiniz İvan Vonifatyeviç, koyalım mı?

— Ne diyorsun, çıldırdın mı? –diye yanıtladı yazı işleri müdürü.– Sekreterin gözünden nasıl kaçmış ona şaşırıyorum, bir sarhoş telgrafı düpedüz.

— Birkaç kadeh devirmişler galiba, –diye onayladı düzeltmenler ve biri masanın üzerinden devekuşu telgrafını kaldırdı.

Bu nedenle *İzvestiya* ertesi gün her zamanki gibi bir yığın ilginç haberle çıktı, ancak Graçovka'daki devekuşlarına ilişkin hiçbir şeyden söz edilmiyordu. *İzvestiya*'nın dikkatli okuyucusu Doçent İvanov çalışma odasında gazete sayfasını çevirdi.

— İlginç bir şey yok, –diye mırıldandı esneyerek ve beyaz önlüğünü giymeye başladı. Az sonra çalışma odalarındaki gaz ocakları yandı ve kurbağalar vıraklamaya başladı. Profesör Persikov'un odasında da bir keşmekeş vardı. Korku içindeki Pankrat dikilmiş, hazır ol vaziyetindeydi.

— Anladım... Baş üstüne, –dedi.

— Derhal hayvancılık birimine, şu müdür Ptaha'ya gidecek ve yüzüne karşı onun bir domuz olduğunu söyleyeceksin. –dedi Persikov.– Profesör Persikov böyle dedi de. Kutuyu da ona ver, –diyerek mühürlü bir kutuyu ona uzattı.

"Oh, ne âlâ..." diye geçirdi içinden benzi atmış Pankrat ve kutuyla birlikte çekti gitti.

Persikov küplere binmişti.

— Şeytan bilir neler oluyordur, –diye söylendi, çalışma odasında bir oraya bir buraya dolanırken eldivenli ellerini ovuşturarak.– Benimle ve zoolojiyle feci bir şekilde alay etmek bu. Lanet olası tavuk yumurtalarını yığınla getiriyorlar, bense iki aydır alamıyorum bana lazım olanları. Amerika bu kadar uzak değil ya! Bitmek tükenmek bilmeyen bir keşmekeş, rezalet bu! –Parmaklarıyla saymaya başladı:– Hadi diyelim on gün olsun en fazla... tamam on beş gün, hatta yirmi gün olsun. Oradan da iki gün Londra'ya... Londra'dan Berlin'e de bir gün... Berlin'den buraya altı saat... Tarif edilemez bir rezalet bu!

Öfkeyle telefona sarıldı ve bir yeri aramaya koyuldu.

Birtakım gizemli ve tehlikeli deneyler için profesörün laboratuvarında her şey hazırdı. Kapı kenarlarını kapatmak için şerit halinde kesilmiş kâğıtlar, şnorkelli koruyucu başlıklar ve cıva gibi parlak, üzerinde "Dobrohim" ve "Dokun-

mayınız" yazılı etiketlerle kurukafa ve kemik resmi bulunan birkaç tüp hazırda bekliyordu.

Profesörün sakinleşmesi ve ufak tefek işlere girişmesi için en az üç saate ihtiyacı vardı. Öyle de yaptı. Akşam on bire kadar enstitüde çalıştı, bu yüzden krem rengi duvarların ardında neler döndüğünden habersizdi. Ne Moskova'da dolaşan canavarlarla ilgili saçma dedikodulardan, ne de akşam gazetesinde çıkan garip telgraftan haberi vardı, zira Doçent İvanov Sanat Tiyatrosu'na, "Fyodor İoannoviç"i izlemeye gitmişti ve görünüşe göre, profesöre haberleri yetiştirecek başka kimse yoktu.

Persikov gece yarısına doğru Preçistenka'ya geldi ve yatağında Londra'dan gelen *Zooloji Haberleri* dergisindeki İngilizce bir makaleyi okuduktan sonra uyudu. Onunla birlikte, gecenin geç saatlerine dek hareketli olan Moskova da uyuyordu. Yalnızca avlusunda *İzvestiya*'nın tüm binayı sallayan baskı makinelerinin ürkünç gümbürtülerinin duyulduğu, Tver Caddesi'ndeki gri renkli koca bina uyumuyordu. Yazı işleri müdürünün odasında inanılmaz bir keşmekeş ve kargaşa vardı. O da, büsbütün kudurmuş, kıpkırmızı gözlerle ne yapacağını bilemeyerek oradan oraya koşuşturuyor ve herkese ağzına geleni saydırıyordu. Dizgici şarap kokan nefesiyle arkasında dolanıyor ve şunları diyordu:

— Ne olacak İvan Vonifatyeviç, ziyanı yok, boş verin, yarın sabah yıldırım baskıyla bir ilave çıkartılsın. Makinelerdeki baskıyı çekecek değiliz ya...

Düzeltmenler evlerine gitmeyip sürü halinde dolanıyor, bütün gece on beş dakikada bir gelen ve gittikçe daha dehşet verici ve acayip bir hal alan telgraflara topluca şaşırıyorlardı. Alfred Bronski'nin sivri şapkası matbaayı dolduran göz kamaştırıcı pembe ışığın altında dikkat çekiyordu. Mekanik şişko da gıcırdayarak ve topallayarak ortalıkta dolanıp duruyordu. Girişte kapılar çarpılıp duruyor, bütün gece muhabirler gelip gidiyordu. Matbaadaki 12 telefon da susmak

bilmeden çalıyor, santral neredeyse otomatik olarak ahizedeki esrarengiz aramalara "meşgul" cevabını veriyor ve sinyal sesleri santraldaki uykusuz hanımların önünde şarkılar söylüyordu...

Düzeltmenler mekanik şişkonun etrafına toplanmışlardı, açık deniz kaptanı onlara şöyle diyordu:

— Gaz uçaklarını göndermek gerek.

— Başka türlüsü olamaz, –diye yanıtladı düzeltmenler.– Olacağı buydu.

Ardından havada korkunç küfürler uçuştu ve aralarından ince, keskin bir ses bağırdı:

— Bu Persikov'u kurşuna dizmeli.

— Persikov'un ne suçu var, –dedi içlerinden biri.– Kurşuna dizilmesi gereken biri varsa, o da Sovhoz'daki orospu çocuğu.

— Bir muhafız dikmek gerekirdi, –diye bağırdı birisi.

— Evet, belki de yumurtalarla falan ilgisi yoktur.

Bütün bina, baskı makineleri yüzünden sarsılıp gümbürdüyor ve gri, biçimsiz bina bir elektrik yangınıyla alev alev tutuşmuş gibi görünüyordu.

Yeni doğan gün de bu gidişatı durduramamış, aksine elektrikler kesilmiş olmasına rağmen daha da güçlendirmişti. Motosikletler, otomobiller birbiri ardına asfalt zeminli avluya giriyordu. Bütün Moskova uyanmış, bütün şehir kuşları andıran beyaz gazete sayfalarıyla kaplanmıştı. Gazete sayfaları etrafa saçılıyor, herkesin elinde hışırdıyordu. *İzvestiya*'nın o ayki tirajı günlük bir buçuk milyondu, ama o gün gazeteci çocukların ellerindeki gazeteler, saat on bire varmadan bitiyordu.

Profesör Persikov Preçistenka'dan ayrılıp otobüsle enstitüye geldi. Kendisini bekleyen haberler vardı. Antrede yurtdışından gelmiş, metal şeritlerle özenle kaplı, renkli Almanca yazılı etiketler iliştirilmiş ve etiketlerin üstüne de tebeşirle Rusça "Dikkat, Yumurta!" yazılmış üç adet ahşap sandık duruyordu.

Profesörün içini mutluluk kapladı.

— Nihayet! –diye bağırdı.– Pankrat hemen sandıkları aç! Dikkat et kırılmasınlar. Çalışma odama getir onları!

Pankrat derhal emri yerine getirdi. On beş dakika sonra talaşların ve kâğıt kırpıntılarının saçıldığı çalışma odası, profesörün sesiyle inliyordu.

— Nedir bu, alay mı ediyor bunlar benimle! –diye bağırıyordu profesör yumruklarını sallayıp ellerindeki yumurtaları çevirerek.– Ptaha değil, sığırın teki bu! Benimle böyle alay etmelerine izin vermeyeceğim! Nedir bunlar Pankrat?

— Yumurta efendim, –diye yanıtladı Pankrat üzüntüyle.

— Tavuk yumurtası, anlıyor musun, tavuk! Cehennemin dibine gitsin hepsi! Hiçbir işime yaramaz bunlar! Bunları Sovhoz'daki o alçak herife göndersinler! –Persikov köşeye gidip telefona sarıldı, ancak hiçbir yeri arayamadı.

— Vladimir İpatiç! Vladimir İpatiç! –diye çınlamaya başlamıştı İvanov'un sesi koridorda.

Persikov telefonu bıraktı, Pankrat ise doçente yol vermek için kenara çekildi. İvanov her zamanki nazik tavrının aksine, başındaki parlak gri şapkasını çıkarmadan, elinde bir gazete sayfasıyla koşarak çalışma odasına girdi.

— Vladimir İpatiç, neler oldu bilseniz, –diye bağırıp tam ortasını parlak, renkli bir resmin süslediği "özel ek" yazan gazete sayfasını Persikov'un yüzüne doğru salladı.

— Asıl siz şu yaptıklarına bakın, –diye bağırdı Persikov onu dinlemeden.– Beni tavuk yumurtalarıyla şaşırtmaya çalışıyorlar sanki. Bu Ptaha su katılmamış bir geri zekâlı. Baksanıza!

İvanov büsbütün şaşırıp kaldı. Korkuyla önce açılmış sandıklara, sonra gazete sayfasına baktı, gözleri neredeyse yuvalarından fırlayacaktı.

— Demek bu yüzden, –diye mırıldandı nefes nefese.– Şimdi anlıyorum... Hayır, Vladimir İpatiç, şuna bir bakın. –Sayfayı çevirdi ve titreyen parmaklarıyla Persikov'a renkli

bir fotoğraf gösterdi. Fotoğrafta tuhaf, kirli yeşil bir fonda, sarı benekli yeşil bir yılan devasa bir yangın hortumu gibi kıvrılıyordu. Fotoğraf tepeden, yılanın üzerine dikkatle sokulan, hafif bir hava aracıyla çekilmişti.– Vladimir İpatiç, sizce nedir bu?

Persikov gözlüğünü alnına kaldırdı, sonra tekrar indirdi, resme dikkatle bakıp son derece şaşkın bir halde:

— Kahretsin... Bu... Bu bir anakonda, su boası... –dedi.

İvanov şapkasını yere bıraktı, bir sandalyeye çöktü ve her kelimesinde yumruğunu masaya vurarak:

— Vladimir İpatiç, bu anakonda Smolensk Bölgesi'nden. –dedi.– Devasa bir şey. Anlıyor musunuz, bu alçak tavuk yerine yılan çıkartmış. Anlayın işte, kurbağalar gibi inanılmaz derecede çoğalıyorlar!

— Nasıl olur? –dedi Persikov, yüzü sararmaya başlamıştı.– Şaka mı yapıyorsunuz Pyotr Stepanoviç... Nereden çıktı bu?

İvanov'un bir an nutku tutuldu, sonra dilinin bağı çözüldü ve sarı talaşların arasında beyaz yumurta başlarının parladığı açık bir sandığı parmağıyla dürterek:

— İşte buradan, –dedi.

— Ne?! –diye bağırdı olanları anlamaya başlayan Persikov.

İvanov kendinden emin bir tavırla yumruklarını sallayarak bağırdı:

— Sakin olun. Sizin yılan ve devekuşu yumurta siparişini Sovhoz'a, tavuk yumurtalarını da size göndermişler yanlışlıkla.

— Aman Tanrım... Aman Tanrım... –diye tekrarladı Persikov yeşile dönen bir yüzle ve döner tabureye oturdu.

Kapıda duran Pankrat iyice sersemlemişti; benzi atmış, dili tutulmuştu. İvanov yerinden fırlayarak gazete sayfasını kaptı ve uzun tırnağıyla bir satırın altını çizerek profesörün kulağına doğru bağırdı:

— Artık neşeli bir hikâyeleri olacak!.. Bundan sonra neler olacağını kestiremiyorum bile. Vladimir İpatiç, şuraya bakın! –Buruş buruş olmuş sayfada ilk denk gelen yeri bağıra bağıra okumaya başladı:– "Yılanlar arkalarında sayılamayacak kadar çok yumurta bırakarak Mojaysk yönüne doğru sürü halinde ilerliyorlar. Duhovski kasabasında yumurtalara rastlandı. Timsah ve devekuşları görüldü. Özel kuvvetler ve askeri birlikler kasaba dolaylarındaki ormanı yakarak sürüngenlerin ilerlemesini durdurdu ve Vyazma'da paniğin önüne geçti."

Renkten renge giren, morarıp bozaran Persikov, gözlerinde çılgınca bir ifadeyle tabureden kalktı ve güçlükle soluyarak bağırmaya başladı:

— Anakonda.... Anakonda... Su boası! Aman Tanrım! – Ne İvanov ne de Pankrat daha önce bilim adamını bu halde görmüştü.

Profesör bir hamleyle kravatını çıkarttı, gömleğinin düğmelerini kopardı, korkunç bir inme iniyormuş gibi mosmor oldu; sallanarak, donuk, cam gibi gözlerle öylece çıkıp bir yerlere gitti. Çığlıkları enstitünün taş kemerlerinin altında yankılandı:

— Anakonda... Anakonda...

— Profesörü yakala! –diye tiz bir sesle bağırdı İvanov dehşetten olduğu yerde zangır zangır titreyen Pankrat'a.– Su ver... kriz geçiriyor.

11. BÖLÜM

Savaş ve Ölüm

Moskova delice, aydınlık bir gece yaşıyordu. Bütün ışıklar yanıyordu, abajurları çıkarılmış lambaların parlamadığı tek bir yer yoktu dairelerde. Dört milyon nüfuslu Moskova'daki hiçbir evde, küçük çocuklardan başka kimsenin gözüne uyku girmiyordu. Evlerde herkes ellerine geçeni yiyip içiyordu. En ufak bir bağırtıda bütün katlarda korkudan yüzleri buruşmuş insanlar camlara koşuyor, her yandan projektörlerin çaprazlamasına kestiği gökyüzüne bakıyorlardı. Gökyüzünde arada sırada beyaz ışıklar parıldıyor, Moskova üzerine beyaz koni biçiminde ışıklar yansıtarak gözden kaybolup sönüyorlardı. Durum özellikle Tverskaya-Yamskaya Caddesi'nde korkunçtu. Korkuya kapılmış insanlar Aleksandrovski İstasyonu'na her on dakikada bir gelen, yük ve farklı sınıflardan insan taşıyan tren vagonlarını ve hatta tankerleri istila ediyor; Tverskaya-Yamskaya Caddesi boyunca otobüslerde balık istifi halinde ya da tramvayların tepelerinde yolculuk ediyor, birbirlerini eziyor, tekerleklerin altında kalıyorlardı. Zaman zaman istasyondaki kalabalığın üzerine açılan uyarı atışlarının kaygı verici patlamaları duyuluyordu; böylelikle askeri birlikler Smolensk Bölgesi'nden Moskova'ya doğru raylar üzerinde çıldırmış vaziyette koşan insanların yarattığı paniğin önüne geçmiş oluyorlardı. Ara sıra istasyondaki camlar, bir türlü kesil-

meyen hafif hıçkırığı andıran bir sesle kırılıyor, lokomotif düdükleri ortalığı inletiyordu. Tüm sokaklar etrafa saçılmış, çiğnenmiş afişlerle doluydu; parlak kırmızı ışıkların vurduğu duvarlarda da aynı afişler vardı. Üzerlerinde yazanlar çoktandır bilindiğinden kimse onları okumuyordu. Afişlerde Moskova'da olağanüstü hal ilan edildiği yazılıydı. Paniğe kapılmamaları için halka gözdağı veriliyor, gaz silahlarıyla donanmış Kızıl Ordu birliklerinin birbiri ardına Smolensk Bölgesi'ne ulaştığını bildiriyorlardı. Fakat gecenin karmaşasını afişler de durduramıyordu. İnsanlar evlerinde kap kacak ve çiçek saksılarını düşürüp kırıyor, sağa sola koşuşturuyor, bir yerlere tosluyor, köşelere siniyor, bohçalarını ya da valizlerini açıp kapatıyor, beyhude bir umutla Kalançevskaya Meydanı'na, Yaroslav veya Nikolayevski istasyonlarına ulaşmaya çalışıyorlardı. Fakat ne yazık ki, kuzey ve doğu yönüne giden trenlerin kalktığı tüm istasyonlarının önüne yoğun bir piyade birliği kordonu yığılmıştı. Kasaları Halk Maliye Komisyonu depolarından altın paralar ve üzerlerinde "Dikkat! Tretyakov Galerisi" yazılı kocaman sandıklarla ve onların üzerinde de sivri miğferleri ve etrafa yönelttikleri süngüleriyle oturan askerlerle yüklü koca koca kamyonlar sallanarak ilerliyordu. Bütün Moskova'da arabalar gürültüyle, vızır vızır gelip gidiyordu.

Gökyüzünde, çok uzaklarda bir yerlerde bir yangının akisleri titreşiyor ve ağustos ayının kesif karanlığını inleten, hiç dinmeyen top atışları duyuluyordu.

Sabaha doğru, uykusuz bir gece geçiren ve bütün ışıkları halen yanan Moskova'nın Tverskaya Caddesi'nden binlerce kişiden oluşan bir süvari ordusu kesme taş yolda atlarının nallarını takırdatarak, önlerine çıkanları apartman girişlerine ve vitrin camlarına yapıştırarak kocaman bir yılan gibi ilerliyordu. Koyu kırmızı berelerinin uçları gri üniformalarının sırtına uzanıyor, süngülerinin sivri tepeleri gökyüzünü deliyordu adeta. Hummalı ve uğuldayan kalabalık, askeri

birliğin cinnet denizini yararak ilerlediğini görünce hemen canlanır gibi oldu. Kaldırımlardaki kalabalık bir umutla, yalvarırcasına bağırmaya başladı:

— Süvari Birliği çok yaşa! –diye haykırıyordu coşkun kadın sesleri.

— Çok yaşa! –diye ses veriyordu erkekler.

— Ezileceğiz! Ezileceğiz! –diye bağırdı birileri.

— Yardım edin! –diye haykırıyordu kimileri.

Sigara paketleri, bozuk paralar, saatler süvari saflarına atılıyordu. Kimi kadınlar kendilerini tehlikeye atarak, kenarlardan süvarilerin arasına atılıyor, onları öperek üzengilerine sarılıyorlardı. Hiç durmayan nal takırtıları arasından arada bir birlik komutanlarının sesleri yükseliyordu:

— Dizgin kıs!

Bir yerlerde neşeli, cümbüşlü şarkılar söyleniyor ve yanıp sönen reklam ışıklarının vurduğu, koyu kırmızı, yana yatık şapkaları olan birileri atların üzerinden etrafı izliyordu. Arada sırada, yüzleri açıkta olan süvari saflarının arasından, yüzlerinde acayip maskeleri olan, sırtlarına bağlı tüplerden yukarıya doğru borular çıkan tuhaf birileri geçiyordu atlarla. Hemen arkalarından tıpkı itfaiye araçlarındaki gibi upuzun hortumları ve boruları olan kocaman tankerler yavaşça ilerliyor, bütünüyle kapalı gövdesinde mazgal deliklerinin parıldadığı ağır tanklar tırtıllı paletlerinin altındaki yolları çiğniyordu. Süvari saflarının yol vermesiyle, sımsıkı korunaklı gri zırhlarıyla, az önceki araçlarınkine benzer boruları olan ve kenarlarında beyaz kurukafa resimlerle birlikte "Gaz", "Dobrohim" sözcükleri yazılı otomobiller geçiyordu.

— Kurtarın bizi kardeşler, –diye avaz avaz bağırıyordu kaldırımlardakiler.– Sürüngenleri gebertin, Moskova'yı kurtarın!

— Anacığım... anacığım... –sesleri, bela okuyan, küfreden sesler karışıyordu saflara.

Sigara paketleri artık ağarmaya başlayan havaya fırlatılıyor ve süvariler beyaz dişlerini göstererek sırıtıyorlardı çıl-

dırmış insanlara. Saflardan boğuk ve yüreklere dokunan bir şarkı duyuluyordu:

Ne as, ne kız, ne vale,
Sürüngenleri geberteceğiz, ona yok şüphe,
Gidecekler cehennemin dibine...

"Hurra!" çığlıklarının uğultusu tüm bu karmaşanın üzerinde süzülüyordu, çünkü on yıl öncesinin efsanevi, yaşlı ve saçları ağarmış süvari birliği komutanının da diğer süvarilerinki gibi koyu kırmızı bereleri olan atlıların olduğu safta gittiği söylentileri yayılmıştı. Kalabalık bağırmaya başladı ve gökyüzüne umarsız yürekleri biraz olsun rahatlatan "Hurra!" uğultuları saçıldı.

Enstitü hafifçe aydınlatılmıştı. Dışarıda olup bitenler enstitüde münferit, karmaşık ve belli belirsiz yankılar halinde duyuluyordu yalnızca. Bir ara manejin yakınlarındaki ışıklı saatten silah seslerinin gümbürtüsü geldi. Volhonka'daki bir daireyi soymaya çalışan yağmacıları vuruyorlardı. Sokaktan pek araba geçtiği yoktu, tüm araçlar istasyonlara doluşmuştu. Profesörün çalışma odasında bir lamba masanın üzerine cılız huzmeler yayarak yanıyor, Persikov başını ellerinin arasına almış, ses çıkarmadan oturuyordu. Katmanlar halinde bir duman bulutu çevresini sarmıştı. Düzenekteki ışın sönmüştü. Teraryumlardaki kurbağaların sesleri çıkmıyordu, çoktan uyumuşlardı. Profesör ne çalışıyor ne de okuyordu. Yanında, sol dirseğinin altında, tüm Smolensk'in yandığını, topçu birliklerinin Mojaysk Ormanı'nı kısım kısım ayırıp top ateşine tuttuklarını ve sel yarıklarına bırakılmış timsah yumurtası yataklarının yok edildiğini yazan akşam telgrafı duruyordu. Ay-

rıca Vyazma'daki uçak filolarının neredeyse tüm kasabaya zehirli gaz sıkarak gayet başarılı sonuç aldığını, ancak insanların nizami bir şekilde kasabayı terk etmek yerine, yaşamlarını tehlikeye atmak suretiyle paniğe ve dehşete kapılarak bölük pörçük gruplar halinde kaçışmaları sebebiyle, bu bölgelerde sayılamayacak kadar çok insanın öldüğünü bildiriyordu. Bunun yanı sıra, Kafkas Süvari Bölüğü'nün Mojaysk yönünde, çok sayıda devekuşu öldürüp yığınla yumurta tahrip ederek, devekuşu sürülerine karşı parlak bir zafer kazandığını yazıyordu. Bu arada bölük pek az kayıp vermişti. Hükümet sürüngenlerin başkente 200 verstten fazla yaklaşmaları durumunda kenti tamamen tahliye edecekti. Memur ve işçiler sükûnetlerini korumalıydı. Hükümet binlerce çıngıraklı yılanın ani saldırısıyla oluşan panik yüzünden umutsuzca, toplu halde bir çıkış arayan insanların ocakları yanar vaziyette bırakıp kaçması yüzünden tüm şehrin yandığı başka bir Smolensk vakasının önüne geçmek için sıkı tedbirler alacaktı. Hükümet tarafından Moskova'ya en az altı aylık erzak stoku sağlandığı ve başkentin sokaklarındaki sürüngenlerle mücadelede Kızıl Ordu ve uçak filolarının, yaratıkların istilasını durdurmada başarılı olamaması halinde, başkumandanlığa bağlı komitenin apartmanların zırhla kaplanmasına yönelik acil önlem alacağı da bildiriliyordu.

Profesör bunların hiçbirini okumuyor, donuk gözlerle önüne bakarak sigara içiyordu. Enstitüde ondan başka iki kişi daha vardı: Pankrat ve durmaksızın ağlayan hizmetçi Marya Stepanovna. Kadıncağızın ışığı yanmasa bile, elinde kalan tek düzeneği bırakmaya niyeti olmayan profesörün laboratuvarında uykusuz geçirdiği üçüncü geceydi bu. Köşede, karanlıkta kalan, muşamba kaplı kanepeye yerleşmiş, profesör için demlediği, Bunsen bekinde kaynayan çaya sessizce ve kederle bakıyordu. Enstitüde hiç ses yoktu. Her şey bir anda olup bitiverdi.

Aniden sokaktan Marya Stepanovna'nın sıçrayıp keskin bir çığlık atmasına neden olan nefret dolu bağırışlar duyuldu. Dışarıda sokak lambalarının ışıkları yanıp sönüyor ve antreden Pankrat'ın sesi geliyordu. Profesör bu gürültüyü yanlış yorumlamıştı. Bir an başını kaldırdı ve "Öf, amma da kuduruyorlar," diye homurdandı. "Ne yapacağız şimdi." Sonra yeniden sessizliğe gömüldü. Fakat huzuru kaçmıştı. Enstitünün Herzen'e çıkan süslü demir kapıları gümbürdüyor, duvarları sarsılıyordu. Çok geçmeden yandaki çalışma odasının aynalı camı olduğu gibi aşağı indi. Profesörün laboratuvarındaki camlar da şangırtıyla kırılıp etrafa saçıldı. Birinin fırlattığı büyük gri bir taş parçası içerideki cam masayı kırdı. Teraryumlardaki kurbağalar uyanıp vıraklamaya başladı. Telaş içinde bağıra bağıra koşuşturan Marya Stepanovna profesöre doğru atılarak adamın ellerine yapıştı:

— Kaçın Vladimir İpatiç, kaçın! –diye haykırdı.

Profesör döner sandalyesinden kalkarak doğruldu ve parmağını kanca yaptı; gözlerinde bir an için o eski coşkulu Persikov'u anımsatan keskin bir parlaklık belirdi.

— Hiçbir yere gitmiyorum, –dedi.– Düpedüz aptallık bu, deli gibi sağa sola koşuşturuyorlar. Hem bütün Moskova delirdiyse nereye gidilir ki? Lütfen bağırmayı kesin. Olanların benimle ne ilgisi var? Pankrat! –diye seslenip düğmeye bastı.

Anlaşılan Pankrat'ın, hiç hazzetmediği tüm bu kargaşayı durdurmasını istiyordu. Ancak Pankrat artık hiçbir şey yapamazdı. Gürültü enstitünün kapıları açılıp uzaklardan silah sesleri duyulunca kesildi. Ardından taş bina ayak sesleri, bağırtılar ve kırılan cam sesleriyle doldu. Marya Stepanovna, Persikov'un ellerine yapıştı ve onu bir yerlere sürüklemeye başladı, ancak profesör ondan kurtulup doğruldu ve üzerinde beyaz önlüğüyle koridora çıktı.

— Neler oluyor? –diye sordu. Kapılar açıldı; eşikte ilk göze çarpan şey koyu kırmızı armalı ve sol kolunda bir yıldız olan askerin sırtıydı. Öfkeli bir kalabalığın zorladığı kapıya

sırtı dönük, geri çekilerek tabancasıyla ateş etti. Sonra koşmaya başladı ve geçerken Persikov'a:

— Profesör, kurtarın kendinizi, artık bir şey yapamam! –diye bağırdı.

Askerin sözlerine Marya Stepanovna çığlık atarak karşılık verdi. Asker beyaz bir heykel gibi dikilen Persikov'un önünden hızla geçti ve öteki uçtaki yılankavi koridorların karanlığında gözden kayboldu. İnsanlar avaz avaz bağırarak kapılardan fırlıyordu.

— Vurun şuna! Öldürün...

— Hain!

— Sürüngenleri sen saldın!

Çarpık yüzler, yırtık elbiseler koridorlarda cirit atıyor, birileri ateş ediyordu. Sopalar bir görünüp bir kayboluyordu. Persikov biraz geri çekildi, çalışma odasına açılan kapıyı araladı, dehşet içindeki Marya Stepanovna diz çökmüştü, Persikov kollarını çarmıha gerilmiş gibi iki yana açtı... kalabalığın içeri girmesine engel olmak isteyerek öfkeyle bağırdı:

— Düpedüz delilik bu yaptığınız... Vahşi hayvanlar gibisiniz. Ne istiyorsunuz? –Sonra da ulumaya başladı:– Defolun buradan! –ve sözlerini tanıdık bir talimatla bitirdi:– Pankrat, kov şunları!

Ancak Pankrat artık kimseyi kovamazdı. Adamcağız başı ezilmiş, çiğnenmiş ve harap edilmiş bir halde antrede hareketsiz yatıyordu. Dışarıdaki polislerin ateş etmelerine aldırmadan sürekli yeni bir kalabalık geçip gidiyordu yanından.

Maymun gibi çarpık bacaklı, ceketi ve plastronu yırtılmış bir adam kalabalıktan sıyrılarak Persikov'a yanaştı ve şiddetli bir sopa darbesiyle profesörün başını yardı.

Persikov yalpaladı, yana doğru düşerken son sözleri:

— Pankrat... Pankrat... –oldu.

Hiçbir suçu olmayan Marya Stepanovna'yı da öldürüp profesörün laboratuvarını yıkıp döktüler. Işının söndüğü düzeneği paramparça ettiler, çılgına dönen kurbağaları öl-

dürüp çiğneyip teraryumları parçaladılar, cam masaları ve reflektörleri kırdılar. Bir saat sonra enstitü alevler içindeydi; çevresi cesetlerle doluydu ve elektrikli tabancalarla donanmış birliklerce kordon altına alınmıştı. İtfaiye araçları vanalarından pompaladıkları suyu gürüldeyen dev alevlerin fışkırdığı pencerelere püskürtüyorlardı.

12. BÖLÜM

İpler Ayaz Tanrısı'nın Elinde

1928 yılında, 19 Ağustos'u 20 Ağustos'a bağlayan gece görülmemiş, eskilerin daha önce hiç karşılaşmadığı bir ayaz bastırdı. Eksi on sekiz dereceyi bulan şiddetli soğuk iki gün sürdü. Paniğe kapılan Moskovalılar bütün pencerelerini, kapılarını sıkıca kapattılar. Şehrin sakinleri 1928 yılında musallat olan korkunç beladan başkenti ve başkentin hâkimiyetindeki uçsuz bucaksız alanları, soğuğun kurtardığını ancak üçüncü günün sonuna doğru anlayabildiler. Mevcudunun dörtte üçünü yitiren Mojaysk'a bağlı süvari ordusu zayıf düşmeye başlamıştı ve gaz filoları batıdan, güneybatıdan ve güneyden Moskova'ya doğru yarım çember biçiminde ilerleyen iğrenç sürüngenleri durduramıyordu.

Ama ayaz onları mahvetti. İğrenç sürüngenler eksi 18 dereceye iki gün dayanamadı. Ağustosun yirmilerinde ayaz sona erdiğinde ardında yalnızca rutubet, nem ve ağaçlarda ani soğuktan ölen yapraklar bıraktığından artık mücadele edecek bir şey kalmamıştı. Felaket sona erdi. Ormanlar, tarlalar, engin bataklıklar hâlâ üzerlerinde buranın yumurtalarındakine benzemeyen, akıbeti bilinmeyen Rokk'un çamur olarak nitelendirdiği desenlerin bulunduğu rengârenk yumurtalarla doluydu.

Ancak bu yumurtalar tamamen zararsızdı. Hepsi ölmüştü, içlerindeki embriyolar yok edilmişti.

Herzen Caddesi'nde bir dâhinin ışınıyla gizemli bir biçimde yaşam bulan sayısız timsah ve yılan ölüleri uçsuz bucaksız arazilerde halen çürümeye devam etmekteydi. Artık zarar-

sızdılar; kokuşmuş, sıcak tropik bataklıkların bu tehlikeli yaratıkları iki gün içinde can vermişler, arkalarında üç bölgeye yayılan korkunç bir koku, çürümüş ve irinleşmiş leşler bırakmışlardı. Uzun süren salgınlar oldu, sürüngen ve insan cesetlerinden yayılan kitlesel hastalıklar çıktı ve ordu uzun süre daha görev yaptı; bu kez gaz silahları yerine gazyağı ve hortum gibi gereçlerle donanmış, yerleri temizliyordu.

Bu temizlik ve diğer her şey 1929 yılı baharına doğru sona erdi. 1929 yılı baharında Moskova tekrar ışıklarla dönerek dans etmeye, ışıl ışıl parlamaya başladı. Tıpkı eskisi gibi mekanik araçların sesi duyuluyor; Kurtarıcı İsa Katedrali'nin kubbesi üzerinde ipte sallanır gibi bir hilal duruyordu. 1928 Ağustos'unda yanan iki katlı enstitünün yerineyse yeni bir zooloji sarayı inşa edildi, müdürlüğüne de Doçent İvanov getirildi. Persikov artık yoktu. O ikna edici parmak kancası artık insanların burunlarının dibinde belirmiyor, artık kimse o tiz, vıraklayan sesi duymuyordu. Tüm dünyada uzun süre 1928 yılındaki felaket ve ışın hakkında konuşulup yazıldı, ancak sonraları Profesör Vladimir İpatyeviç Persikov'un ünü bir sis perdesiyle örtülüp, bir nisan gecesinde keşfettiği kızıl ışının söndüğü gibi söndü. Artık profesör olan zarif Pyotr Stepanoviç İvanov zaman zaman denese de, ışın bir kez daha elde edilemedi. Birinci düzenek Persikov'un öldürüldüğü gece çılgın kalabalık tarafından imha edilmişti. Diğer üç düzenek ise Nikolskoye'deki Kızıl Işın Sovhoz'una sürüngenlere karşı yapılan ilk hava saldırısı sırasında yanmıştı ve düzeneklerin yeniden kurulmasında başarılı olunamadı. İvanov'un çabalarına karşın lensler aynadan yansıyan ışın demetleri ile ikinci kez birleştirilemedi.

Besbelli, bunun için bilgi haricinde, dünyada yalnızca bir insanın, müteveffa Profesör Vladimir İpatyeviç Persikov'un sahip olduğu daha özel bir şeye ihtiyaç vardı.

Moskova. Ekim, 1924.

Modern Klasikler Dizisi - 58

1917 Rus Devrimi'ni izleyen çalkantılı yıllar yeni bir Sovyet gerçekliğini ortaya koyarken, dâhi zooloji profesörü Persikov da canlı organizmaların üreme hızlarını artıran ve onları devleştiren yeni bir "kızıl" ışın keşfeder. O sıralarda Sovyet cumhuriyetlerindeki bütün tavukları kırıp geçiren bir salgın patlak verince, Persikov'un henüz test edilmemiş buluşu bu soruna bir çare olarak görülür... Zira bilimde ilerleme ve bu sayede düşmanlarla rakipleri geride bırakma, Stalin döneminin yol gösterici ilkesidir...

Stalin'in iktidara geldiği 1924 yılında yazılmasına karşın 1928'de geçen bu bilimkurgu, iktidarın ve bilginin kötüye kullanılmasının sonuçlarına işaret eden parlak bir sistem eleştirisidir.

MİHAİL AFANASYEVİÇ BULGAKOV (1891-1940): Mizah yeteneği ve keskin yergileriyle tanınan Rus yazar Kiev'de dünyaya geldi. Kiev Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden 1916'da mezun oldu. Çeşitli öykülerinden sonra 1924'te Gogolvari bir bürokrasi yergisi olan *Şeytanname* adlı yapıtı yayımlandı. 1925'te kaleme aldığı siyasi bir hiciv niteliğindeki *Köpek Kalbi* adlı öyküsü ise aynı şansı bulamadı. İç Savaş sırasında bir grup Beyaz Ordu subayının başından geçenleri anlatan ve 1925'te tefrika olarak yayımlanan *Beyaz Muhafız* adlı romanı, resmi çevrelerden büyük tepki gördü. Bulgakov bu romanını *Turbin Günleri* adıyla oyunlaştırdı. 1926'da sahnelenen oyun çok geçmeden yasaklandı. Ancak Stalin'in bu oyuna olan sevgisi hem eserin yeniden sahnelenmesini hem de Bulgakov'un SSCB'de hayata tutunmasını sağladı. Buna rağmen Sovyet yaşam tarzına yönelik sert eleştirilerinin yetkililerin kabul edemeyeceği bir noktaya varmasıyla, 1930'a doğru yapıtlarının yayımlanması fiilen yasaklandı. Ölümüne dek edebiyat çevrelerince dışlanmasına karşın, başyapıt niteliğinde ürünler verdi. Moskova Sanat Tiyatrosu'nun perde arkasını acımasızca yeren *Bir Ölünün Notları*: *Teatral Bir Roman* (1965) ile *Usta ve Margarita* (1966-67) bu başyapıtlar arasındadır.

9 786053 325161

THG
0426188
SKG

12 TL